

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLI
AYRIMCILIĞINA İLİŞKİN TUTUMLARI:
YALOVA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Metin ÖKSÜZ

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı: Sosyal Hizmet

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Harun CEYLAN

HAZİRAN - 2015

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SOSYAL HİZMET LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLI
AYRIMCILIĞINA İLİŞKİN TUTUMLARI:
YALOVA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Metin ÖKSÜZ (127203014)

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet
Enstitü Bilim Dalı: Sosyal Hizmet

Bu tez 16/06/2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Harun CEYLAN
Jüri Başkanı

☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

Prof. Dr. Ali Rıza ABAY
Jüri Üyesi

☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

Doç. Dr. Yusuf GENÇ
Jüri Üyesi

☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Metin ÖKSÜZ

16.06.2015

ÖNSÖZ

Ülkemizin yaşadığı sosyal, ekonomik, teknolojik değişim ve gelişimler kaçınılmaz olarak sosyal yapıyı da etkilemektedir. Ülkemizde doğum hızının giderek düşmesi, doğumda beklenen yaşam süresinin uzaması, yaşlı nüfusun genel nüfus içerisindeki oranının giderek artması yaşlı refahı alanındaki çalışmaları önemli kılmaktadır. Yaşlı refahı alanında yer alan en önemli unsurlardan biri de sosyal hizmet mesleğinin uygulayıcısı olan sosyal çalışmacılardır. Sosyal çalışmacı adaylarının gelecekte çalışacakları muhtemel alanlarla ilgili önyargılarının tespit edilip gerekli mesleki donanımların sağlanması açısından bu çalışma önemlidir. Çalışma sonucunda geliştirilen öneriler sosyal çalışmacıların yaşlı refahı alanında daha etkili ve verimli çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

Bu araştırmanın geliştirilmesi sürecinde yararlandığım kaynak eser sahiplerine, Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeğini (YATÖ) geliştiren ve çalışmamda kullanmama izin veren Yrd. Doç. Dr. Duygu VEFİKULUÇAY YILMAZ'a, çalışmalarım boyunca tez danışmanım olarak beni yönlendiren ve yüreklendiren hocam Yrd. Doç. Dr. Harun CEYLAN'a teşekkür ederim.

Araştırmanın asli rolünü üstlenen ve kıymetli vakitlerini ayırarak samimiyetle anketleri cevaplayan Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerine, çalışmalarım boyunca desteklerini benden esirgemeyen ve hep yanımda olan eşim ve kızlarıma teşekkür ediyorum.

Metin ÖKSÜZ

16 Haziran 2015

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLolar LİSTESİ	iv
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: YAŞLILIK ve YAŞLI AYRIMCILIĞI	6
1.1.Yaşlı, Yaşlılık ve Yaşlanma Kavramları.....	6
1.2. Dünyada ve Türkiye’de Demografik Yaşlanma	14
1.2.1.Dünya’da Yaşlı Nüfus	14
1.2.2.Türkiye’de Yaşlı Nüfus	16
1.3-Farklı Yönleri İle Yaşlanma	23
1.3.1. Kronolojik Yaşlanma:.....	23
1.3.2.Biyolojik Yaşlanma	24
1.3.3.Psikolojik ve Zihinsel Yaşlanma	26
1.3.4.Sosyal Yaşlanma.....	27
1.3.5.Toplumsal Yaşlanma	28
1.4. Yaşlılığa İlişkin Tutumlar ve Önyargılar	29
1.5. Yaş ve Yaşlı Ayrımcılığı.....	31
1.5.1.Yaş Ayrımcılığı.....	32
1.5.2.Yaşlı Ayrımcılığı (Ageism)	36
1.6. Yaşlı Ayrımcılığının Ortaya Çıkmasına Neden Olan Faktörler.....	41
1.6.1.Ölüm Korkusu.....	41
1.6.2. Gençlik, Güzellik ve Cinselliğin Görsel Medyadaki Çekiciliğine Karşın Yaşlılığın İticiliği.....	42
1.6.3. Ekonomik Verimlilik ve Üreticiliğe Verilen Önem	43
1.7. Yaşlı Ayrımcılığının Görüldüğü Alanlar	44
1.7.1.Çalışma Yaşamı ve Yaşlı Ayrımcılığı	44
1.7.2. Aile Yaşamı ve Yaşlı Ayrımcılığı	45

1.7.3. Sosyal Yaşam ve Yaşlı Ayrımcılığı.....	47
BÖLÜM 2: YAŞLI AYRIMCILIĞI ve SOSYAL HİZMET	49
2.1. Sosyal Hizmetlerde Yaşlı Refahı Alanı ve Yaşlı Ayrımcılığı	49
2.2. Yaşlı Refahı Alanında Sosyal Çalışmacının Rollerini	53
2.3. Yaşlı Refahı Alanında Sosyal Çalışmacının Etik İlke ve Mesleki Değerleri.....	56
BÖLÜM 3: SOSYAL HİZMET LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLI AYRIMCILIĞINA İLİŞKİN TUTUMLARI ALAN ARAŞTIRMASI	58
3.1. Araştırmanın Modeli	58
3.2. Araştırmanın Evreni	58
3.3. Araştırmanın Örneklemi.....	58
3.4. Veri Toplama Araçları	58
3.4.1. Anket Formu	58
3.4.2. Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ)	58
3.5. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması.....	60
3.6. Araştırmanın Etik Boyutu	60
3.7. Araştırmanın Veri Analizi.....	60
3.7. Araştırmanın Bulguları.....	61
3.7.1. Araştırmanın Sonuçları	61
3.7.2. Tartışma ve Yorumlar	89
SONUÇ.....	105
ÖNERİLER	107
KAYNAKLAR	110
EKLER.....	121
ÖZGEÇMİŞ.....	128

KISALTMALAR

ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EYH	: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNFPA	: Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
YATÖ	: Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Türkiye’de Yaş Gruplarının Toplam Nüfus İçindeki Dağılımı (1935 -2014) ..	18
Tablo 2. Türkiye’de Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi	19
Tablo 3. Yıllara Göre Kaba Doğum ve Kadın Başına Doğurganlık Hızı	20
Tablo 4. Yıllara ve Cinsiyete Göre Ortanca Yaş (2007-2014)	29
Tablo 5. Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği	59
Tablo 6. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri	61
Tablo 7. Yaş Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri.....	61
Tablo 8. Sınıf Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri	61
Tablo 9. Bitirilen Okul Türü Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri....	62
Tablo 10. İkamet Edilen Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri.....	62
Tablo 11. Konut Türü Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri	62
Tablo 12. Konutun Mülkiyet Durumu Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri.....	63
Tablo 13. Konutun Oda Sayısı Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri	63
Tablo 14. Konutta Yaşayan Kişi Sayısı Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri.....	63
Tablo 15. Ailenin Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri.....	64
Tablo 16. Yaşlılarla Birlikte Aynı Evde Yaşama Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri	64
Tablo 17. Hangi Yaşlı Veya Yaşlılarla Aynı Evde Yaşandığı Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri	64
Tablo 18. Büyükanne ve Büyükbabanın Yaşadığı Yer Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri	65
Tablo 19. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri	65
Tablo 20. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri	66
Tablo 21. Mezun Olduktan Sonra Yaşlı Bireyle Çalışma İsteği Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri	66
Tablo 22. Öğrencilerin Yaşlılık Kavramına İlişkin Algı Biçimleri	67

Tablo 23. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Ortalaması	69
Tablo 24. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Durumuna Göre Ortalamaları	70
Tablo 25. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları.....	71
Tablo 26. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları.....	73
Tablo 27. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Bitirilen Okul Türüne Göre Ortalamaları.....	74
Tablo 28. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Büyükanne ve Büyükbabanın Yaşadığı Yere Göre Ortalamaları.....	75
Tablo 29. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Hangi Yaşlı Veya Yaşlılarla Aynı Evde Yaşandığına Göre Ortalamaları	77
Tablo 30. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının İkamet Edilen Yerleşim Yerine Göre Ortalamaları.....	78
Tablo 31. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Konutta Yaşayan Kişi Sayısına Göre Ortalamaları	79
Tablo 32. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Konutun Mülkiyet Durumuna Göre Ortalamaları	80
Tablo 33. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Konutun Oda Sayısına Göre Ortalamaları.....	82
Tablo 34. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Sınıfa Göre Ortalamaları	83
Tablo 35. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Yaşa Göre Ortalamaları	84
Tablo 36. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Cinsiyete Göre Ortalamaları	85
Tablo 37. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Konut Türüne Göre Ortalamaları	86
Tablo 38. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Öğrenciler Yaşlılarla Birlikte Aynı Evde Yaşama Durumlarına Göre Ortalamaları	87
Tablo 39. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Mezun Olduktan Sonra Yaşlı Bireyle Çalışma İsteğine Göre Ortalamaları	88

ÖZET

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Sosyal Hizmet Lisans Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları: Yalova Üniversitesi Örneği	
Tezin Yazarı: Metin ÖKSÜZ	Danışman: Yrd. Doç Dr. Harun CEYLAN
Kabul Tarihi: 16.06.2015	Sayfa Sayısı: VII (ön kısım) + 120 (tez) + 8 (ekler)
Anabilimdalı: Sosyal Hizmet	Bilimdalı: Sosyal Hizmet
Bu araştırmanın amacı sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına karşı tutumlarının belirlenmesidir. Tanımlayıcı tipteki bu araştırmaya Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde öğrenim gören 418 öğrenci katılmıştır. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) kullanılarak anket yöntemiyle elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf, cinsiyet durumları, ailelerinin yaşadığı konutun mülkiyet durumu, konutun oda sayısı, yaşlı bireylerin ailesiyle birlikte yaşamaları, yalnız yaşamaları, öğrencilerin mezun olduktan sonra yaşlı bireylerle çalışmayı isteme durumlarının yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını anlamlı şekilde etkilediği belirlenmiştir. Sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır.	
Anahtar kelimeler: Yaşlı, yaşlı ayrımcılığı, sosyal hizmet, tutum	

SUMMARY

Yalova University Insitute of Social Sciences Abstract of Master Thesis

Thesis Title: Attitudes of social work students towards ageism: Yalova University Case	
Thesis Author: Metin ÖKSÜZ	Advisor: Asst. Prof. Dr. Harun CEYLAN
Date of Acceptance: 16.06.2015	Total Number of Pages: VII (pre text)+120(main body) +8 (app.)
Department Social Work	Field of Study: Social Work
The aim of this study is to determine the attitudes of social work students towards ageism. 418 students from Yalova University Faculty of Economics and Administrative Sciences Department of Social Work were participated this descriptive study. Research data were collected by using questionnaire form which was prepared by the researcher and Ageism Attitude Scale (AAS). The data obtained in the study were analyzed using SPSS for Windows 21.0 program. It is determined that there is significant difference between students' attitudes towards ageism and grade level, gender, ownership status of the residence where students' families live, number of rooms in their homes, living with elderly relative, living alone, desire to work with the elderly after graduation. It has been found that social work students have positive attitudes towards ageism.	
Keywords: Elderly, ageism, social work, attitude	

GİRİŞ

Yaşlılık ve yaşlı sorunları insanlık tarihi boyunca hep var olmuştur. Toplumlar sahip oldukları kültürel kodlar doğrultusunda yaşlılık ve yaşlılara yönelik tutumlarını şekillendirmişlerdir. Yaşlılar, kimi toplumlarda yüceltilmiş iken kimi toplumlarda da yük olarak görülmüş ve istenmeyenler olmuştur.

Yaşlı refahı alanı; sanayi devrimi sonrasında yardımseverlik duygusuna dayalı gönüllü bir hareket olarak başlayan ve sonrasında meslek olarak gelişen sosyal hizmetin de birincil uygulama alanlarından. Yaşlı refahı alanındaki uygulamaların tarihsel süreç içerisindeki gelişimine bakıldığında daha çok korunmaya muhtaçlık, bakım, tedavi ve barınma ihtiyaçlarına yönelik olduğu dikkat çekmektedir. Söz konusu uygulamaların daha çok yoksunluk ve yoksulluk temelli olduğu görülmektedir. Son yüzyılda ise özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yukarıda bahsi geçen yoksunluk ve yoksulluk temelli uygulamaların dışında; yaşlı ayrımcılığı, yaşlı ihmali ve istismarı, yaşlı intiharları gibi yeni sorun alanlarının ortaya çıktığı görülmeye başlanmıştır (Hatiboğlu, 2012; Yolcuoğlu, 2012; Zastrow, 2013).

Bireylerin, sahip oldukları bazı özelliklerinden dolayı (ırk, renk ve cinsiyet, mezhep vb.) haksız bir ayrıma uğramaları ve diğerlerinden farklı görünmeleri “ayrımcılık” olarak tanımlanırken (Tinker, 1994’ten aktaran: Bayoğlu, 2011: 127), bireylerin sadece yaşlı olmalarından dolayı genelleştirilmiş kalıp önyargılardan kaynaklı ayrımcı eylemlerle karşılaşmaları ise “yaşlı ayrımcılığı” olarak tanımlanmaktadır (Çilingiroğlu ve Demirel, 2004: 228; Kane, 1999; Nelson, 2005; Ron, 2007’den aktaran: Bayoğlu, 2011: 127). Butler, yaşlı bireylere karşı sistematik önyargıları ve ayrımcılığı “ageism” kavramıyla tanımlamaktadır (Arun ve Pamuk, 2014: 20). Ageism (yaşlı ayrımcılığı), ırkçılık ve cinsiyet ayrımcılığından sonraki en son önyargı, en son ayrımcılık ve en zalim reddetme biçimidir (Butler, 1989: 139).

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde doğum oranlarının düşmesi, yaşlı nüfusun genel nüfusa oranının hızla artması, ortalama yaşam süresinin uzaması, kentleşme oranının artması ile birlikte aile yapısındaki küçülmeler, geleneksel aile ilişkilerinin, modernizmin etkisi ile birlikte değişim ve dönüşüm yaşamasının yaşlılara yönelik tutumların değişmesinde etkili olduğu literatürde yer alan akademik çalışmalarda

vurgulanmaktadır (Ceylan, 2013; Ceylan, 2015; Hatiboğlu, 2012; Kalıncara, 2012; Kongar, 2007, Sheafor ve Horejsi, 2014; Thompson, 2013).

Sosyal hizmet mesleği ayrımcılığın her türüne karşı olduğu gibi bireyleri, aileleri ve grupları ayrımcılıklara karşı savunma rolünü de üstlenmiştir. Sosyal hizmet mesleğinin uygulayıcıları olan sosyal çalışmacılar da doğal olarak ayrımcılıkla mücadelede etkin rol alan ve ayrımcılık mağduru birey, aile ve grupların savunuculuğunu üstlenen profesyonellerdir (Sheafor ve Horejsi, 2014; Zastrow, 2013). Sosyal hizmet eğitimi alan ve gelecekte sosyal çalışmacı olarak profesyonel çalışma hayatında yer alacak bireylerin genelde ayrımcılık özelde ise yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi ve bu bağlamda önerilerin geliştirilmesi sosyal hizmet mesleğine katkı sağlaması bakımından önemlidir.

Çalışmanın birinci bölümünü yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığa ilişkin genel bilgilerin yer aldığı kuramsal ve kavramsal çerçeve oluşturmaktadır. İkinci bölümde; yaşlı refahı alanı ve sosyal hizmet ilişkisi çeşitli boyutlarıyla incelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesine yönelik araştırmanın bulguları yorumlanarak sonuçlar tartışılmış ve öneriler geliştirilmiştir.

Araştırmanın Konusu ve Amacı

Yirminci yüzyılın başlarından itibaren, nüfus hızında artışların olması, beslenme koşullarındaki iyileşmeler, temel halk sağlığı hizmetlerindeki gelişme ve bulaşıcı hastalıkların kontrol altına alınması ileri yaşlara ulaşan insan nüfusunun giderek artmasına neden olmuş ve buna bağlı olarak yaşlılık ve yaşlılık dönemine ilişkin sorunlar dünya ülkelerinin gündemini daha fazla meşgul eder hale gelmiştir. Günümüzde, dünya ülkeleri, “nüfus yaşlanması” ve beraberinde getireceği sorunların tehdidi altında bulunmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki yaşlı nüfusun hızlı artışı ile önümüzdeki yıllarda; sağlık, bakım, sosyal hizmetlerden faydalanma, sağlık harcamalarının karşılanması, sosyal güvenlik kurumlarının örgütlenmesi, finansmanı, yeterli hizmet ve iş olanaklarında sorunların ortaya çıkması öngörülmektedir.

Yaşlı nüfusun hızla artmasıyla birlikte yaşlılara sunulacak sosyal hizmet türleri ve nitelikleri de değişkenlik gösterecektir. Bu alanda görev alacak meslek elemanlarının

başında da sosyal çalışmacılar/sosyal hizmet uzmanları gelmektedir. Bu alanda çalışmak üzere yetiştirilen öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı konusundaki tutumları da önemlidir. Yaşlılara karşı olumsuz tutum geliştiren ve buna rağmen yaşlı refahı alanında çalışacak sosyal çalışmacı/sosyal hizmet uzmanlarının sunacağı hizmetin niteliği elbette tartışılır hale gelecektir. Bu noktadan hareketle sosyal hizmet eğitimi alan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına karşı tutumları ve bu tutumların nelerden etkilendiğinin belirlenmesi önemlidir. Bu çalışma ile yaşlı ayrımcılığına dair tutumların belirlenerek olumsuz tutumların tespiti halinde olumluya kanalize edilmesi için yapılacak mesleki çalışmaların belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu bağlamda araştırma, sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacını taşımaktadır.

Araştırmanın Önemi

Yapılan literatür taramasında üniversite öğrencilerinin yaşlı bireylere karşı olumsuz tutumlara sahip olduğunu gösteren bazı çalışmalar bulunduğu gibi olumlu tutumlara sahip olduklarını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Bununla birlikte sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı tutumlarına dair spesifik bir araştırma literatürde yer almamaktadır. Dolayısıyla araştırma bu anlamda önemlidir. Sosyal Hizmet eğitimi alan öğrencilerin eğitim müfredatları ve gelecekte çalışacakları sosyal hizmet alanlarından birinin “Yaşlı Refahı Alanı” olduğu göz önüne alınarak yaşlılara karşı olumlu tutumlar geliştirecekleri beklenmektedir. Bununla birlikte yaşlı ayrımcılığına karşı tutum geliştirmesinde “eğitim, ekonomi, mekân” unsurlarının ne denli etkili olduğu da araştırılacaktır. Elde edilen bulgular benzer çalışmalarla karşılaştırılarak Türkiye’de gelişmekte olan “Sosyal Hizmet Mesleğine” akademik bir katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Problemi

Sosyal hizmet lisans eğitimi alan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumları nasıldır?

Araştırmanın Hipotezi

H: Sosyal hizmet öğrencileri yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahiptir.

Alt Hipotezler:

1. Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumları sosyo-demografik özelliklerinden etkilenmektedir.
2. Öğrencilerin mezun olduğu lise türleri yaşlı ayrımcılığına dair tutumlarını etkilemektedir.
3. Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumları sosyal hizmet eğitiminin hangi aşamasında olduklarına göre değişmektedir.
4. Sosyal hizmet öğrencilerinin büyük bir bölümü gelecekte yaşlı refahı alanında çalışmak istemektedirler.
5. Öğrencilerin yaşlı bireyle yaşamış olma durumları yaşlı ayrımcılığına dair tutumlarını etkilemektedir.
6. Öğrencilerin büyük bir bölümü yaşlılık kavramına yönelik olumlu ifadeler kullanmaktadır.
7. Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumları ailelerinin yaşadığı mekânın niteliğinden etkilenmektedir.
8. Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumları ailelerinin yaşadığı evin mülkiyet durumundan etkilenmektedir.
9. Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumlarında ebeveynlerinin eğitim düzeyleri etkili olmaktadır.
10. Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumları ailelerinin gelir düzeyinden etkilenmektedir.
11. Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumlarında ailelerinin ve kendilerinin ikamet ettikleri yerleşim yerinin niteliği etkili olmaktadır.

Araştırmanın Varsayımları

- Araştırmaya katılan öğrencilerin anket sorularına içtenlikle ve doğru olarak cevap verdikleri varsayılmıştır.

- Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlılarla ilgili yaşamışlıkları ve önyargılarının cevaplandırmalarda objektif olmalarını olumsuz etkileyeceği varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığına dair temel bilgi düzeyine sahip oldukları varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal hizmet mesleği ve yaşlı refahı alanına dair temel bilgi düzeyine sahip oldukları varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılacak öğrencilerin gelecekte sahip olacakları mesleki roller hakkında farkındalıklarının olduğu varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin “Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeğindeki” yönergeleri doğru algıladıkları varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde 2014-2015 eğitim öğretim yılında öğrenim gören öğrencilerin algılarıyla ve elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Araştırmanın bulguları Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.
- Araştırma bulguları öğrencilerin anket sorularını ve YATÖ’yü algılama ve yorumlama becerileri ile sınırlıdır.

BÖLÜM 1: YAŞLILIK ve YAŞLI AYRIMCILIĞI

1.1.Yaşlı, Yaşlılık ve Yaşlanma Kavramları

“*Yaşlı (İhtiyar, Pir)*;65 yaş ve üstünde olan veya fizyolojik, bedeni, zihni, ruhi açıdan belirli derecede fonksiyonel kayba uğramış insan.” olarak tanımlanmaktadır (Seyyar ve Genç, 2010: 840). Tanımın bireyi, hem kronolojik olarak hem de fonksiyonel kayıplara göre ele aldığı görülmektedir.

Tomanbay (2007), yaşlıyı biyolojik ve sosyal yönden ele alarak şu şekilde bir tanımlama yapmıştır:

“Biyolojik olarak, takvim yaşı ilerleyen insan demektir; Bir de yaşlılığın sosyal tanımı var: Buna göre, takvim yaşı büyüyenden daha çok, kendisini yaşı gören insan yaşıdır. Takvim yaşı kaç olursa olsun kendisini yaşı gören yaşıdır, yaşı görmeyen yaşı değildir. Bu, sosyal çalışma mesleğinin yaşı için gördüğü tanım olmalıdır. Çünkü yaşlılık yaştan önce bir duygudur.”
(http://www.gebam.hacettepe.edu.tr/sosyal_boyut/yaslilara_yonelik_sosyal_hizmet.pdf, 11.07.2014).

Çeşitli mevzuatlarda yaşlı tanımının bir hizmeti hak etme açısından ele alındığı görülmektedir. Örneğin; huzurevi hizmetinden yararlanmak isteyen bireyin tanımı yapılırken yaşlı; “60 yaş ve üzerindeki sosyal ve/veya ekonomik yönden yoksunluk içinde olup, korunmaya, bakıma ve yardıma muhtaç olan kişi”
(http://www.eyh.gov.tr/upload/ozurluveyasli.gov.tr/mce/eski_site/yasli/Huzurevleri.pdf, 04.07.2014) olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre yaşlının sadece kronolojik ve muhtaçlık yönleriyle ele alındığı görülmektedir.

Yaşlı tanımları yapılırken yaygın biçimde bireylerin takvim yaşına bağlı olarak ele alındıkları görülmektedir. Bunlardan biri Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)’nün 1998 yılı yaşlılık raporunda yaşlılığın başlangıcını 65 yaş olarak belirtmesi; bir diğeri de Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)’nin yaşlı nüfusu “*davranış ve ihtiyaçları değişen, 65 yaş üzerindeki insanlardan oluşan heterojen bir grup*” olarak tanımlamasıdır (Kurt vd., 2010: 33). DSÖ, 1970’li yıllarda yaşlılığın başlangıcı olarak 60 yaşı sınır olarak kabul ederken 2000’li yıllara yaklaşıldığında endüstrileşmiş ülkelerin emeklilik yaşı olarak kabul ettikleri 65 yaşı, yaşlılığın başlangıcı olarak kabul etmiş ve yaşlı sınıflandırmalarını da yeniden düzenlemiştir. Buna göre; 65-74 yaş “*genç yaşlı*”, 75-84 yaş “*yaşlı*”, 85 yaş ve üzeri “*yaşlı-yaşlı*” olarak ele alınmıştır (Kalınkara,

2011: 3; Kılıççı, 1988: 41; Yumurtacı, 2013: 11). Bu bağlamda değişen şartlar ve ihtiyaçların yaşlı tanımlarının içeriğini etkilediğini söylemek mümkündür. Buna karşın sadece kronolojik yaşa bağlı olarak bir kişiye yaşlı demek, onun bireysel ve toplumsal yönlerinin tam olarak açıklanmasına yetmez. 50 yaşındaki bir kişi 66 yaşındaki bir kişiye göre daha sağlıklı, daha az üretken, daha az katılımcı olabilir.

Bireyin yaşlı olarak tanımlanabilmesi için sadece takvim yaşının dikkate alınması bir takım toplumsal işlevlerin düzenlenmesinden kaynaklanmaktadır. Baran (2001)'in Morgan ve Kunkel (1998)'den aktardığına göre; toplumlar, toplumsal rollerin kazanılması veya kaybedilmesinde, davranış kalıplarına dair beklentilerde, mevcut kaynakların ve fırsatların toplumsal düzeyde yeniden dağıtımında ve toplum üyelerini sınıflandırmada bir gösterge olarak yaş faktörünü kullanırlar (Baran, 2001). Söz konusu ifadeler yaşlılığın kronolojik olarak ele alınmasındaki yaygın eğilimin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır.

Yukarıda yer alan tanımlar incelendiğinde *yaşlı* kavramının; kronolojik, fonksiyonel ve hukuksal boyutlarıyla ele alındığını tek yönlü bir tanımlama yapılmasının yetersiz olacağını söylemek mümkündür. Yaşlı tanımları incelendiğinde bireylerin genellikle zayıf ya da eksik yönlerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Bu tanımlamalar her ne kadar hizmet veya hizmetlerden yararlanacak yaşlı bireyleri hukuksal açıdan tanımlasa da yaşlı bireylere atfedilen bu özelliklerin, sosyal yaşamda bir takım olumsuz algı yönlendirmesine yol açma riski bulunmaktadır.

Bununla beraber yaşlılık kavramının farklı şekillerde tanımlandığı ve yaşlılığın çok daha yüce bir değer olarak algılandığı da bir gerçektir. Örneğin Türk kültüründe ve İslam inancında “*Yaşlı*”; “*ulu, ata, bilge vb.*” değer içeren sözlerle nitelendirilmiştir. Özellikle Kuran-ı Kerim’de yaşlılar, saygı ve hürmete değer kişiler olarak belirtilmiştir. Buna en iyi örnek olarak; İsra Suresinin 23. ayetinin meali olan “*Rabbin, O’ndan başkasına kulluk etmemenizi ve anne-babanıza iyilikle davranmayı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, onlara “Öf” bile deme ve onları azarlama, onlara güzel söz söyle*” (Kuran-ı Kerim, İsra: 23) verilebilir. Türk kültüründe yaşlıya; sevgi, merhamet ve bağlılığı vurgulayan “söz büyüğün, su küçüğün” ifadesi ve mektupların bitiş bölümünde sıkça kullanılan “büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim” sözlerinde yaşlının konumuna vurgu yapılmaktadır (Özmen, 2013).

Cicero'nun "*Dostluk ve Yaşlılık (De Amicitia & Cato Maior)*" kitabında da her yaşlıya bilge unvanı verilmediğini fakat her bilge unvanına sahip olanların yaşlı kişiler olduğu görülmektedir. Cicero, "*Cato Maior (Yaşlılık)*" isimli eserinde, yaşlıların ileri yaşlarına rağmen özellikle devlet işlerinde yine de yararlı olacaklarını göstermeye çalışmıştır (Cicero, 2011)¹. Buna karşılık zaman içerisinde yaşlı kavramına olumsuz anlam yükleyen kalıpyargılar da ortaya çıkmıştır. Bu kalıpyargıları belirten atasözleri ve deyimlerden bazılarını Gullette (2013: 265) şu şekilde özetlemiştir:

"Yaş yetmiş, iş bitmiş", "Ağaç yaşken eğilir", "Kurt kocayınca, köpeğin maskarası olur", "Eşek kocamakla tavla başı olmaz" gibi atasözleri ve "Çaptan düşmek", "Çürüğe çıkmak", "Ununu elemiş, eleğini asmış", "Elin ermez, gücün yetmez", "Ele şenlik olursun", "Artık köşende oturma zamanı", "Yaşından utanmıyorsan, ak saçlarından utan!" gibi deyimlerle olumsuz yargıların geliştirildiği görülmektedir (Gullette, 2013: 265).

Yaşlılık kavramı son yıllarda giderek artan bir popülerite kazanmaktadır. Yaşlılık konusuna akademik ve mesleki anlamda duyulan bu ilginin temelinde dünya nüfusunun hızla yaşlanması ve genel nüfus içinde yaşlıların oransal olarak hızla artması yer almaktadır. Bu bağlamda hızla yaşlanan dünya nüfusu içinde yaşlılığın daha öncelikli bir konu olarak yer aldığı ülkelerin gelişmekte olan ülkeler olduğu görülmektedir. Zira gelişmekte olan ülkeler gelişmiş olan ülkelere göre çok daha hızla yaşlanmaktadır. Aynı zamanda gelişmiş olan ülkelerin yüz yıl içinde erişmiş oldukları yaşlı nüfus oranına gelişmekte olan ülkelerin yirmi yıl gibi kısa bir sürede ulaştıkları görülmektedir. Buna paralel olarak gelişmekte olan ülkelerde yaşlılıkla ilgili yeterli deneyim ve alt yapı hizmetleri bulunmadığından yaşlılığın bu ülkeler için daha yıpratıcı sonuçlara neden olacağı tahmin edilmektedir.

Zira yirminci yüzyılda tıp, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelerle birlikte dünya nüfusu hızla artmıştır. 2000 yılında 6 milyar olan dünya nüfusunun 2050 yılında yaklaşık 9 milyara ulaşması beklenmektedir. Yine 2000 yılında 600 milyon olan 60 yaş üzerindekiilerin sayısının 2020 yılında bir milyara, 2025 yılında 1,2 milyara, 2050 yılında ise 2 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir. Yani dünya genelinde yaşlıların sayısı % 300 artacak, bu artış gelişmekte olan ülkelere % 400 civarında olacaktır (Canatan, 2012: 358; Gökçe Kutsal, 2003: 5). Öyle ki 2000 yılında dünya nüfusunun %

¹ Cicero'nun "*De Amicitia & Cato Maior*" eserlerini, İ.Ö. 44 yılında yazdığı kabul edilmektedir. Yayıncı, iki ayrı eseri tek kitap halinde iki bölüm olarak okuyuculara sunmuştur.

6,9'unu oluşturan 65 ve üzeri yaş grubunun 2025 yılında % 10,4'e, 2050 yılında ise yüzde % 19,3'e ulaşacağı ifade edilmektedir (Kalınkara, 2011: V). Başka bir projeksiyonda ise 2025 yılında yaşlıların oranının % 15 olacağı söylenmektedir (Gökçe Kutsal, 2003: 5).

Bu anlamda gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye için de aynı durumun söz konusu olduğu görülmektedir. Türkiye dünyada en hızlı yaşlanan ülkelerin başında yer almaktadır.

Yaşlılık ve yaşlanma konularının daha iyi anlaşılabilmesi için konunun kavramsal düzeyde ele alınması daha faydalı olacaktır.

Yaşlanma yaşamın sonuna doğru yol almaktır. Yaşlılık ise belli bir dönemi anlatan bir kavramdır ve bu dönem hayatın son dönemi (Akçay, 2011: 11) veya aktif ve bilinçli bir yaşamın başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Gökçe Kutsal, 2004: 6). *Yaşlı*, bir niteleme; *yaşlanma* bir süreç, *yaşlılık* ise yaşlanma süreci sonunda başlayan bir dönem olarak değerlendirilmektedir (Baran vd., 2005: 24). Başka bir ifade ile yaşlanma doğumla başlayan ve ölüme kadar devam eden bir süreci ifade ederken, yaşlılık yaşamın son aşaması olan dönemdir (Ceylan, 2015). Dar anlamda verilen bu tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere “yaşlı, yaşlanma, yaşlılık” kavramları kendi içlerinde farklı anlamlar taşımalarına rağmen birbirlerinden bağımsız olarak ele alınamazlar. “*Yaşlı, yaşlanma ve yaşlılık*” kavramları yukarıda belirtilen dar anlamlarının yanında geniş anlamlar da içermektedir. Bu tanımlamalar aşağıdaki alt başlıklar altında çeşitli yönleriyle ele alınmıştır.

Giddens (2008)'a göre yaşlanma; “Rakamsal olarak yaş büyüdükçe insanları etkileyen biyolojik, ruhsal ve toplumsal süreçlerin birleşimi olarak” açıklanabilir (Bulut, 2013: 400). Giddens'in geliştirmiş olduğu tanımda belirttiği süreçlere ek olarak; mental, sosyal, psikolojik, hukuksal, kültürel, dinsel, ekonomik ve politik süreçlerin de eklenmesi yararlı olacaktır. Zira endüstrileşme ve küreselleşme ile birlikte bireylerin etkile(n)me alanları genişlemektedir.

Literatürde yer alan bazı tanımlara bakıldığında yaşlanmanın bir süreç olarak ortak kabul gördüğü ancak başlangıcına dair farklı görüşlerin de ileri sürüldüğü görülmektedir. Yaşlanma sürecinin başlangıcı, kimilerine göre bireyin döllemesi (Kalınkara, 2011; Türk Dil Kurumu, 11.07.2014) , kimilerine göre doğum (Seyyar ve

Genç, 2010: 840), kimilerine göre de canlının olgunlaşmasını tamamladıktan sonraki (Karan, 2007: 19) süreçtir.

Galen (M.S. 130-200), yaşlanmayı birey için döllemeden başlayan bir süreç olarak açıklayan ilk filozof olmuştur (Yazıcı, 2014: 27). Yaşlanma döllemeden ölüme kadar olan dönemi kapsayan bir gelişim süreci olmakla birlikte sosyo-kültürel alanda yüklendiği anlamdan dolayı da ömrün sonuna doğru bir gidiş olarak algılanmaktadır. Oysaki hiç kimse ne kadar yaşayacağını ya da ne zaman öleceğini bilememektedir. 15 yaşına kadar yaşamış bir birey 5 yaşındakine oranla daha çok yaşamış ve yaşlanmıştır.

Yaşlanmanın başlangıç aşamaları her ne kadar farklı olarak ele alınsa da üzerinde durulması gereken en önemli nokta; bireyde değişim ve gelişim süreçlerinin meydana geldiği dönem olmasıdır. Bunlar genel olarak ele alındığında; biyolojik, sosyal, kültürel, fiziksel, tinsel unsurlardır. Bu unsurların bireyin yaşı ile birlikte düzenli olarak değiştiğini günlük yaşamda gözlemlemek mümkündür (Akçay, 2013). Bununla birlikte söz konusu değişimler bireyden bireye de farklılıklar gösterebilmektedir. Bireysel farklılıklar; yaşam biçimi, yapılan iş, beslenme alışkanlıkları, kronik hastalıklar ve bireyin kişilik yapısı, toplumun ve çevresinin bireyi, bireyin de kendini algılayışı, vb. gibi etmenler nedeniyle ortaya çıkmaktadır (Dönümcü, 2006).

Yaşlanma bir süreç olmakla birlikte kendi içerisinde dört aşamada ele alınmaktadır. Bunlar; “a-Gelişme, b-Büyüme, c-Duraklama ve gerileme başlangıcı, d-Gerilemedir (<http://eyh.aile.gov.tr/yayin-ve-kaynaklar/yasli-hizmetleri>, 04.07.2014). Koşar (1996: 4)’ın, “Biyolojik organizmanın ölmesine kadarki düşüş, alçalma olgusu...” ifadesi de eklendiğinde yaşlanma süreci 5 aşamalı olarak ele alınabilir. Günlük yaşamda ilk iki aşamaya olumlu, diğer aşamalara ise olumsuz anlamlar yüklendiği görülebilmektedir. Modern yaşamın, yaşlılık ve yaşlanma olgusuna yüklediği anlamların burada etkili olduğu söylenebilir.

Hablemitoğlu ve Özmete (2010:17), yaşlanmayı fonksiyonellik açısından ele alarak “birincil, ikincil ve üçüncül yaşlanma” olarak incelemişlerdir. Buna göre:

“Birincil yaşlanma (Normal yaşlanma); izleri yıllarca ortaya çıkmasa da yaşamın erken dönemlerinde başlar. Bütün organlar ya da sistemler aynı düzeyde olmasa da beden genel olarak yaşlanır. İkincil yaşlanma; insanların çoğunda ortaya çıkar ama evrensel ya da kaçınılmaz değildir. Bu yaşlanma hastalıklar, sigara, alkol ya da madde bağımlılığı gibi kötü kullanımlar sonucunda bedenin yıpranmasıdır ve

böylece bir yaşam sürecinin sonucudur. *Üçüncül yaşlanma*, yaşamın sonunu haber veren hızlı ve en ileri düzeydeki bozulmadır.”(Hablemitoğlu ve Özmete, 2010: 17).

Yaşlanma bireyin sadece dış görünümünde gerçekleşmemektedir. Fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan tüm bütünlüğü ile bireyi sarmalamaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi yaşlanma döllemeden ölüme kadar olan süreci ifade etmekle birlikte toplumsal alanda yaşam kalitesini olumsuz olarak etkileyen unsurları içeren bir dönem olarak da algılanabilmektedir. Yaşlanma denildiğinde; sıkça yaşanan ağrılar, zihni gerilikler, agresyonlar, toplumdan dışlanma, sosyal dışlanmaya maruz kalma, vücut işlevlerinde zayıflama ya da gerileme vb. özellikler çağrışım yapmaktadır. Bu nedenledir ki, yaşlanma bireylerce çok da istenmeyen bir süreçtir.

Yaşlanma toplumlara ve kültürlere göre de değişik biçimlerde tanımlanmıştır. Bu tanımlamalar incelendiğinde yaşlı bireyin kendi kültürel yapısı içerisinde kabul düzeyi, işe yarama kriterleri, toplumsal rollerdeki değişimler bakımından değerlendirildiği görülmektedir (Akın, 2006). Dolayısıyla yaşlanma kimi toplumlar için olumlu bir süreç iken kimileri için ise bazı toplumsal problemlerin nedeni olarak görülebilmektedir. Giddens’in “dördüncü çağ” diye isimlendirdiği 75 yaş ve sonrasının özelliklerini “insanların kendilerine bütünüyle bakabilme güçlüğü çektikleri ve ciddi zorluklarla karşılaştıkları, sağlık ve yalnızlık problemleri olan yıllar” olarak belirtmesi yukarıdaki görüşü desteklemektedir (Bulut, 2013: 399).

İnsanlar yaşları ilerledikçe kendilerini yaşlı hissetmeye başlamakta ve yaşlı olmanın gerektirdiği toplumsal rolleri sergilemeye başlamaktadırlar. Bununla birlikte, kendilerini de önceki nesillerle karşılaştırmaktadırlar. Dolayısıyla yaşlıya yönelik tutum ve davranışlar ile beklentiler de değişen toplumsal değerlere paralel olarak yeni anlamlar kazanmaktadır (Bulut, 2013).

Yaşlılık, içerisinde olumlu ve olumsuz yargıları barındıran oldukça geniş bir kavramdır. Ele alındığı perspektife göre anlam kazanmaktadır. Yaşanılan topluma, kültüre, zamana, inanca, sağlık koşullarına, cinsiyete ve yapılan işlere göre değer atfedilmektedir. Yaşlılığın terimsel, sosyolojik, biyolojik, kronolojik, kültürel ve hukuksal karşılıkları bulunmaktadır (Dönümcü, 2009; Yıldız, 2012).

Yaşlılık, içerisinde birçok boyutu barındırdığından dolayı tanımlanması zor bir kavramdır. Bununla birlikte bireyin zamana bağlı olarak, değişen çevre koşullarına

uyum sağlama yetisi ve organizmanın iç ve dış etkenler arasında denge sağlama kapasitesinin azalarak ölüm olasılığının artması olarak da ifade edilebilir (Arslan, 2013: 30).

Seyyar ve Genç (2010), yaşlılık kavramının terimsel karşılığını şu şekilde aktarmışlardır:

“(Piri; İhtiyarlık; Kocamışlık): Fizyolojik bir olgu olup, fertlerin fiziki ve ruhi güçlerinin geri dönülmez bir şekilde kaybolması süreci.//Bir kimsenin belirli bir yaş sınırı aşması sonucu, işgücü verimliliğini ve dolayısıyla kazanma gücünü kaybetmesi.// Yaşlanmaya bağlı olarak, ferdin çalışma gücünü kısmen veya tamamen kaybederek, düzenli ve yeterli gelir getiren bir iş tutamaz veya kendi geçimini kendi gücüyle sağlayamaz hale geldiği biyolojik durum.// Çalışan insanın çalışma gücünü büyük ölçüde azaltan veya tamamen ortadan kaldıran ve dolayısıyla çalışmaya bağlı olarak elde ettiği gelirden mahrum eden bir sosyal güvenlik tehlikesi veya sosyal risk.” (Seyyar ve Genç, 2010: 844).

Yaşlılık, biyolojik, kronolojik, psikolojik ve sosyal yönleriyle sürekli ileriye doğru değişimleri içeren geri dönüşü olmayan bir süreç olarak yaşanmaktadır (Abay, 2007; Abay, 2011; Kalkan, 2008). Yaşlılık her birey için farklı biçimlerde yaşanmaktadır. Bu farklılığın nedenleri “*kalıtsal özellikler, beslenme, çevresel koşullar, kültürel etmenler*” olabilir (Yıldız, 2012: 335). Kimi birey yaşlılığı asla arzulamaz iken kimi bireyler ise yaşlılığın kendisine yükleyeceği toplumsal statünün verdiği erdemliliğin, bilgeliğin, kabul görmenin hazzını çalışmak istemektedir.

Yaşlılık, genel toplumsal kabulde ve bir çok bilimsel alan yazında; fiziksel, ruhsal, sosyal gerilemelerin yaşandığı, organizmanın iç ve dış etmenleri arasında denge kurma potansiyelinin azaldığı, yaşam sürecinin tamamlanmaya başlandığı bir dönem olarak ifade edilmektedir (Bilginer vd., 1996; Karan, 2007; Seyyar ve Genç, 2010). Çoğu zaman da taşınması çok zor olan bir yük olarak görülmüştür. Ancak Cato, “*Kendilerinde iyi ve mutlu ömür sürmek için azıcık yetenek olmayan kimselere her çağ ağır gelir.*” diyerek, bilge olmayan insanların yaşlanınca ne yapacaklarını bilememesinden dolayı yaşlılığı kötilediklerini savunmaktadır (Cicero, 2011: 90).

Yaşlılık kavramı açıklanırken, zaman faktöründen bağımsız olarak düşünülmemelidir. Zaman (kronoloji), bireyin kendisi ile ilgili algılarını anlamlandırdığı argümanlardan biridir. Birey değişen zaman faktörüne bağlı olarak çevresine uyum sağlama,

organizmanın iç ve dış etmenleri arasında sürekli denge kurma çabasını ortaya koymaktadır. İşte tam da bu noktada zaman faktörüne bağlı olarak bu çabaların azalması, bireyin geçmişe oranla kendisini yetersiz hissetmesi, fiziksel ve ruhsal güçlerinin bir daha geri gelmeyeceğine inanması yaşlılık duygusunu yaşamaya başlamasına neden olmaktadır.

Yaşlılığı zaman faktörüne bağlı olarak tanımlama eğilimi yaygındır. Bu bağlamda DSÖ (1998) yaşlılığı kronolojik olarak ele almış ve yaşlılıkla ilgili yayımladığı raporlarda yaşlılığın başlangıcını 65 yaş olarak belirtmiştir (<http://eyh.aile.gov.tr/yayin-ve-kaynaklar/yasli-hizmetleri>, 04.07.2014). DSÖ (1998)'nün yapmış olduğu bu tanımlama her ülke ve durum için geçerli olmayabilir. Türkiye'de yaşlı refahı alanında birinci derecede söz sahibi olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın mevzuatları incelendiğinde kronolojik olarak 55 yaşındaki bireylerin de yaşlı olarak tanımlandığı görülmektedir (<http://eyh.aile.gov.tr/mevzuat>, 04.07.2014).² Bu durumun yaşlının içinde bulunduğu sosyal durum ve muhtaçlığından hareketle koruma ve bakım ihtiyaçlarının karşılanması gerekliliğinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Koşar (1996: 4)'ın, Neugarten'den aktardığına göre yaşlılık kronolojik olarak üç bölüme ayrılmıştır: “*Genç Yaşlı (65-74), orta yaşlı (75-84) ve yaşlı yaşlı (85 ve üzeri)*”. Arslan (2013) ise yaşlılığı hayatın içerisindeki iki evreden ikincisi olarak ele almıştır. Yaşlıların kronolojik olarak 65 yaş ve sonrasıyla tanımlanması Bismarck'ın sosyal güvenlik uygulamalarından kaynaklanmaktadır (Arpacı ve Ersoy, 2013:457; Yumurtacı, 2013: 9).

Yaşlılığın tek başına kronolojik olarak ele alınması özellikle fonksiyonellik açısından hatalı tanımlamalar yapılmasına yol açabilmektedir. Bununla birlikte hukuk ve çalışma yaşamı bakımından bir insanın çalışma performansının ve üretkenliğinin azaldığı ve emekli olduğu dönem yaşlılık olarak ifade edilmektedir. 60 veya 65 yaş bu dönemin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Altan ve Şişman, 2003; Taşçı, 2010).

Tufan (2003: 13)'ın, sosyolojik ve psikolojik perspektiften ele aldığı yaşlılığa “*otuz yaşında da başlayabilir, seksen yaşında hala başlamamış da olabilir.*” yaklaşımından hareketle yaşlılığın tanımını yaparken bireylerin yaşlılığı algılama, kabullenme ve anlamlandırma durumlarının önemli olduğu yorumu yapılabilir. Tufan, yaşlılığın ne

² Detaylı açıklamalar için bakınız: www.eyh.gov.tr.

sadece olumsuz ne de sadece olumlu yönlerini görmeye çalışmanın doğru olmayacağını savunarak yaşlılığın “son” yerine “yeni bir başlangıç” da olabileceğini bunun için toplumsal yapı içerisinde yaşlılara gerekli destek ve fırsatların verilmesi ve “*insanların doğru bir şekilde yaşlanmayı başarabilmeleri*” gerektiğini belirtmektedir (Tufan, 2003: 15). Bununla beraber yaşlılık bireysel anlamda ele alınması gereken bir olgu olduğu kadar, toplumsal boyutları bakımından (ailenin değişen yapısı, sosyal düzen, kentleşme, konut politikaları, yoksullukla mücadele, sağlık, eğitim, emeklilik vb.) da ele alınması gereken bir olgudur (Yumurtacı, 2013: 10).

1.2. Dünyada ve Türkiye’de Demografik Yaşlanma

Yaşlılık tüm toplumları ve insanlığı ilgilendiren bir olgudur. Zira toplumları insanlar oluşturmaktadır ve insanların da yaşlılık sürecini yaşamaları (erken ölüm olmadıkça) kaçınılmazdır. Küreselleşme ve etkilerinin sıkça konuşulduğu 2000’li yıllarda yaşlılık konusunu ele alırken genelde dünya özelde ise Türkiye perspektifinden bakılması gerekmektedir. Bu bağlamda dünyada ve Türkiye’de demografik açıdan yaşlılığın genel görünümü ve gelecekteki projeksiyonlarına dair bilgiler alt başlıklar halinde incelenmiştir.

1.2.1.Dünya’da Yaşlı Nüfus

Sanayi devrimi sonrasında dünya hızlı bir değişim ve gelişim çalışmaktadır. Neredeyse insanlık tarihi kadar eski olan tıp bilimi teknolojinin de yardımı ile şaşırtıcı bir hızla ilerlemektedir. Öyle ki, bir canlının kopyalanması, doku üretimi, canlıdan canlıya organ nakli yapılabilir hale gelmiştir. Bilim dallarındaki hızlı gelişmeler, insanların kaliteli yaşama arzusu özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde insan ömrünün uzaması, üreme anlayışı üzerinde etkili olmuştur. Dünya genelinde doğurganlığın azaldığı, sağlık koşullarının giderek daha iyileştiği, sosyal güvenlik ve sosyal hizmetlerin daha nitelikli sunulmaya çalışıldığı dikkate alındığında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yaşlı nüfus artış hızının etkisine girmesi kaçınılmazdır (Canatan, 2013).

Canatan (2013: 360), gelecekteki dünya yaşlı nüfus artış hızını şu şekilde özetlemiştir:

“Dünyada toplam yaşlı nüfusun 2025’te 1.2 milyar olması, 2050’de ise 2 milyar olması beklenmektedir. Toplam dünya nüfusu 2000 yılında 6 milyar civarında iken, 2050’de %50 artışla 9 milyara çıkması beklenmektedir. Bu süre içinde dünyadaki yaşlı nüfusun %300 artması ve gelişmekte olan ülkelerde bu artışın %400 civarında olması beklenmektedir” (Canatan, 2013: 360).

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonunun 2012 yılı “Yaşlanma” konulu raporundaki öngörüsüne göre de 2050 yılında 100 yaş üzerindeki kişilerin sayısının 3,2 milyona ulaşması beklenmektedir. Rapora göre yıllık olarak 58 milyon kişi 60 yaşına ulaşmaktadır. 15 ülkenin her birinde, 10 milyonun üzerinde yaşlı nüfus bulunduğu, bu ülkelerin 7'sinin gelişmekte olan ülke olduğu belirtilmektedir. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA)’nın, 2012 yılı raporuna göre beş yıl önce doğumdaki yaşam beklentisi 80 yaşın üstünde olan ülke sayısı 19 iken; son rapora göre 33 ülke olmuştur. Günümüzde Japonya, toplam nüfusunun %30’u yaşlı olan tek ülke özelliğini taşımakta iken 2050 yılında ise 64 ülkenin nüfustaki yaşlı oranı %30’u aşacaktır. (Canatan, 2013; Arpacı, 2005).

Yapılan bu değerlendirmeye göre dünya ülkeleri kısa bir gelecekte ciddi yaşlı sorunları ile uğraşacak gibi görünmektedir (Güven vd., 2012). Zira yaşlılık kendi içerisinde başta sağlık sorunları olmak üzere, sosyal güvenlik ve sosyal hizmetler açısından ülke ekonomilerine anlamlı yükler getirecektir (Güven vd., 2012). Özellikle gelişmiş olan ve gittikçe yaşlanmakta olan refah devletleri (İsveç, Hollanda, Almanya vb.) artan yaşlı harcamaları karşısında yeni alternatifler geliştirmek zorunda kalacaktır. Bu bağlamda Tufan (2003: 26)’ın vermiş olduğu Almanya örneği; *“kontrollü güç politikası, sosyal devletin yeniden düzenlenmesi, özel yaşlılık sigortası, yaşlılıkta iş hayatının yeniden düzenlenmesi, emeklilik yaşının belirgin bir şekilde yukarı çekilmesi”* gelecekte yaşlılığın ülkeleri ne gibi alternatiflere yönelmek zorunda kalacağını yansıtmaktadır. Yaşlı nüfusun bu kadar hızlı artacağı konusunda öngörü sahibi olamayan ve gerekli politikaları geliştirmemiş, gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde yaşlılık sorunu daha karmaşık ve zor bir süreç izleyecektir (Canatan, 2013). Öyle ki sosyo-kültürel değişimler yaşlılarda ve değişen yaşlı kuşağın da toplumlarda oluşturacağı etkiler, günümüze kadar olduğundan daha fazla kendini hissettirecektir (Tufan, 2003).

Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranının artması sayısal bir göstergedir. Sayısal göstergeler tek başına sosyal sorun niteliği taşımazlar. O halde yaşlı nüfusun sayısal olarak artmaya devam etmesi sorun olarak görülmeli midir? Tufan (2003), “Modernleşme sürecinde kolektif davranışların ortadan kalktığını bunların yerine “yeni yaşam stillerinin” geçtiğini, bu durumun yaşlı kuşaklar arasında da var olduğunu, yeni yaşlıların kendilerine has yaşam stilleri geliştirdiğini” belirterek gelecekte yeni

yaşlıların “akademiker” kesimden gelen nüfusun oluşturacağını dolayısıyla yaşam stillerinin ardında duran “sosyal durumlar” ve “yaşam koşullarını” sorgulayan ve beklentilerinin farkında olan kişiler olacağından yaşlılık sorununa bu açıdan yaklaşılması gerektiğini savunmaktadır (Tufan, 2003: 28-29).

Tüm dünyada kadınların ortalama yaşam süresinin erkeklere göre daha uzun olması beraberinde farklı sosyal sorunların da ortaya çıkmasına neden olacaktır. Özellikle çocuksuz ve kimsesiz yaşlı kadınlar için yaşlılık çok zor geçecektir. Bu bağlamda profesyonel sosyal hizmet kurumlarına ve profesyonel meslek elemanlarına daha fazla ihtiyaç duyulacaktır (Tufan, 2003).

Endüstri ülkelerinde yaşlı nüfusun sayısal olarak artması, yaşlıları siyasi güç haline getirmeye başlamıştır (Tufan, 2003). Bu bağlamda gelecek yıllarda siyasetçilerin yaşlılar ve yaşlılara yönelik politikalarla yakından ilgilenmeleri daha önem kazanacaktır. Zira yukarıda da belirtildiği gibi “yeni yaşlıları”, “akademiker” kesimden gelen nüfus oluşturacaktır (Tufan, 2003).

Tufan (2003)’a göre *“bir ülkede yaşlıların sayısının artması tek başına toplumun yaşlanmasına yol açmamaktadır”*. Asıl mesele yaşlıların toplam nüfus içerisinde genç nüfusla kıyaslandığında oransal olarak hızla artması ve toplumun, yaşlılığa bakış açısıdır (Tufan, 2003). Tüm dünya ülkeleri küreselleşmenin etkisi ile birlikte kaçınılmaz olarak endüstrileşmenin ve getirdiklerinin etki alanına girmektedir. Dolayısıyla yaşlılık ve yaşlılar tüm dünya ülkelerinde sosyal-kültürel, ekonomik, politik alanlarda gerekli düzenlemeler yapılmaz ise ciddi bir sosyal sorun haline gelecektir.

1.2.2.Türkiye’de Yaşlı Nüfus

Türkiye coğrafi konumu ve özellikle imparatorluktan cumhuriyet devleti olmaya geçiş sonrasında etkilendiği batılılaşma anlayışıyla birlikte endüstrileşme hamlelerini gerçekleştirmeye başlamıştır. 2000’li yılların Türkiye’si kısa sürede kendini endüstri toplumlarının arasına kabul ettirmeyi başarmıştır. Bununla birlikte endüstrileşmiş toplumların yaşadığı sosyal sorunlarla da kaçınılmaz olarak yüzleşmeye başlamıştır. Bunlardan biri de yaşlılık sorunudur. Yaşlılığın gelecekte Türkiye’de sosyal sorun olarak görülmesinin gerekçelerinden birisi demografik yapıdaki değişimdir. Zira,

2000’li yıllarda yaşlı nüfus sayısının hızla artış göstermesine karşın genç nüfus sayısının hızla düşmeye başlaması yaşlılık konusuna dikkat çekilmesini gerektirmiştir. Geçmişten bugüne gerçekleşen demografik değişimler ve geleceğe dair projeksiyonların incelenmesi konunun öneminin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Demografik göstergeler; “toplam nüfus artış hızı, doğurganlık (kadın başına) hızı, doğumda beklenen yaşam süresi, yıllara göre nüfus projeksiyonları, yaş ve cinsiyete göre nüfus projeksiyonları, ortanca yaş” olarak ele alınarak karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

1935 yılında 16.158.385 olan ülke nüfusu, 2013 yılında 76.667.864’e ulaşmıştır. 2023 yılı projeksiyonunda ise ülke nüfusunun 84.247.088 olması tahmin edilmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 16.07.2014). Türkiye’de, 2011 yılında %13,5 olan yıllık nüfus artış hızı 2012 yılında %12’ye, 2013 yılında ise % 11,2’ye düşmüştür. 2023 yılı projeksiyonunda ise %8,4’e düşmesi tahmin edilmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 19.07.2014). Rakamsal verilere bakıldığında Türkiye’nin nüfus sayısının artması ile yaşlılığın sosyal bir sorun olarak algılanması arasında direkt bir ilişki kurmak mümkün görünmemektedir. Nüfusun yaşlanması, yaşlı sayısının artması değil, yaşlı nüfusun sayı ve oran olarak genç nüfusa göre artmasıdır (Devlet Planlama Teşkilatı, 2007; Öz, 1999; Tufan, 2003).

TÜİK “*Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi*” sonuçlarına göre Türkiye’de yaş gruplarının toplam nüfus içindeki dağılımı (1935-2014) yıllara göre verilmiştir. 1990 yılından itibaren sayılarda ve oranlarda dikkate değer değişimler olduğu görülmektedir. Bu bağlamda karşılaştırmalar yapılırken 1990 ve sonrası ele alınmıştır. Buna göre; 1990 yılında 0-14 yaş nüfusun toplam nüfusa oranı %35,0 iken, bu oranın 2000 yılında %29,8’e, 2014 yılında ise 24,3’e düştüğü, buna karşılık 65 yaş üstü nüfusun toplam nüfusa oranının 1990 yılında %4,3 iken, 2000 yılında %5,7’ye, 2014 yılında ise % 8.0’a çıktığı görülmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 17.03.2015). 65 yaş üstü nüfus ile 0-14 yaş nüfusun artışı arasında ters orantı vardır. Bununla birlikte toplam nüfusun “ortanca yaşı” 1990 yılında 22,2 iken, 2000 yılında 24,8’e, 2014 yılında ise 30,7’ye yükselmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu, 17.03.2015). Türkiye nüfusu her geçen gün yaşlanmaya devam etmektedir. Ülkemizde yaşlı nüfus oranı %8.0 ile tarihinin en yüksek noktasına ulaşmış durumdadır. Güleç (1997), yaşlı nüfus açısından toplumları dört grupta ele almıştır;

“a-Genç Toplamlar: 65 yaş ve üzeri nüfus %4’ten azdır. b- Erişkin Toplamlar: 65 yaş ve üzeri nüfus %4 ile %7 arasındadır. c- Yaşlı Toplamlar: 65 yaş ve üzeri nüfus %7 ile %10 arasındadır. d- Çok Yaşlı Toplamlar: 65 yaş ve üzeri nüfus %10’un üzerindedir.” (Aközer vd., 2011: 104; Arpacı, 2005:23-24; Kalıncara, 2011: 110).

Buna göre Türkiye “”Yaşlı toplamlar” kategorisinde yerini almıştır şeklinde yorum yapmak gerekir. Ancak bu tespit Özbay’ın “Birleşmiş Milletler’in toplam nüfusunun %15’i yaşlı olan ölkeleri “yaşlı nüfus” olarak adlandırdığı” ifadesi ile çelişmektedir (Özbay, 2009:2). şayet Özbay (2009)’ın aktardıkları baz alınırrsa Türkiye ancak 2045 yılında “yaşlı nüfus” kategorisine girecektir. Her iki açıklamanın ortak yönü ise Türkiye’nin yaşlı nüfus olma yolunda ilerlediğı gerçeğidir.

Tablo 1. Türkiye’de Yaş Gruplarının Toplam Nüfus İçindeki Dağılımı (1935 -2014)

YIL	TOPLAM NÜFUS	YAş GRUPLARI		
		0-14 YAş	15-64 YAş	65 + YAş
1935	16.158.385	41.2	54.4	3.9
1945	18.790.174	39.5	57.0	3.3
1955	24.064.763	39.4	57.1	3.4
1965	31.391.421	41.9	54.0	4.0
1975	40.647.719	40.5	54.7	4.6
1985	50.664.458	37.5	58.1	4.2
1990	56.473.35	35.0	60.7	4.3
2000	67.803.927	29.8	64.5	5.7
2007	70.586.256	26.4	66.5	7.1
2011	74.724.269	25.3	67.4	7.3
2012	75.627.384	24.9	67.6	7.5
2013	76.667.864	24.6	67.7	7.7
2014	77.965.904	24.3	68.2	8.0

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 17.03.2015.

Doğuşta beklenen yaşam süresi, 2000 yılında; toplamda 71,0 yıl, kadınlar için 73,1 yıl, erkekler için 69,0 yıl iken, 2014 yılında; toplamda 77,0 yıl, kadınlar için 79,3 yıl, erkekler için 74,8 yıl olmuştur. 2023 yılı projeksiyonunda ise toplamda 77,9 yıl, kadınlar için 80,2 yıl, erkekler için ise 75,8 yıl olması tahmin edilmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 17.03.2015).

Tablo 2. Türkiye’de Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi

Yıllar	Toplam Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)	Kadın-Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)	Erkek-Doğuşta Beklenen Yaşam Süresi (Yıl)
2023 ³	77.9	80.02	75.8
2014	77.0	79.3	74.8
2013	76.9	79.2	74.7
2012	76.8	79.1	74.6
2011	76.6	78.9	74.4
2010	76.4	78.7	74.2
2009	76.1	78.4	73.9
2008	75.7	78.0	73.6
2007	75.3	77.6	73.2
2006	74.9	77.1	72.7
2005	74.4	76.6	72.2
2004	73.8	76.0	71.7
2003	73.2	75.4	71.1
2002	72.5	74.7	70.5
2001	71.8	73.9	69.8
2000	71.0	73.1	69.0

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 17.03.2015.

³ 2023 yılı tahmini doğuşta beklenen yaşam süresi (yıl) belirtmektedir.

Cumhuriyetin ilanından hemen sonra izlenen doğurganlığı teşvik edici politikalardan 30 yıl sonra vazgeçilmiştir ve sonuçta 1950’lerden bu yana doğurganlık hızlarında belirgin bir azalma olmuştur. Bu düşüş özellikle 1970’li yıllarda ivme kazanmış ve yaklaşık 30 yıllık süreçte % 61’lik bir azalma gözlenmiştir. Türkiye’de toplam doğurganlık hızı, 1950’lerde 6 çocuktan fazla iken, 2010 yılında 2,06 çocuk, 2011 yılında 2,02, 2014 yılında 1,97 çocuktur. Yani, bir kadının doğurgan olduğu dönem boyunca doğurabileceği ortalama çocuk sayısı 2’nin altına düşmeye başlamıştır. Gelecek nüfus projeksiyonlarına bakıldığında ise 2023 Türkiye’inde kadın başına toplam doğurganlık hızının 1,85 çocuk olacağı beklenmektedir (Türkiye İstatistik Kurumu, 17.03.2015).

Tablo 3. Yıllara Göre Kaba Doğum ve Kadın Başına Doğurganlık Hızı

Yıllar	Kaba Doğum Hızı (%)	Kadın Başına Doğurganlık Hızı (%)
2023⁴	14.01	1.85
2014	15.82	1.97
2013	16.03	1.99
2012	17.00	2.08
2011	16.80	2.02
2010	17.20	2.06
2009	17.50	2.08
2008	18.20	2.16
2007	18.37	2.16
2006	18.11	2.12
2005	18.18	2.12
2004	18.08	2.11
2003	17.95	2.09
2002	18.63	2.17
2001	20.31	2.37
2000	21.62	2.53

Kaynak: TÜİK, Demografik Göstergeler, 2000-2023, 17.03.2015.

⁴ 2023 Yılı “Kaba Doğum Hızı ve Kadın Başına Doğurganlık Hızı” beklentilerini ifade etmektedir.

Yukarıda yer alan veriler, genç nüfus ile yaşlı nüfus arasındaki makasın giderek açıldığını, bu şekilde devam etmesi halinde Türkiye'nin bazı Avrupa ülkeleri (Almanya, İsveç) gibi yaşlı ülke olma yolunda ilerlediği şeklinde yorumlanabilir.

Yaşlıların sayısal olarak artışları kadar yaşadıkları yerin niteliği de değişmektedir. 1920'li yıllarda yaşlı nüfusun çoğunluğu kırsalda yaşarken 2000'li yıllarda tam tersi olmuş ve yaşlı nüfusun çoğunluğu kentlerde çalışmaktadır. TÜİK verilerine göre; 1927 yılında il ve ilçe merkezlerinde yaşayan nüfus oranı % 24,2, belde ve köylerde yaşayan nüfus oranı %75,8 iken, 2014 yılında ise il ve ilçelerde yaşayan nüfus oranı %91,7, belde ve köylerde yaşayan nüfus oranı % 8,2'dir (Türkiye İstatistik Kurumu, 19.07.2014). "Hâlihazırda 30-40'lı yaşlarda olan nüfus 65 yaşına ulaştığında büyük olasılıkla kentte yaşamaya devam edecektir. Dolayısıyla 2040-50'li yıllarda Türkiye'deki kentli yaşlı nüfus oranı anlamlı bir biçimde artmış olacaktır.

Türkiye de gelişmekte olan diğer ülkeler gibi gerekli hazırlıklarını yapamazsa gelecek yıllarda yaşlılıkla ilgili ciddi sosyal sorunlarla uğraşacaktır. İşsiz sayısının yükselmesi, sosyal güvenlik sistemlerinin finansman problemleri, artan yaşlı sayısından dolayı özellikle kentlerde dar konutlarda yaşayan ailelerin yaşlı bakımını sağlama problemleri, yaşlıların düzenli gelire sahip olmaları nedeniyle kaliteli yaşam beklentilerinin karşılanamama problemleri, güvenlik problemleri, yaşlı ayrımcılığı vb. gelecekte Türkiye'yi yöneten iktidarlar için ciddi sorun alanları olacaktır. Bu noktada getirilecek çözümlerin niteliği önem kazanmaktadır. Tufan (2003), yaşanan ya da yaşanacak problemlere getirilecek çözümlerin siyasi olmaktan öte bilimsel olmasının önemine vurgu yapmaktadır.

TÜİK nüfus projeksiyonları doğrultusunda hazırlanan yaş piramitleri incelendiğinde gelecekte öngörülen değişimler ışığında yaşlı nüfusun olası boyutları hakkında bilgi edinilmektedir. Buna göre hâlihazırda gelişmiş ülkelerde görülen yaş dağılımına benzer bir yapıya Türkiye'nin, yüzyılın ortasına doğru ulaşacağı öngörülmektedir (Arpacı, 2005; Devlet Planlama Teşkilatı, 2007: 7-8).⁵

Türkiye nüfusunun gelecek projeksiyonlarına bakıldığında önümüzdeki yıllarda yaşlıların yaşamsal çevreleri ve yaşam stillerinde ciddi değişimlerin olacağı

⁵ Detaylı bilgi için bakınız; DPT,(2007), "Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı, DPT Yayınları, Yayın No.2741, s.8.

öngörülmektedir (Arpacı, 2005). Bu bağlamda Arpacı'nın aşağıdaki tespitleri önemlidir:

“Ülkemiz yaşlıları da yoksulluk, aile üyeleri ve arkadaşların kaybı, sosyal izolasyon, artan enflasyon karşısında sabit geliri yönetme zorluğu, fiziksel ve entelektüel fonksiyonun azalması, özsaygı ve kendi kendini yönetmenin tedrici olarak azalması gibi pek çok kompleks sorunla karşı karşıyadır” (Arpacı, 2005: 31).

DPT'nin 2007 Yılı Ulusal Eylem Planında Türkiye'deki yaşlılık sorunu ile ilgili aşağıdaki açıklama ülkemizde yaşlılıkla ilgili akademik çalışmaların artırılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

“Türkiye’de yaşlılık sorunu demografik, ekonomik ve sosyo-kültürel yapıdan kaynaklanan nedenlerle, endüstrileşmiş batı toplumlarının gerisinden gelmektedir. Ancak bu durum sorunun olmadığı anlamını taşımaz. Çünkü 2000’li yıllarda gelişmekte olan ülkeler kategorisinde, Avrupa Birliği’ne aday bir ülke olarak, yaşlı nüfusun sayısının gelişmiş ülkelerden iki kat daha fazla olacağı tahmin edilmekte ve yaşlılık toplumun büyük bir sorunu olmadan önlemlerin alınmasını gerektirmektedir.” (Devlet Planlama Teşkilatı, 2007: 10).

2007 Ulusal Eylem Planında yaşlılığın Türkiye açısından ne denli önemli olduğuna vurgu yapılırken diğer taraftan 10. Kalkınma Planında (2014-2018) yaşlılık sadece iki maddede ele alınmıştır. Bunlar; 275.maddede mevcut durum analizinden bahsedilirken 285. maddede⁶ ise yaşlılarla ilgili politikalar dar kapsamda ele alınmış ve yaşlıların koruma ve bakım ihtiyacı yönüne vurgu yapılmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2013: 47-48). Yaşlıların birçoğu koruma ve bakım hizmetine ihtiyaç duyarken birçoğu da aktif yaşlanma süreci içerisinde kendilerine sunulacak fırsat eşitliğinden yararlanma kabiliyetine sahiptirler. 10. Kalkınma Planı incelendiğinde “Aile ve Kadın”, “Çocuk ve Genç” olarak iki başlığın yer aldığı, nüfus içerisinde oransal olarak hızla artış gösteren yaşlıların da ayrı bir başlık altında politikaların daha ayrıntılı olarak verilmesi gerekirdi. Bununla birlikte, “*Yaşlanma 2002 Uluslararası Eylem Planı*” doğrultusunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü koordinatörlüğünde hazırlanan “Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal

⁶ 285.madde: “Yaşlıların kendi çevrelerinden uzaklaşmadan, evlerinde bakımını sağlamaya yönelik hizmetler çeşitlendirilerek yaygınlaştırılacak ve yaşlılara yönelik kurumsal bakım hizmetlerinin sayı ve niteliği artırılacaktır.”(<http://www.kalkinma.gov.tr>, 03.08.2014.)

Eylem Planı Uygulama Programında”⁷ yer alan uygulama hedefleri umut vericidir (ASPB, 2013). Söz konusu uygulama programında yaşlı ayrımcılığının önlenmesine dair spesifik hedefler belirtilmemekle birlikte bazı hedeflerin dolaylı olarak önleyici etkisinin olacağı söylenebilir.

Türkiye son yıllarda modernleşme yolunda hızla ilerlemektedir. Bununla birlikte modernleşme kavramının yorumunda sorunlar yaşanmaktadır. Türkiye’de modernleşme denince ekonomide yükseliş, teknolojinin yaygınlaşması ve ucuzlaşması vb. anlaşılmaktadır. Tufan (2003: 29)’ın da belirttiği gibi “*Sosyal ve psikolojik boyutları gözden kaçırılacak olursa, modernleşme sürecinin yarattığı olumlu etkilerden daha fazla olumsuz etkileri*” yaşanacaktır. Bu bağlamda yaşlılık farklı yönleriyle ele alınarak bütüncül yaklaşımla değerlendirilmelidir.

DSÖ tespitlerine göre yaşlı nüfustaki artışın önemli bir bölümü Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşecektir. Karşılaşılan ekonomik güçlükler, sosyal hizmet altyapılarının yetersizliği ve aile üyelerince sağlanan geleneksel bakımın ancak sınırlı ölçülerde yapılabilmesi gibi durumlar göz önüne alındığında, gelişmekte olan ülkelerin yaşlı nüfuslarına “refah paketi” sunmada çok ciddi sorunlarla karşılaşacağı anlaşılmaktadır (ASPB, 2011: 3).

1.3-Farklı Yönleri İle Yaşlanma

Yaşlanma bireyin sadece yaşının ilerlemesi olarak ele alındığında yaşlanma sürecinin niteliği hakkında sağlıklı bilgi edinmek mümkün olmaz (İçli, 2008’den aktaran: Özer vd., 2011). Yaşlanma; kronolojik, biyolojik, psikolojik, fizyolojik, sosyal, ekonomik ve toplumsal yönleri ile bir bütün olarak değerlendirilmelidir (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010: 18-20; Kalinkara, 2011: 108-109; Koşar, 1996:4; Sevil, 2005: 18-19).

1.3.1. Kronolojik Yaşlanma:

Kronolojik yaş, matematiksel karşılığa sahip bir kavramdır. Doğum tarihinden itibaren her 12 ayın geçmesi sonrasında birey bir yaş yaşlanmış olur ve doğum yaşı veya takvim yaşı olarak ifade edilir (Arslan, 2013: 31) . Kronolojik olarak bireyin yaşının ilerlemesi, yaşlanma sürecinin bir parçası olmakla birlikte toplum veya kurumlar tarafından yaşlı statüsü, genellikle 60 veya 65 yaşına ulaşan ve emeklilik hakkı elde edenlere

⁷ Detaylı bilgi için bakınız: <http://www.eyh.gov.tr/tr/8638/Yaslilik-Eylem-Plani>.

verilmektedir (Akçay, 2010; Arslan, 2013; Seyyar ve Genç, 2010; Yıldız, 2012). Bununla birlikte bu yaş dilimi değişmez değildir.

Kronolojik yaş, bir şeyler için uygun olup olmadıkları açısından insanları ayırtmak için kullanılmaktadır (Yıldız, 2012). Rol teorisine göre; toplumlarda kronolojik yaş, bazı rollerin sosyal durumlarda karşılığını belirlemek ve beklentileri anlamlandırmak için kullanılır (Canatan, 2013, 370). Örneğin; Türkiye’de yaşayan bir erkek, sağlıklı elverişli olsa bile 20 yaşından önce asker olamaz. 15 yaşındaki sağlıklı genç bir kadın doğurganlık özelliklerine sahip olsa bile ondan anne rolü beklenmez.

Altan ve Şişman (2003), kronolojik yaş ile yaşlanmanın belirtilerinin tam olarak anlaşılamayacağını bu nedenle nüfusun belli bir kısmının yanlış sınıflandırılması ihtimaline dikkat çekmektedir (Yıldız, 2012). Dolayısıyla yaşlılık çoklu bakış açısıyla ele alınmalıdır.

1.3.2.Biyolojik Yaşlanma

Yaşın ilerlemesi ile birlikte; fonksiyonel olarak organlarda gerileme, dokuların yıpranma ve tahribata maruz kalma sıklığının artması; kısaca vücudun yapısal ve işlevsel olarak değişimidir (Seyyar ve Genç, 2010: 839). Biyolojik yaşlanma denildiğinde görsel hafızada ilk canlanan görüntüler; deri kırışması, saç ağarması gibi dışsal gözlenebilir unsurlardır. Derisi buruşmuş ve saçları ağarmış kimseye yaşlanmaya başlamış kimse gözüyle bakılmaktadır (Kalınkara, 2011). Elbette deri kırışması ve saçların ağarmasının dışında dışsal olarak gözlenemeyen ancak tıbbi bir takım tetkikler sonucunda tespit edilebilen unsurlar da vardır. Hücre sayısındaki azalma ve hücrelerin fonksiyonlarındaki değişimlerin organlardaki gerilemenin temel nedenlerindendir. Yaş ilerledikçe hareket ve motor becerileri alanında da zayıflama ve fonksiyon yitimi görülebilir. Yaşlı insanların kaslarında kuvvet azlığı, aktivite azalması ve yıkımlar meydana gelerek kasların incelendiği belirlenmiştir. Kemiklerdeki kalsiyum (Ca) eksikliği nedeniyle kırılma olasılığı artmaktadır. Ayrıca, biyolojik yaşlanma sonucunda yaşlıların çoğunda eklem romatizması ve kireçlenme meydana gelmektedir (Kalınkara, 2011: 8-9). İnsanın biyolojik yaşı, vücut yaşı olarak da ifade edilebilir. Bireyin sağlık durumu, sosyal çevre, yaşanan zaman ve mekâna göre yaşlı insanların biyolojik kayıpları da birbirinden farklı olur (Doğan, 2007: 36; Kalınkara, 2011: 9; Seyyar ve Genç, 2010: 839).

Emiroğlu (1989), biyolojik yaşlanmanın kalıtsal etmenlerin etkisiyle oluştuğuna vurgu yapmaktadır. Emiroğlu'na göre *“kalıtım, sağlık ve iş gücüne göre saptanan görünüş yaşlanması olarak açıklanabilecek olan biyolojik yaşlanma; içinde bulunulan biyolojik basamağın zaman birimi olarak gösterilmesidir”* (Akçay, 2013: 11). Biyolojik yaşlanma aynı zamanda bireyin sağlık durumunun da bir göstergesidir. Başka bir deyişle, bedenin ve organların normal olarak kabul edilen standartlarda fonksiyonel olarak işleyişini sürdürmesi bireyin sağlıklı olduğunu gösterir. Buna karşın standartların dışındaki bir durum sağlıksızlığın belirtisidir. Biyolojik yaşlanma aynı zamanda görünüm yaşını yansıtır. Kişi ilk gördüğü diğer bir kişinin dış görünümünden yaş tahmini yapabilmektedir. Görünüm yaşı, bireyin dış görüntüsünün diğerlerince nasıl algılandığına ilişkindir. Ayrıca kişinin mensup olduğu nüfus kitlesinin ortalamasına göre kıyaslanan yaşlanma durumudur (Danışoğlu, 1988'den aktaran: Akçay, 2013; Emiroğlu, 1989). Biyolojik yaş, kalıtsal etmenlerin etkisiyle oluşmakla birlikte kronolojik yaştan ayrılan özellikler göstermektedir. Bazı kişilerde kronolojik yaşlanma, bazı kişilerde ise biyolojik yaşlanma önde gider. Ayrıca insan organizmasındaki organların yaşlanması birlikte ilerlemez. Bunların kişisel kullanıma ve yapılarına göre ayrı ayrı yaşlanma ve yıpranma kronolojisi vardır (Akçay, 2013: 13)

Biyolojik açıdan yaşlanma, zamana bağlı olarak anatomik ve fizyolojik değişimlerin yaşanmasıdır. Bu dönem saçın beyazlaşması, derinin kırışması ve kas gücünün zayıflaması gibi çeşitli değişkenlerin yaşandığı bir dönemdir (Arpacı, 2005: 18). Karadeniz ve Dedeli, kişilerde meydana gelen fizyolojik değişimlerin oluşmasında yaşanan psikolojik, sosyal ve çevresel olayların önemli bir etkisinin olduğunu savunmaktadır (2008: 19).

Tufan, yaşlılıkla ilgili bir söyleşisinde biyolojik yaşın, takvimsel yaşla karıştırılmaması gerektiğini, zira takvimsel yaşın, doğum tarihinden itibaren bugüne kadar geride kalan süre olduğunu, bununla ne zaman okula başlanacağını, ne zaman askere gidileceğinin veya ne zaman emekli olunacağını tayin edilebileceğini ancak yaşlılığın asla kronolojik olarak belirlenmesinin mümkün olmadığına vurgu yapmaktadır (Tufan, 2007). Öyle ki bir bedeni oluşturan organlar aynı anda olgunlaşmadığı gibi birbirlerinden farklı zamanlarda fonksiyon kaybı yaşayabilmektedir. Örneğin; 60 yaşındaki bir kişinin yürüme fonksiyonları kaybolmuşken yeme fonksiyonları devam

edebilmektedir. Tufan (2007)'ın da belirttiği gibi “*biyolojik yaş mikrobiyolojik düzlemlerdeki süreçlerle bağlantılıdır*”.

Biyolojik yaşlanma her ne kadar üzerinde çalışılan bir konu olmakla birlikte, gerontologlar, bireysel ve sosyal hayatımız açısından psikolojik ve sosyal yaşlanma konularına daha ağırlık vermektedirler. Oysa burada bir tezatlık bulunmaktadır. Biyolojik yaşlanma psikolojik ve sosyal yaşlanmanın var olma nedenidir. Bir insanın kaybetmediği bir şey için psikolojik ve sosyal açıdan etkilenmesi beklenemez. Bireylerin biyolojik olarak sağlıklı yaşlanmalarına katkı verecek unsurlar var edilirse psikolojik ve sosyal yaşlanma sorunları da daha az tartışılır olacaktır.

1.3.3. Psikolojik ve Zihinsel Yaşlanma

İnsanlar kronolojik ve biyolojik olarak yaşlanırken aynı anda psikolojik olarak da yaşlanırlar. Başka bir ifadeyle “deneyimlerin artmasıyla oluşan davranış değişikliği ve davranışsal uyum yeteneğinde yaşa bağlı değişimlerdir” (Kalınkara, 2011: 9; Seyyar ve Genç, 2010: 839). Birey yaşlanma sürecinde beceri, dikkat, öğrenme, bellek, akıl yürütme gibi bilişsel alanlarda çocukluktan itibaren sürekli bir gelişim yaşarken yaşlılığın başlangıcı olarak kabul edilen 65 yaş sonrası dönemde geriye doğru bir dönüş çalışmaktadır (Arpacı, 2005: 23; Doğan, 2007: 36; Yumurtacı, 2013: 13). Ancak bu durum, herkes için geçerli olmayabilir. Kimi için daha erken kimi için daha geç başlayabilmektedir.

Barut, “sosyal ve zihinsel yönden kapanık, çevresinde olup bitenlere ilgileri sönük olanların, bilişsel yeterlilik düzeyinin çok çabuk çöktüğünü” ileri sürmektedir (2008: 40). Herhangi bir sakatlık, kaza, hastalık vb. olmadığı takdirde sosyal yaşama aktif olarak katılan, öğrenen, yaşadığı zamana ve mekâna uyum sağlamaya çalışan, sosyal ilişkilere önem veren, çevresiyle bütünleşme çabası içinde olan bireylerin zihinsel ve psikolojik yaşlanmaları daha sağlıklı olmaktadır (Ersanlı, 2005).

Psikolojik yaşlanma; kronolojik ve biyolojik yaşlanma yönüne direnme sürecini ifade etmekte olup bireyin yaşlılık sorunlarına başarılı bir şekilde uyum sağlaması beklenmektedir (Akçay, 2013; Kalınkara, 2011;).

Psikolojik boyut; algı, öğrenme, problem çözme, gibi bellek gücü ile ilgili noktalarda yaşanan değişimleri kapsamaktadır. Psikolojik yaşlanma, özellikle bireyin bu döneme

kendini hazırlamaması sonucu oluşmaktadır. Emeklilik döneminde yaşanan çöküntünün altında yatan en önemli sebeplerden biri de budur (Arpacı, 2005: 18).

1.3.4.Sosyal Yaşlanma

Birey, anne rahmine intikalinden itibaren genetik bir sakatlık, hastalık ya da kaza yaşamadığı sürece olumlu olarak sürekli bir gelişim ve değişim gösterir. Ancak 40'lı yaşlardan itibaren yaşanan bazı değişimler (biyolojik olarak bedenin yıpranması, fiziksel güç kayıpları, bellek yitimi vb.) bireyin sosyal yönden de olumsuz olarak etkilenmesine neden olmaktadır. Zira birey, içinde bulunduğu durumun çevresindekiler tarafından nasıl algılandığını önemsemektedir. Bu açıdan sosyal yaşlanma birey için; toplum yaşamında, çalışma ve sosyal işlerinde gücünün ve yeteneğinin azalarak kaybolması, bireyin toplumsal rol, statü ve beklentilerinin değişmesidir. Bir toplumda ya da bir grup içinde sosyal yönden iyi uyum sağlayamama durumudur. Yaşlının, artık yetenek ve becerilerini toplumda yerinde kullanamama durumu ortaya çıkmaktadır (Kalınkara, 2011: 9; Seyyar ve Genç, 2010: 839;)

Bireyler, verimli ve üretken oldukları sürece toplumsal yaşam içerisinde kabul ve itibar görmektedirler. Üretkenliğin kaybolması ile birlikte rol ve statülerinde düşüş yaşanmaya başlar (Ceylan, 2012). Bu durum bireyin alıştığı sosyal çevresini sorgulamasına, geri çekilmesine ve yeni duruma alışması için mücadele vermesine neden olur. Özellikle çalışan bireyler için iş yaşamının dışına itilme anlamına da gelen emeklilik beraberinde sosyal statü olarak yüklenen “yaşlı” kimliğine alışma noktasında birey üzerinde sosyal uyum sorunlarını ortaya çıkarabilmektedir. Öyle ki; yaşlılık ve emeklilik bireyin daha önceden kendisi ve diğerleri için kararlar alıp belirleyici rol oynadığı bir yaşam döneminden, biraz daha ikinci plana geçilen bir yaşam dönemine geçiş anlamına gelir (İlgar, 2008: 63). Özellikle en etkili olduğu ailesinde statü ve rol kaybı yaşamaya başlayan birey, bu döneme uyum sağlayamadığı takdirde sosyal yaşlanma algısını kabullenerek bu doğrultuda davranışlar sergilemeye başlar. Yaşlılık, birey üzerinde “ölüme bir adım kala” inancını yaşatmaktadır. Yaşlı statüsünü kabul eden birey için ölüm her an kapıdadır. Bu ruh hali içinde olan yaşlı birey kendi varlığını ve benliğini, kendisinden daha üstün ve sürekli bir düzenle kaynaştırmayı becerir veya ölümle birlikte yok olacağına inanarak çökkünlük ve bunalıma düşer (İlgar, 2008: 64).

Rol ve statü kaybının yanı sıra yaşlılık dönemi kronik hastalıklarını da yaşamaya başlayan bazı yaşlı bireyler sosyal destek alamamaları halinde intihar gibi istenmeyen yollara başvurabilmektedirler. Sosyal yaşlanma iyi ya da kötü her yaşlı bireyin yaşayabileceği bir durumdur. Bu bağlamda bireylere eğitim yıllarından itibaren yaşlılığın nasıl bir şey olduğu, yaşlılık dönemi yaşam becerileri, zorluklarla baş edebilme, sosyal destek sistemleri konularında eğitimlerin verilerek farkındalık kazandırılması önemlidir. Bununla birlikte gerontolojik sosyal hizmetlerin yaygınlaştırılması da yaşlı bireylere sosyal destek sunumunun daha etkili ve hızlı olmasını sağlayacaktır. Bu bir gerekliliktir. Zira Türkiye, hızlı bir şekilde toplumsal yaşlanma sürecine doğru yol almaktadır.

1.3.5.Toplumsal Yaşlanma

“Toplumsal yaşlanma, toplumdaki yaşlıların oranının artmasıdır” (Kalkan, 2008: 3). Tablo 1.1, incelendiğinde Türkiye’deki yaşlı nüfus oranının istikrarlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Tablo 1.3, incelendiğinde ise “kaba doğum hızının” sürekli düştüğü görülmektedir. Bu veriler Türkiye’de toplumsal yaşlanma sürecine girildiğini göstermektedir. 2013 yılı TÜİK verilerine göre 65 yaş ve üzeri yaşlıların genel nüfusa oranı %7,7’dir. Bazı uzmanlara göre 65 yaş ve üzeri nüfusun genel nüfusa oranının % 7 ile %10 arasında olması halinde böyle toplumlara “*Yaşlı Toplamlar*” denilmektedir (Aközer vd., 2011; Arpacı, 2005; Güleç, 1997; Kalınkara, 2011).

Toplamlar da bireyler gibi canlıların tabi olduğu doğa yasalarına bağlıdır. Bir toplumun oluşumunu sağlayan bireylerin yaşlara göre dağılımı, o toplumun yaş pramidini meydana getirir. Piramidin tabanı geniş, yukarılara doğru gittikçe azalan bir seyir takip ediyorsa, bu durum normal bir nüfus pramidini gösterir (Sevil, 2005: 18-19).

Toplamlın değerlendirmeleri ve bireylerin bu değerlendirmeleri kabulleniş durumu da toplumsal yaşlanmanın sosyal yönüne vurgu yapmaktadır. Türkiye için yukarıda belirtilen rakamların toplumsal düzlemde nasıl algılandığı, toplumsal yaşlanma algısının yönünü belirler. Türkiye, yaşlı nüfus oranı hızlı bir şekilde artmakla birlikte 0-14 yaş nüfus oranı (%24) henüz kritik düzeyde algılanmamaktadır. Bununla birlikte Türkiye ortalanca yaş oranı her geçen yıl yükselen bir ülkedir.

Tablo 4. Yıllara ve Cinsiyete Göre Ortanca Yaş (2007-2014)

YIL	KATEGORİLER		
	TOPLAM	ERKEK	KADIN
2007	28,3	27,7	28,8
2008	28,5	27,9	29,0
2009	28,8	28,2	29,3
2010	29,2	28,7	29,8
2011	29,7	29,1	30,3
2012	30,1	29,5	30,6
2013	30,4	29,8	31,0
2014	30,7	30,1	31,3

Kaynak: TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 17.03.2015

1.4. Yaşlılığa İlişkin Tutumlar ve Önyargılar

Geçmişten günümüze yaşlılığa ve yaşlılara yönelik önyargılar ve buna bağlı olarak gelişen tutumlar mevcuttur. Bu önyargılar ve tutumlar olumlu ve olumsuz olmak üzere iki yönlü olabilmektedir. Toplumların sosyo-kültürel yapısı, ekonomik gelişmişlikleri, inanç sistemi, değer kalıpları, tutumların ve önyargıların yönünü belirlemede etkili olmaktadır.

Literatürde yer alan yaşlılık araştırmaları incelendiğinde toplumsal yaşamda yaşlılara yönelik birçok önyargı ve tutumun geliştiği görülebilmektedir. Bunlardan en yaygın olanları; “Üretemeyen, sağlık sorunları olan, diğer kişilere bağımlı, bakıma muhtaç, yürüme güçlükleri olan, değişime kapalı, tutucu, unutkan, mutsuz, yalnız ve sosyal ilişkileri zayıflamış kişilerdir.” (Durak, 2013: 284). Belirtilen durumları yaşlılarla özdeşleştirmek, negatif yaşlı ayrımcılığının ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Oysaki genç ve orta yaş grubunda yer alan birçok insanın da yukarıda yer alan durumları yaşaması muhtemeldir.

Yaşlılara yönelik gelişen önyargı ve tutumların yayılmasında yaşlı bireylerin kendilerini yaşlı olarak kabullenmeleri ve yaşlılığa yüklenen atıfları içselleştirmeleri etkili

olmaktadır. Ayrıca yaşı bireyin geçmişteki yaşantısı, eğitim durumu, motivasyonu ve kültüründeki yaşlılığa ilişkin stereotipi ve mitler de yaşlılığa ve yaşlılara yönelik tutum ve önyargıların gelişmesinde etken unsurlardandır (Kalınkara, 2011). Buna karşın yaşlılara yönelik önyargı ve tutumlar, bunları sergileyen kişilerin; yaş, eğitim düzeyi, inanç yapısı, kültürel kodları, yetiştikleri coğrafyaya göre değişkenlik göstermektedir (Durak, 2013).

Kalınkara (2011: 24-25), yaşlılığın gündeme gelmesini ya da gündemde kalmasını etkileyen faktörlerden biri olarak toplumun sahip olduğu değerler sisteminden söz etmektedir. Kalınkara (2011)'ya göre yaşlılıkla ilgili kuşaktan kuşağa aktarılan birçok değer yargıları vardır. Bunları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- ***Yaşlının üretken değil, tüketici olduğudur.*** Oysa bireyin geçmiş yaşamında geliştirmiş olduğu üretkenliği yaşlılıkta da devam edebilmektedir.
- ***Yaşın kronolojik olarak artması ve yaşlanmanın önlenemeyeceği düşüncesi.*** Oysa toplumsal, psikolojik, teknolojik değişimler kronolojik olarak “yaşlılık dönemi” anlayışını değiştirmiştir. Gerçekte biyo-psiko-sosyal yaşlanma kronolojik yaşa göre değil, bireylere göre farklılık göstermektedir. Kişi kendisini hissettiği oranda yaşlıdır. Bu nedenle yaşlılığın ne zaman başladığını kesin olarak belirlemek zordur. Ancak, yaşın ilerlemesiyle birlikte doku ve organlarda oluşan yaşlanma da bilinmesi gereken bir gerçektir. Karaciğer, kalp, damar ve endokrin sistemde değişimler oluşur, hafıza zayıflar; cilt tonusunu kaybeder, çoğalma yeteneği kaybolur; saçlar beyazlaşır. Kemiklerde osteoporoz, şekil değişiklikleri oluşur. Duyu organlarında işlev azalır; görme, işitme kaybına bağlı olarak, beden imajında değişim ve uyum sorunları ortaya çıkar. Böylece, yaşlılıkta oluşan fiziksel değişimler psiko-sosyal alanda da sorunların yaşanmasına yol açar.
- ***Yaşlıların akranları ile bir arada olmayı istedikleri, gençlerle anlaşamayacakları düşüncesi.*** Oysa yaşlının gence, deneyim aktarması, gencin yaşlıyı yenilemesi olasıdır. Gencin bedensel enerjisi, dinamizmi, yaşlının bilgeliği ile bütünleşerek daha üretken ve yaratıcı toplum oluşturulabilir.
- ***Yaşlı hoşgörülü ve esnek değildir.*** Yaşlılıkta yaşam biraz daha durağanlık kazanmış olabilir. Ancak, hoşgörü ve esneklik kaybının olduğu inancı bir yanılgıdır. Aksine, yaşlılıkta hoşgörü ve esneklik daha da artabilmektedir.

Hoşgörölü ve esnek olamamayı yaşıllığa özgü bir özellik olarak değil bir kişilik özelliğı olarak düşünmek gerekir.

- **Yaşlılık durağan ve değişmez bir dönemdir.** Yaşlılığın bu şekilde algılanması bir yanılgı olup, tam tersi yaşam sürecinden kazanılan çeşitli güçlerin etkileşimi onu dinamik kılar. Bu güçlerin temelinde yaşamın tüm evrelerindeki zorlanmalara karşı var oluşunu sürdürebilmiş olmanın bilgeliğı ve iç görüşü yatar. Orta yaşlarda başlayan ve yaşlılıkta giderek artan “geride kalanlara nasıl bir miras bırakacağım” kaygısı toplumun her kesimindeki insanlarda görülür.
- **Yaş sağlıklı olmak için bir engeldir.** Yaş sağlıklı olmak için engel değildir. Düzenli olarak gelişmiş bir aktivite programıyla 80-90 yaşında bile sağlıklı olunabilir. Aktif bir yaşam tarzı daha uzun bir yaşamı garanti edemez ancak aktivitenin etkin, üretken, mutlu ve eğlenceli bir yaşam sağladığı bilinmektedir. Yaşlı çift ya da tek yaşlı birey, evlenen çocuklarının bağımlılığını ve torun bakma gibi gereksinimlerini karşılayarak büyükanne ve büyükbabalık sanatında iyice deneyim kazanır (Kalınkara, 2011).

Toplumlarda yaşlılara yönelik, olumsuz tutum ve önyargıların yaşanması kaçınılmazdır. Zira bunlar tek taraflı gelişen durumlar değildir. Şüphesiz bu durumun yaşanmasında yaşlıların bireysel özellikleri de etkilidir. Dolayısıyla yaşlılara yönelik tutum ve önyargıların olumlanması yaşlı bireylerin katılımı ve güçlendirilmesi de önemlidir. Bununla birlikte, yaşlılara karşı gösterilen olumsuz davranışlar, tutumlar ve yaşlılıkla ilgili bilinen yanlış gerçekleri düzeltmek için birey, aile ve toplumu bilgilendirmek amacıyla medya etkin olarak kullanılabilir.

Yaşlılara yönelik etkili ve sürdürülebilir politikaların ve uygulamaların geliştirilmesi için yaşlılıkla ilgili kalıplaşmış yargılar ve yanlış inanışların ortadan kaldırılması yönünde çalışmalara ihtiyaç vardır (Durak, 2004).

1.5. Yaş ve Yaşlı Ayrımcılığı

Geleneksel kültür ve inanç sistemleri sosyal hayata dair değerlerin gelişmesinde etkili olmaktadır. Geleneksel kültüre ve inanç sistemine bağlı toplumlarda gelişen en önemli sosyal değerlerden biri de yaşlıyı koruma ve saygıdır. Endüstrileşme, toplumları kolektif yaşamdan daha bireyci yaşama doğru yöneltmektedir. Bu durum değer yapılarında dezenformasyona neden olabilmektedir.

Geleneksel değerler sistemi ve aile yapısının yaşlıları koruduğu inancı yaygındır. Ancak “yeni yaşlılar”, geleneksel bakım modelleri yerine, bağımsız, kendi sorunlarını çözebilen, yeterli gelir sahibi, sağlıklı barınma, kaliteli ve uzun yaşama, sosyal güvenlik ve iş imkânlarına sahip kişiler olmayı arzu etmektedirler (Çilingiroğlu ve Demirel, 2004: 227). Bununla birlikte yaşlılık dönemine girmiş bireylerin, kendilerine toplum tarafından verilen yaşlı statüsünü kabul biçimlerine bağlı olarak geliştirdikleri bazı tutumlar, onların toplumdan uzaklaşmalarına ve ayrışmalarına neden olmaktadır. Bu durum aile içerisinde, sosyal alanda ve çalışma ortamlarında yaşanabilmektedir. Yaşa bağlı olarak gelişen bu ayrışma “yaş-yaşlı ayrımcılığı” olarak adlandırılmaktadır. Bu nedenle toplumların yaşlı bireylere karşı olumlu bakış açısına sahip olmaları, yaşlılığı bir felaket olarak değil doğal bir süreç olarak görmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda toplumların yaşlılığa karşı geliştirdikleri olumsuz tutumların nedenini ve bu tutumların nasıl olumlu hale getirebileceğinin öğretilmesi için “yaşlı ayrımcılığının” irdelenmesi gerekmektedir.

Türkiye’nin de içinde yer aldığı Asya ülkeleri değer sistemleri ve aile yapılarından kaynaklanan “yaşlıya saygı” anlayışı endüstrileşme ile birlikte anlam kaybetmeye başlamıştır. Ingersoll, Dayton ve Saengtienchai tarafından 1997 yılında Türkiye ile benzer geleneksel kültüre sahip Filipinler, Singapur, Tayvan ve Tayland kültürlerinde yaşlıya saygı davranışları (el öpme, nazikçe selamlama, yaşlılara yardım, eşyasını taşımaya yardım etme vb.) üzerine bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda katılan deneklerin yaşlıya saygı davranışlarının ortadan kalkmaya başladığını düşündükleri anlaşılmıştır (<http://www.eyh.gov.tr/tr/8638/Yaslilik-Eylem-Plani>, 07.04.2014).

1.5.1.Yaş Ayrımcılığı

Yaş ayrımcılığı; ayrımcılık kavramının içinde yer alan yaşa bağlı olarak uygulanan ve daha çok ön yargılı eylemleri kapsamaktadır. Bir grup içerisinde farklı etnik köken, cinsiyet, din, ırk gibi özelliklere sahip kişiler bulunabilir. Bu grup içerisinde sadece yaş nedeniyle bireylere ayrımcılık yapılabilir. Burada ön plana çıkan en önemli nokta ayrımcılık için yaşın kullanımıdır (Büsch ve Konigstein, 2001’den aktaran: Baybora, 2010). Yaşın ayrımcılık olarak kullanılması haksızlığa ve eşitsizliğe yol açması durumunda sorun olarak değerlendirilmektedir. Bazı durumlarda ise yaş, pozitif

ayrımcılıkta kullanılabilir. Çocuk ve genç işçilerin çalıştırılmalarında olduğu gibi⁸. Bunun yanında çoklu ayrımcılık da uygulanabilir. Örneğin yaşlı bir siyahi kadın, hem yaşlı olduğu için, hem siyahi olduğu için, hem de kadın olduğu için çoklu ayrımcılığa maruz kalabilir.

Yaş ayrımcılığı genel olarak çalışma yaşamında kendisini göstermektedir. Toplumsal yaşamda ise yaşlı ayrımcılığı daha ön plana çıkmaktadır. Çalışma yaşamında çocuklar ve yaşlı bireyler yaş ayrımcılığı baskısını diğer yetişkin çalışanlara göre daha fazla hissetmektedirler (Baybora, 2010). Kağıtçıbaşı'na göre; "Kişilerin yaşları nedeniyle ayrımcılığa uğraması, bireyci Batı toplumlarında ortaya çıkmış bir durum" olarak değerlendirilmektedir (Savaş, 2012: 2).

Yaş ayrımcılığı, Sanayi Devrimi sonrasında çalışma koşullarındaki zorluklara yaşlı bireylerin uyum sağlamada karşılaştıkları zorluklar gerekçe gösterilerek işten çıkarılmaları ile kendini göstermeye başlamıştır (Baybora, 2010). Genellikle 45 yaş üstü bireyler kendilerinden beklenen performansı sağlayamadıkları gerekçesi ile işten çıkarılmışlardır. 45-50 yaşlarında işten çıkarılan bireylerin yeniden iş bulmaları neredeyse mümkün olamamaktadır. Genellikle 45-50'li yaşlardaki bireylerin üstlendikleri aile yönetimi sorumluluğu da göz önüne alındığında işsiz kalmaları ve yeniden iş bulmalarının zorluğu da dikkate alındığında ciddi sosyal sorunlar yaşanması kaçınılmaz olmuştur.

Ulusoy (2007), gerek işe alım aşamasında gerekse çalışma yaşamı içerisinde, işin yapılabilmesi ve başarılı bir şekilde yerine getirilip getirilmemesiyle hiçbir ilişkisi olmadan sadece yaşlarından dolayı kişilere uygulanan ayrımcılığı yaş ayrımcılığı olarak tanımlamaktadır (Akt., Rodoplu, 2011: 86). Diğer ayrımcılık türlerine nazaran yaş ayrımcılığı, çocuklardan yaşlılara kadar toplumun büyük bir kesiminin hayatının belirli bir sürecinde karşılaştığı bir ayrımcılık türü olarak yaşanmaktadır (Emre, 2010: 9; Rodoplu, 2011: 86). Dolayısıyla yaş ayrımcılığı uygulayan kimseler yaşam döngüsü içerisinde yaş ayrımcılığı mağduru da olabilmektedir. Söz konusu mağduriyet bireyin kendisinden küçük, yaşlıları ya da daha yaşlılar tarafından yaşatılabilir (Duncan ve Loretto, 2004'ten aktaran: Emre, 2010).

⁸ Detaylı bilgi için bakınız; 06.04.2004 tarih ve 25425 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan "Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik".

Bazı işverenler iş ile doğrudan ilgili olmayan ölçütlere göre değerlendirmeler yaparak kalifiye iş gücünü ya hiç ortaya çıkaramazlar ya da bir şekilde elde edilen kalifiye iş gücünü kısa sürede kaybederler. İş ile ilgili olmayan iş gücü edinme ve yönetme davranışı sürdürülebilir başarıyı gerçekleştirmeyeceğinden, ileri görüşlü ve iş odaklı yöneticiler ayrımcı yaklaşımlardan uzak durmayı tercih ederler (Ünlü, 2009: 1-3).

Tufan (2003), yaş ayrımcılığının çalışma yaşamında kullanılmasını özel sektörün bir stratejisi olarak değerlendirmektedir. Bu stratejiye göre işten çıkarmalar, bazen kişinin kendi isteğiyle bazen de toplu sözleşmeler kapsamında ödenen primlerle cazip hale getirilmesi ile sağlanmaktadır. Bu stratejiyi işveren açısından haklı çıkartan düşünce, “yaşlandıkça hastalanma riskinin arttığına dair inanç, uzun yılların ardından mesleğinde uzmanlık kazanmış olanların, işe yeni başlayacak olan acemilerden daha fazla ücretle çalıştırılmak zorunda olmalarıdır” (Tufan, 2003: 50). Özellikle 45 yaş ve üzeri kadın ve erkeklerin işe alınmalarında, terfilerinde ve işte tutulmalarında önemli sınırlamaların varlığı söz konusudur (Walt, 2004’ten aktaran: Baybora, 2010).

Çalışma yaşamında yaş ayrımcılığı ile ilgili Amerika Birleşik Devletlerinde yaygın bazı önyargıları Baybora şu şekilde özetlemiştir:

“Yaşlı işçiler, daha tecrübeli olsalar bile bazı pozisyonlarda genç işçilerden daha düşük performansa sahiptirler. Ekonomik nedenlerle işgücünün azaltılmasında, işverenlerin en yüksek ücreti yaşlı işçilere ödemelerinden dolayı her zaman ilk önce yalı işçiler işten çıkarılmalıdır. İşçiler Amerika’da 65 yaşında emekli olmalıdır” (Baybora, 2010: 42).

Çalışma yaşamında uygulanan yaş ayrımcılığı arka planda genç kuşağın yaşlı kişileri kendilerinden farklı görmelerine neden olarak yaşlı ayrımcılığının da zeminini hazırlamaktadır (Onur, 1991).

Cuddy ve Fiske (2002)’nin çalışmasında yaşlıların genel olarak iş yapma yeteneklerinin zayıf olduğu, beceri kapasitelerinin düşük olduğu buna karşın sempatik ve cana yakın oldukları belirtilmektedir. İnsanlar birbirleriyle ilk karşılaştıklarında dış görünüşlerindeki özelliklere göre bazı yargılar geliştirebilirler. Bunlar; kılık kıyafetlerinin temiz, yeni ve düzenli olup olmaması, bedenlerindeki sağlamlık ya da sağlıksızlık, cildin genç ya da yaşlı görünümü olabilir. İleri yaşlarda insan bedeninde yıpranmalar, yeti kayıpları çoğunlukla görülebilen bir durumdur (Baybora, 2010). Bu durumu yaşayan biri gençlere göre daha sevimsiz görünebilmektedir. Bu da kişinin

ayrımcılığa uğramasına yol açabilmektedir. Kişinin yaşı direkt olarak ona karşı bir önyargı geliştirmez. Ancak bireylerin veya toplumların o yaşa dair geliştirdiği anlamlandırmalar ön yargının yönünü belirlemektedir. Bireyin yaşını bilmek, onunla nasıl iletişim kuracağımızın yol haritasını verir. Örneğin 15 yaşındaki bir kişi ile kuracağımız iletişimde kullanacağımız jargonlar ile 60 yaşındaki bir kişi ile kuracağımız iletişimde kullanacağımız jargonlar aynı olamaz. Burada sadece yaşın bilinmesi de yetmez. Kişinin cinsiyeti, ırkı vb. unsurların bilinmesi de önemli olabilmektedir. Sorun şu ki; kişiye dair bu özellikler nasıl algılanıyor ve yönetiliyor. Eğer bu özellikler kişiye zarar verecek, haksızlığa uğratacak şekilde kullanılırsa burada ayrımcılıktan söz etmek mümkün olur.

Yaş ayrımcılığı, Türkiye’de henüz ciddi bir sosyal sorun olarak görülmemektedir. Bununla birlikte Türk aile yapısındaki çözümler, hızlı kentleşme, nüfusun büyük bölümünün kentlerde yaşamaya başlaması, geleceğe dair kaliteli yaşam beklentileri, yaşlı nüfus oranının artmaya devam etmesi, ortalama yaşam süresinin uzaması vb. özellikler dikkate alındığında yaş ayrımcılığı gerekli önlemler alınmadığı takdirde ciddi bir sosyal sorun haline dönüşebilir. Butler (1980), yaş ayrımcılığının ırkçı ve cinsiyetçi ayrımcılık kadar önemli olduğundan bahsetmektedir.

1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 10. maddesi; “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.” diyerek negatif ayrımcılığın yasal olarak önüne geçilmesini sağlamaya çalışmıştır. Aynı maddenin ek fıkrasında ise “Çocuklar, yaşlılar, özürllüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.” diyerek yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılık sağlanmıştır. 1982 Anayasasının bahsi geçen maddesinden, yaşlıların ayrımcılığa maruz kalabilecek dezavantajlı gruplar içinde yer aldığı ve özel olarak korunmaları gerektiği anlaşılmaktadır.

Türkiye yasaları incelendiğinde ise “ırk, dil, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebepler” şeklinde ayrımcılık ele alınmıştır (Türk İş Kanunu, 2003/5.Md). “Yaş” özelinde bir ayrımcılıktan bahsedilmemiştir. Yine Türk Ceza Kanununun 122. maddesinin “Nefret ve Ayrımcılık”⁹ başlığı altında “Dil, ırk, milliyet,

⁹ Bu madde başlığı “Ayrımcılık” iken, 02/03/2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanunun 15 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>, 02.08.2014).

renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle” cümlesinde “yaş” yer almamaktadır. Dolayısıyla yaş ayrımcılığı yasalarda açıkça belirtilmelidir. Oysa günlük çalışma yaşamında işe alma, işte tutma ve işten çıkarmalarda yaş ayrımcılığının yapıldığı görülmektedir. Bazı Avrupa ülkelerinde yaşa bağlı ayrımcılık haksızlık olarak görülmekte ve bu fiili gerçekleştiren işverenler haksız bulunmaktadır.¹⁰

Yaş ayrımcılığına maruz kalan bir kişi, kendisini dışlanmış, incitilmiş, yabancılaşmış, işe yaramayan biri gibi hissedebilir. Bu duygular bireyde içe kapanma, saldırganlık, suç işleme vb. eylemlere yönelmesine neden olabilir (Canatan, 2013). Bu bağlamda yaş ayrımcılığı ile mücadele önemli ve gereklidir.

1.5.2.Yaşlı Ayrımcılığı (Ageism)

Yaşlılık denildiğinde; güçsüzlük, başkasına bağımlı olma, elden ayaktan düşme, çirkinlik, ölüm, fiziksel çöküntü vb. olumsuz tanımlamaların yapıldığına rastlanılmaktadır (Arslan, 2013: 34-52). Yaşlılığın olumsuzluklarla özdeşleştirilmesi kişilerin yaşanmışlıkları ya da kalıp önyargılarından kaynaklansa da ithaf edilen kavramlar insan onuru, bağımsızlık, biricik olma kavramlarıyla çatışmaktadır. Oysaki her insan özel ve biriciktir. Yaşadığı toplumda hangi özelliklere sahip olursa olsun kabul görme ve onurlu yaşama hakkına sahiptir.

İnsanoğlu var olduğu günden bu yana sürekli çoğalmıştır. Sayısal olarak çoğalan insan, sosyal ve kültürel olarak da parçalanarak çoğalmaya devam etmiştir. Bu süreç Dünya var oldukça devam edecektir. Bu çoğalma devam ederken birey, grup ve topluluklar düzeyinde çeşitli işbirlikleri ya da ayrımcılıklar kaçınılmaz olmaktadır. Bunlar; ırk, cinsiyet, renk, mezhep, din olabildiği gibi son zamanlarda yaşlı olmaktan kaynaklı ayrımcılıklar da yaşanmakta ve bu sorun insanlara zarar verir hale gelmektedir. Öyle ki, Palmore yaşlı ayrımcılığının, ırk ve cinsiyet ayrımcılığından sonra üçüncü sırada yer alan en büyük “ayrımcılık” türlerinden biri olduğunu belirtmektedir (Vefikuluçay, 2008: 11).

¹⁰ “İngiliz yayın kuruluşu BBC’nin eski sunucularından 53 yaşındaki Miriam O’Reilly, yaptığı "Countryfile" programından çok yaşlı olduğu düşünüldüğü için alındığı gerekçesiyle yayın kuruluşu aleyhine açtığı yaş ayrımcılığı davasını kazandı. BBC’de 25 yılı aşkın görev yapan O’Reilly, BBC ile bu şekilde karşı karşıya gelmesinin zor olduğunu, çünkü orada severek çalıştığını ve kurumun dünyadaki en iyi yayın kuruluşlarından biri olduğunu düşündüğünü belirterek ancak yaşı dolayısıyla kötü muamele gördüğünü hissetmesi üzerine doğru olanı yapmak üzere BBC’ye karşı dava açtığını kaydetti.” (TRT-Haber, Akt.Çolakoğlu, 2011:187).

Bireylerin, sahip oldukları bazı özelliklerinden dolayı (ırk, renk ve cinsiyet, mezhep vb.) haksız bir ayrıma uğramaları ve diğerlerinden farklı görünmeleri “ayrımcılık” olarak tanımlanırken (Tinker, 1994’ten aktaran: Bayoğlu, 2011: 127); bireylerin sadece yaşlı olmalarından dolayı genelleştirilmiş kalıp önyargılardan kaynaklı ayrımcı eylemlerle karşılaşmaları ise “yaşlı ayrımcılığı” olarak tanımlanmaktadır (Çilingiroğlu ve Demirel, 2004: 228; Kane, 1999; Nelson, 2005; Ron, 2007’den aktaran: Bayoğlu, 2011: 127;).

Yaş ayrımcılığı insan yaşamının her döneminde karşılaşılan bir durum iken yaşlı ayrımcılığı toplum tarafından bireye verilen yaşlı statüsünün gerçekleştiği yaştan itibaren gerçekleşmektedir. Bireye yaşlı statüsü verilme yaşı ülkelere, kültürlere göre değişmektedir. Ortalama olarak 55 yaş ve üzeri kişiler yaşlı olarak algılanmaya başlanmaktadır (Akçay, 2013: 102). Yaş ayrımcılığı daha çok çalışma yaşamında işlenen bir kavram iken yaşlı ayrımcılığı sosyal hayatın tüm alanlarında kullanılabilmektedir. Örneğin tedavi kurumlarında, bakım merkezlerinde hatta aile içerisinde yaşlı ayrımcılığı yaşanabilmektedir.

Yaşlı ayrımcılığı kavramı, ilk kez 1969 yılında Amerika Ulusal Yaşlılık Enstitüsü başkanı Robert Butler tarafından kullanılarak kavramsallaşmış ve diğer ayrımcılık türleri gibi mücadele edilmesi gereken sosyal bir olgu olarak literatürdeki yerini almıştır. Öyle ki, Gerontolog Butler, yaşlı ayrımcılığını; “yaşlı insanlara yönelik bir ayrımcılık, ırk ayrımcılığı ve cinsiyet ayrımcılığı gibi, eyleme dönüşebilen bir ideoloji türü” olarak tanımlamıştır (Erdemir, 2002: 78). Yaşlı ayrımcılığı genel olarak ileri yaş olarak kabul edilen dilimdeki insanlara yönelik kalıp önyargıların tutum ve davranışlar yoluyla sergilenmesidir. Bununla birlikte yaşlı ayrımcılığını diğer ayrımcılık türlerinden farklı kılan bir yön vardır. Örneğin ırk ayrımcılığında tarafların üyeleri yaşları ne olursa olsun sahip oldukları ırk değişmez. Ancak yaşlı ayrımcılığını uygulayan biri kendisinin de erken ölmedikçe bir gün yaşlı sınıfına gireceğinin farkındadır (Erdemir, 2002).

Yaşlı birey, çevresindekilerin kendisine karşı önyargılı bakış açılarını beğenmese, yaşlı olma duygusunu hissetmese bile “kendini yaşlı olarak kabul ettiği noktada” yaşına uygun tutum ve davranışlar sergilemeye çalışır (Fenge, 2001’den aktaran: Bayoğlu, 2011: 128-129). Etiketleme Kuramına göre “Yaşlı insanlar toplum tarafından nasıl sınıflandırıldığı ve tanımlandığına göre düşünürler ve hareket ederler.” (Akçay, 2013: 61). Şayet toplum yaşlıları yücelten vasıflarla etiketlemiş ise yaşlılar da buna göre davranacaklar ve kendilerini değerli görecektir. Buna karşın aşağılanmış iseler buna

göre kendilerini değersiz hissederek ayrımcılığı sıradanlaştırırlar ve kabullenirler. Eddington ve Shuman (2005)'in örneği bu bağlamda açıklayıcı olmaktadır: “İşyerindeki kıdemli bir çalışan, diğerlerinin kendisini verimsiz gördükleri ve emekli olarak tanımladıkları için, emekli olmaya hazırdır ve işinde verimsiz davranır.” (Akt., Akçay, 2013: 61). Yaşlı birey, daha önceki yaşamında tecrübe ettiklerinden hareketle; yaşlılığın gelişim süreci değil sürecin sonu olduğuna, artık köşeye çekilmek gerektiğine, zihni kapasitesinin gerilemeye başladığına, bir gün aile üyeleri tarafından terk edileceğine ve yalnız çalışmak durumunda kalacağına belki de hayatını geçirdiği çevreden koparak bir huzurevine gitmek zorunda kalacağına, iyice yaşlandığında başkalarının bakımına muhtaç bir şekilde çeşitli hastalıklarla mücadele etmek zorunda kalacağına ilişkin kalıp yargılar geliştirmeye başlar (Fenge, 2001'den aktaran: Bayoğlu, 2011:128-129). Hatta yaşadıkları güçsüz duygular nedeniyle bazen kontrolü başka birinin almasına rıza gösterebilirler (Bayoğlu, 2011: 129). Özellikle kimsesiz yaşlılarda veya ileri yaşta olup ailesi yanında kalan yaşlılarda bu kabullenişler daha sık görülebilmektedir.

Cox (2001: 57)'a göre; “Birey bazı yönlerden, diğerleri tarafından yetersiz, işe yaramaz ve eksik olarak etiketlenir. Bu bir savunmasızlık ve bağımlılık yaratır. Yaşlılığın yararsız, bağımlı ve marjinal olarak kalıp yargılarla ele alınmasına yol açar”(Akçay, 2013: 61).

Bayoğlu'na göre “yaşlı ayrımcılığı, bireylerin, yaşlıları kendilerinin gelecekteki yansımaları olarak görmekten çok, kendilerini gelecekte tamamen farklı bir yerde görmek istemeleri nedeniyle oluşmaktadır” (2011: 129). Bayoğlu bu noktada birey ve toplum arasındaki ilişkiden bahsetmektedir. Zira bazı toplumlarda gençlik yüceltilirken yaşlılık aşağılanmaktadır. Öyle ki, Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığınca hazırlanan 10.Kalkınma Planında “Çocuk ve Gençlik” başlığı altında politikalar belirlenirken yaşlılara yönelik bir başlık bulunmamaktadır. Yaşlılarla ilgili politikalar “Sosyal Koruma” başlığı altında sadece tek bir maddede¹¹ bahsedilmektedir. Söz konusu maddenin yaşlıları koruma ve bakıma muhtaç kişiler olarak algılama eğiliminde olduğu görülmektedir (<http://www.kalkinma.gov.tr>, 03.08.2014).

¹¹ 285.madde: Yaşlıların kendi çevrelerinden uzaklaşmadan evlerinde bakımını sağlamaya yönelik hizmetler çeşitlendirilerek yaygınlaştırılacak ve yaşlılara yönelik kurumsal bakım hizmetlerinin sayı ve niteliği artırılacaktır (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Yaşlıya yönelik olumsuz karakterize etme yaklaşımları sonucunda yaşlı birey, “hasta, cinsiyetsiz, çirkin, güçsüz ve zihinsel olarak yetersiz” biçimde insan onurunu zedeleyecek, dışlayıcı, ötekileştirici değerlendirilmelere maruz kalabilmektedir. Böyle ayrımcılık nedeniyle toplumlarda özellikle genç ve orta kuşakta yaşlı ve yaşlılığa karşı olumsuz kalıp önyargılar gelişebilmektedir. Bu olumsuz “stereotipik” yaklaşımlar yaşlı ayrımcılığı olarak isimlendirilmektedir. Çoğunlukla yaşa bağlı olarak kavramsallaştırmaya dayanan yaşlı ayrımcılığı, yaşlandıkça oluşan yetersizliklerin, sınırlılıkların ve olumsuz değişikliklerin yorumlanması olarak da tanımlanmaktadır (Erdemir, 2002: 112-114). Kalıp önyargılar ve olumsuz tutumlardan dolayı, ayrımcılığa maruz kalanların iyi muamele ve saygı eşitlikleri ihlal edilmiş olmaktadır (Uyanık, 2003). Kötü muameleler devam ettikçe yaşlı bireyde topluma aidiyetlik duygusunun kaybolmasına, dışlanmaya, değersizleşmeye yol açabilmektedir. Bu durumda olan yaşlı bireyler suça bulaşma, intihar, istismara uğrama/uğratma, yoksul kalma vb. istenmeyen durumların faili ya da mağduru olabilmektedir.

Yaşlı ayrımcılığı, yaşlılara ve yaşlılığa yönelik geliştirilen algı yönetimi ile yakından ilişkilidir. Yaşlılara yönelik olumlu algı yönetimi, pozitif ayrımcılığın gelişmesine katkı sağlarken olumsuz algı yönetimi ise negatif ayrımcılığın gelişmesine neden olmaktadır. Yaşlılara yönelik algı yönetimi yaşanan zaman diliminin ekonomik, sosyal, kültürel ve teolojik yapılarından etkilenmektedir ve toplumlara göre değişkenlik göstermektedir. Her yaşlı ayrımcılığının dayandığı teorik temeller ve bunlara ilişkin yapılan birçok araştırma sonucu, yaşlılara yönelik olumsuz yaklaşımlara neden olan önyargıların genel ve geçer bir düzeyde olmadığını göstermektedir. Ancak yaşlılık dönemini bir “kriz” değil, bir “fırsat” dönemi, olarak görebilmek ve topluma benimsetebilmek için medyada, popüler kültür ve eğitim kurumlarında başta olmak üzere her platformda olumlu stereotiplerin yansıtılmasına yönelik çalışmaların yapılması yaşlanan dünya nüfusu, ve yaşlı topluma ait sosyo-ekonomik yapıların inşa edilmesi, yaşlanmanın olumsuz etkilerinin önlenmesi için gerçekçi bir altyapı hazırlanmasına imkân tanıyacaktır (Uyanık, 2003).

Genel olarak toplumlarda yaşlılığa ilişkin tutumlar; olumlu, olumsuz ve karma olarak görülmekle birlikte, olumsuz tutum eğiliminin daha fazla olduğu gözlenmektedir (Akdemir vd., 2007; Çilingiroğlu, 2004;). Toplumda akıl, güç, kendine güven ve verimlilik gibi kavramlar daha çok gençlik ve yetişkinlik dönemleri için kullanılmakla

birlikte nadiren yaşlılıkla beraber anılmaktadır. Öyle ki toplumlarda yaşlı ve yaşlılığa yönelik kalıplaşmış ön yargılar gelişmiştir. Bu bağlamda; yaşlının davranışlarının nasıl olacağı, giyim tarzı, rolleri, statüsü, tinsel yapısı hatta duygularının ne olacağı yaşlı bireyin arzusuna göz ardı edilerek yaşına göre belirlenmektedir (Akdemir vd., 2007).

İnsanlık tarihi boyunca “yaşlılık”, toplumları oluşturan bireyler tarafından yaşamın tüm alanlarında, üretkenlik, verimlilik, yeterlilik, bireysellik ve bağımsızlıkta azalma süreci olarak görülmektedir. Öyle ki yaşlılar tıpkı küçük çocuklar gibi korunması ve gözetilmesi gereken kişiler olarak algılanmışlardır. Fiziksel değişimler, rol ya da statü kaybı yaşlının toplumdan uzaklaşmasına ve kendi iç dünyasına çekilmesine neden olmaktadır. Yaşlı bireyin yaşamdaki etkinliğinin giderek azaldığı kabul edilmekle birlikte, toplumun da yaşlı bireyden uzaklaşması ile toplumsal etkileşim azalmaktadır (Akdemir vd., 2007; Ceylan, 2013; Çilingiroğlu, 2004; Göçer, 2012; Vefikuluçay, 2008).

Toplum içinde yaşlının konumu, saygınlığı sürekli olarak değişebilmektedir. Teknolojik gelişim hızı yaşlının “yapabildiklerini” sınırlayabilmektedir. Teknolojik değişim hızıyla birlikte yapabilirliklerini artıramayan yaşlı bireyler beklentilerin gerisinde kalmalarından dolayı güvenlik, saygı, sevgi, ait olma ve tanınma gibi gereksinimleri konularında ciddi zorluklar yaşayabilmektedirler (Göçer, 2012; Hablemitoğlu ve Özmete, 2010; Öz, 2002). Bu durum yaşlı bireylere yönelik toplumsal kalıp önyargıları da beslemektedir.

Yaşlı ayrımcılığı, “yaşlı insanlar çirkin, ters- aksi, hastadır vb.” ayrımcı eylemlere dönüşebilen inançları ve “gençliğin ve genç olmanın yaşlılığa tercih edilmesi vb.” tutumları kapsamaktadır (Göçer, 2012; Hablemitoğlu ve Özmete, 2010; Vefikuluçay, 2008;). Yaşlı olma/ihtiyarlama bazı olumsuz nitelendirmelerle birlikte anılabilmektedir. Bunlar genellikle; bunaklık, güçsüzlük, hastalık, yetersizlik, kötüleşme, yıpranmış olma gibi negatif tanımlamalardır. Yaşlılık toplum bireyleri tarafından kötü, mümkünse kaçınılması gereken bir durum olarak değerlendirilmektedir (Çilingiroğlu, 2004; Göçer, 2012; Vefikuluçay, 2008).

Farklı kültürlerde yaşlı ve yaşlılığa karşı inançlar ve tutumların değişkenlik gösterdiği bilinmektedir. Örneğin; Ortadoğu ülkelerinde, erkek yaşlılar bilge ve prestij sahibi kişiler olarak kabul edilmektedir. Japonya gibi geleneksel toplumlarda, yaşlının sosyal statüsünün daha yüksek olduğu aynı zamanda yaşlı bireylere hürmet edilerek,

bilgeliklerinden, bilgi, birikim ve deneyimlerinden yararlanılmaktadır. Böyle toplumlarda yaşlı ayrımcılığı kavramı yoktur. Çünkü bu kültürlerde yaşlı ve yaşlılık, yaşam döngüsünün doğal bir parçası olarak benimsenmektedir (Çilingiroğlu, 2004).

Geleneksel Türk kültüründe, yaşlıya saygı, yaşlının sözünü dinleme ve sahip çıkma bir beklenti olmakla birlikte günümüzde yaşlının toplum içindeki statüsü ve saygınlığının değiştiğinden söz edilebilir. Zira Türk toplumunun demografik yapısı hızla değişmektedir. Kentleşme, göçler ve sanayileşmenin artması, ekonomik zorluklar, kadının çalışma hayatına girmesi, sosyal yaşamın değişmesi, geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçilmesi önemli değişikliklere neden olmaktadır (Akdemir vd., 2007; Göçer, 2012; Vefikuluçay, 2008). Yıllardır toprağın tek sahibi olan ve aile içinde söz sahibi olan yaşlılar kentlerde yaşam şartlarının güçleşmesi ile ailelere yük olarak algılanmaya başlanmıştır. Emekliliğin getirdiği sosyo-ekonomik ve psikolojik sorunlar nedeniyle çok sayıda yaşlı yalnız çalışmakta ve yaşlıda özgüven yitimi, yetersizlik, işe yaramama gibi duyguların gelişmesine neden olmaktadır. Böylece aile için bir anlamda yük olarak nitelendirilen yaşlı, günümüzde kentlerde yeni yaşam koşullarında, yeni aile modeline ve kent yaşamına uyum sağlayamamakta, bu yapı içinde mutsuz olmaktadır (Akdemir vd., 2007; Göçer, 2012).

Günümüzde yaşlılık ile ilgili politikalar ve programlar yaşam kalitesini ve genel sağlığı arttırmaya odaklanmaktadır. Üretken, başarılı ve bağımsız bir yaşlanma hedeflenmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2007). Başarılı yaşlanma; fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden tam bir iyilik halini içeren bir kavramdır. Yaşam uzunluğu, biyolojik ve zihinsel sağlık, bilişsel yeterlilik, sosyal yeterlilik, üretkenlik, kişisel kontrol ve yaşamdan zevk alma başarılı yaşlanmanın temel göstergeleridir. Bireylerin başarılı bir biçimde yaşlanması bireysel özelliklerinin yanı sıra toplumsal açıdan kendilerine sağlanacak psiko-sosyal, ekonomik ve fizyolojik yöndeki destek hizmetleriyle de yakından ilişkilidir (Akın, 2006; Bahar vd., 2009; Göçer, 2012).

1.6. Yaşlı Ayrımcılığının Ortaya Çıkmasına Neden Olan Faktörler

1.6.1.Ölüm Korkusu

Doğum ve ölüm kavramları, tıpkı gece-gündüz gibi bir bütünün başlangıcı ve sonudur. Biri olmazsa diğeri de olmaz. İnsanlar için doğum; yeni bir hayat, gelecek, umut iken ölüm ayrılık, hüzn ve sondur. Hastalık ve kazalar hariç insanı ölüme yaklaştıran tek

şey yaşlılıktır. Bu nedenle yaşlılığın başlangıcı olarak kabul gören yaşlara yaklaşan bireylerin ölüme çok yakın oldukları inancı yaygındır. Bundan dolayıdır ki insanlar kendilerini ölüme yaklaştıran o döneme girmekten korkarlar. Ya da yaşlı olanların artık toplum için katma değerlerinin olmadığı yönünde inanç geliştirirler. Bu inanç yaşlının çevresindekiler tarafından geliştirilebileceği gibi yaşlının kendisi tarafından da geliştirilebilmektedir. Hatta ölüm ile yaşlılık eş anlamlı olarak kavramsallaştırılmaktadır. Yaşlı Ayrımcılığı, gençlerin ve orta yaştakilerin, güçsüzlük, işe yaramazlık, hastalık ve ölüme ilgili korkunun dışı vurumu ile şekillenmektedir (Çilingiroğlu ve Demirel, 2004: 229).

İbn-i Sina'ya göre, insanların pek çoğunda açık veya gizli ölüm kaygısının varlığı söz konusudur. Ölüm kaygısı; ölüm gerçeğini bilmemek, öldükten sonra kişinin başına nelere geleceğini bilmemek, bedenın çürüyüp yok olduktan sonra kişilik ve benliğin de tamamen hiçliğe kavuşacağını düşünmek, öldükten sonra kendisine bir ceza ve işkence edileceğine inanmak, öldükten sonra nereye gideceğini ve başına ne geleceğini bilemeyip, şaşkınlık içerisinde olmak, arkada bırakacağı mal ve miras üzerine üzüntü duymak, kendisinden sonra diğer insanların yaşamının devam edeceği düşüncesi, yaşamında çok isteyerek başladığı işleri tamamlayamama endişesi, ailesinin dağılacağı korkusu vb. oluşturmaktadır (Öztürk, 2010: 14-15).

Ölüm kişinin yaşam döngüsünün dışında tutulmakta ve yaşamın doğal bir parçası olduğu unutulmaktadır. Hatta ölüm ile yaşlılık eş anlamlı olarak kavramlaştırılmıştır. Yaşlı ayrımcılığı gençlerin ve orta yaştakilerin güçsüzlük, işe yaramazlık, hastalık ve ölüme ilgili korkularının dışı vurumu ile şekillenmektedir (Biggs, 1993; Çilingiroğlu ve Demirel 2004; Macnicol, 2006; Robinson, 1994'ten aktaran: Vefikuluçay, 2008.).

1.6.2. Gençlik, Güzellik ve Cinselliğin Görsel Medyadaki Çekiciliğine Karşın Yaşlılığın İticiiliği

“Reklamlar toplumda nasıl davranılması gerektiği hakkında, görsel, sembolik örnekler veren, temsil eden, temsiliyet yaratan, sosyal ilişkilerin nasıl olması gerektiğini öğreten sosyalleşme sürecinin önemli bir aracıdır.”(Çolakoğlu, 2011: 191). Köylü (2007), genelde çocuk ve gençlerin yaşlılara karşı olumsuz tutum geliştirmelerinin altında çocuk kitaplarında, çizgi filmlerde, masallarda ve hikâyelerde yaşlıların komik duruma düşürölmesinin yattığını savunmaktadır. Yaşlıların aciz ve komik sunumlarına karşın

çekici ve güzel genç profilleri ile gençliğin ön plana çıkartılması yaşlılık ve yaşlılara yönelik toplumsal algı yönetimini olumsuzlaştırmaktadır.

Gençlik, tüm toplumlarda geleceğe dair yatırım olarak algılanmaktadır. Zira gençlik umudu, yenilenmeyi, gelişmeyi, üretmeyi, canlılığı simgeler. Buna karşın yaşlılık sona yaklaşımı, maliyetli sağlık problemlerini, bağımlılığı, üretimden düşüşü anımsatmaktadır. Bedensel güzelliğe verilen önem; politik alandan medyaya; eğitimden yönetime kadar her alanda gençlik, dinamizm, üreticilik ve bireysellik gibi kavramlar teşvik edilmekte; fiziki görünüm ve gençlikleri; kimliklerinin bir parçası olan toplumlarda yaşlılık, güven azaltıcı ve yaşlılığa karşı olumsuz tutumlar geliştirilmesine neden olmaktadır (Palmore, 1999: 5-7).

Aynı zamanda kitle iletişim araçları yaşlı bireylere sıkıcı, garip ve acınacak kişi gibi imajlar vermektedir (Brocklehurst, 1992'den aktaran: Özdemir, 2009: 11). Medyada, içine kapanık, cinselliğinden soyutlanmış, beklentisiz, kendi iç yalnızlığında, zavallı, aciz, sosyal ilişkileri zayıf, üretime katılımcılığı az ya da hiç olmayan, kendine yüklenen büyük ebeveyn rolünün gerektirdiği ağır sorumluluk altında ezilen edilgen bir yaşlı kimliği öne çıkarılmakta ve bu kalıp profil, görsel basında sıklıkla olağan model olarak sunulmaktadır.(Acımuş vd., 2006'dan aktaran: Özdemir, 2009: 11). “Yaşlılar ile ilgili yapılan araştırmalar, yaşlıların reklamlarda çok sık kullanılmadığını veya kötüleyici ve stereotiplerle tasvir edildiklerini göstermektedir” (Özdemir, 2009: 191).

Yaşlı ya mizah unsuru olarak ya da bedensel, zihinsel veya cinsel açıdan beceriksizliğiyle ön plana çıkartılmaktadır (Özdemir, 2009: 210). Bu şekilde fiziksel görünüşleri ve gençlikleri kimliklerinin bir parçası olan toplumlar için yaşlanmak kendine duyulan güveni azaltmakta ve yaşlılığa karşı olumsuz tutumlar geliştirmelerine neden olmaktadır (Çilingiroğlu ve Demirel, 2004).

Medya temsil düzeyinde bir ayrımcılık üretmektedir. Bu sözel ve görsel sunumlar ve kurulan söylemlerle birlikte gerçekleştirilmektedir. Bazı kişiler veya kesimler dışlandığı veya daha az gösterildiği için bu durum ayrımcılığa zemin hazırlamaktadır (Özdemir, 2009: 210).

1.6.3. Ekonomik Verimlilik ve Üreticiliğe Verilen Önem

Yaşam döngüsü, çocuklar ve yaşlılar için verimliliğin ve üretime katkılarının olmadığı dönemi ifade etmektedir. Bu dönemde orta yaştaki bireylerin, çocukların ve yaşlıların

ihtiyaçlarını ve bakım gereksinimlerini karşıladıkları kabul edilmektedir. Çocuklar geleceğe yönelik bir yatırım olarak görölürken, yaşlılar; ekonomik verimliliklerini geride bırakmış yük olarak görölmektedir (Palmore, 1999). Çocuklar ve yaşlılar toplumların ekonomilerine sosyal yardım ve sosyal güvenlik ödemeleri açısından ciddi mali külfet olarak görölebilmektedir. Özellikle yaşlı nüfusun artması, doğurganlık hızının düşmesi üretim arkının içinde yer alan orta yaş grubunun daha fazla vergi vermesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla verimli olamayan ve üretmeyenlere karşı olumsuz önyargılar gelişebilmektedir.

1.7. Yaşlı Ayrımcılığının Göröldüğü Alanlar

Yaşlılar çeşitli alanlarda ayrımcılığa ilişkin tutumlarla karşılaşabilmektedirler. Bu alanları genel olarak 3 başlık altında ele almak mümkündür. Bunlar; alışma, aile ve sosyal yaşam alanlarıdır (Akdemir vd., 2007). Ayrımcılık tutumları negatif olabileceği gibi pozitif de olabilmektedir. Negatif ayrımcılık, sonuçları itibari ile bireyin hak kayıpları yaşamasına yol açmaktadır. Pozitif ayrımcılık tutumları her ne kadar olumlu görölse de bazen yaşlı birey açısından olumsuz olarak algılanabilmektedir. Örneğin, 70 yaşında olup biyolojik açıdan sağlıklı görünen bir kişi yaşlanmış, ihtiyar damgasını kabullenmediğinden kendisine yönelik pozitif ayrımcılık tutumunu reddedebilmektedir.

1.7.1.Çalışma Yaşamı ve Yaşlı Ayrımcılığı

Yaşlı kişiler, biyolojik olarak genç ve orta yaştakilere oranla organlarında zayıflama, yeti kaybı yaşayabilmektedirler. Daha sık hastalanabilmektedirler. Hatta genç kuşakta yer alan bireylere göre teknolojik gelişmelerin gerisinde kalabilmektedirler. Bu durum çalışma yaşamında yaşlı hakkında olumsuz algılamalara yol açabilmektedir. Bu algılar; işe yaramayan, üretim hızı düşük, yeni gelişmelere uyum sağlayamayan, geçimsiz, algılaması zayıf vb. türden önyargılardır (Göçer, 2012). Ancak bu önyargıların geçersiz ve gereksiz olduğunu birçok araştırmacı ortaya koymuştur. Çalışma disiplinine, kurallara, iş devamlılığını devam ettirme konularında yaşlıların gençlere oranla daha pozitif oldukları belirtilmektedir (ilingiroğlu, 2004; Göçer, 2012; Palmore, 1999).

Oysaki; yaşlı bireylerin gençler ile kıyaslandığında daha bilgili, güvenilir ve dürüst olarak kabul edildikleri ve işverenler tarafından iş yaşamında tercih edildikleri de vurgulanmaktadır (Vefikuluçay, 2008). Buna karşın yaşlı çalışan; “kıdem tazminatı fazla olan, yüksek tecrübeye sahip olduğundan dolayı daha fazla ücret talep eden, işten

ıkarılması halinde yüksek tazminat ödenmesi gereken, genç çalışanlara kıyasla esnek ve yeterli görülmeyen, özellikle grselliğın nemsendiğı sektörlerde (reklam, eğlence, moda sektörü vb.) ekici olmayan kişi olarak algılandığından, hiç alıştırılmamakta ya da genç ve düşük ücret ödenen bireylerin tercih edilmektedir (Akdemir vd., 2007).

Çalışma yaşamında yaşlılıkla ilgili kuşaktan kuřağā aktarılan değeri yargıları da etkili olabilmektedir. Bu kalıp önyargılar; yaşlının üretken değil, tüketicisi olduğudur. Oysaki yaşlılar da uygun imknlar ve fırsatlar sunulduğunda üretkenliklerini devam ettirebilmektedirler (z, 2002). Uygun imkan ve fırsat sunulan ya da buna sahip olan bir çok yaşlı bireyin çalışma yaşamlarını aktif olarak sürdürdüklerini ve yüksek yaşam kalitesine sahip olduklarını gözlemlemek mümkündür (Günay vd., 2005).

Çalışma yaşamında her yaş grubundan olan kişilerin yaş ayrımcılığı ile karşılaşması mümkündür. Bununla birlikte yaşlı işçilerin yaş ayrımcılığına maruz kalmaları genç işçilere kıyasla daha fazla karşılaşılan bir durumdur. Yaş ayrımcılığının günümüzde 40 yaşla birlikte başladığı gözlenmektedir (ağlayan, 2013).

1.7.2. Aile Yaşamı ve Yaşlı Ayrımcılığı

Aile, eskiden beri duygusal ve sosyal destek sistemi olarak bireyin yaşamında önemli bir anlam ifade etmektedir. Çağdaş yaşam ve teknolojinin ilerlemesi aile yapısını ve yaşam biçimlerini değıştirse de özellikle çocuklar ve yaşlılar için önemini hala korumaktadır. Zira ailenin stlendiğı görevler onun vazgeçilmez olmasını sağlamaktadır. Bu görevler herhangi bir yasa ile belirlenmemekle birlikte aksamalar ya da hataların yaşanması birey ve toplum açısından zarar verici sonuçlar doğurabilmektedir. Sabatelli ve Bartle (1995'ten aktaran: Nazlı, 2009), bu görevleri 5 başlık halinde özetlemiştir. Bunlar;

- a-Kimlik görevini yerine getirme,
- b-Sınırları düzenleme,
- c-Ailenin duygusal atmosferini düzenleme,
- d-Aile yapısında meydana gelen değışimi yönetme,
- e-Ev halkının devamlılığın sağlamadır.

Ailenin, yukarıda sayılan görevlerini sağlıklı olarak yerine getirememesi aile sisteminde yaşlılar açısından “negatif yaşlı ayrımcılığı” sorununun yaşanmasının başlıca nedenleri arasındadır. Özellikle aile yapısında meydana gelen değişimlerin yönetilememesi, yaşlanma ile birlikte rol ve statü değişimi ile karşı karşıya olan birey açısından oldukça karmaşık ve zor bir süreçtir. Zira toplumsal değişimle birlikte bireyselleşme artmış, gerek aile içerisinde gerekse toplum yaşamında yaşlının sorumluluk, güç ve rollerinin algılanması değişmiştir (Öz, 2002).

Yaşlanma bazen aile içi ilişkilerin yeniden düzenlenmesini gerektirebilir. Yaşlılar için yaşam döngülerinde değişimler kaçınılmazdır. Özellikle eş kaybı veya ayrılığı, beraberinde eşlik eden kronik rahatsızlıklar yaşlılık döneminde birey için baş edilmesi gereken en zor sorunların başında gelmektedir. Bu noktada yaşlı bireyin diğer aile üyeleri tarafından da ayrımcılığa maruz kalması söz konusu olabilmektedir.

Yaşlı, biyolojik ve fiziksel kayıplarının da etkisi ile aktif yaşam fonksiyonlarını giderek yitirmeye başladığından artık bakıma ve gözetime muhtaç birey konumuna geçiş yapmaktadır. Bu durum aile üyelerinin kendi yaşam düzenleri ve yaşlının bakım sorumluluğunun sağlanması arasında ikilem yaşanmasına neden olmaktadır. Burada yaşlının güvenli bir bakım sistemi içerisine yerleştirilmesi en kolay çözüm yolu olarak değerlendirilebilmektedir. Bu düşünce yaşlı ayrımcılığının sonuçlarından biridir. Zira bu karar verilirken yaşlı bireyin tercih hakkını kullanması engellenmekte, yetişkin çocukların anne-babalarının yaşamıyla ilgili ebeveyn rolüne geçmesi söz konusu olmaktadır (Göçer, 2012). Oysaki aile birliğinin korunmasında, yaşlı bireyin bilgi ve birikimlerinden, hayat tecrübelerinden aile üyelerinin yararlanmaları ve yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum geliştirmeleri oldukça önemlidir (Özdemir, 2009; Vefikuluçay, 2008).

Yaşlılara yönelik ayrımcı tutumlar, yaşlıların “bağımlı” ve “baş belası” birer “yük” olarak algılandıkları bir kültürün oluşmasına neden olmaktadır (Bayoğlu, 2011: 133). Böyle bir kültürün oluşması toplumun bireyselleşmesine ve değer yozlaşmasına yol açar. Bireyselleşme ve değer yozlaşması gelecek kuşaklar açısından telafisi mümkün olmayan sosyal yıkımlara yol açabilir. Bu açıdan bakıldığında aile yaşamında negatif yaşlı ayrımcılığının önlenmesi için aile destek programlarının etkili ve verimli bir şekilde işletilmesi önemlidir. Günümüz aile destek sistemleri büyük ölçüde ekonomik bazlı düşünülmektedir. Oysa ki, mutlu ve güçlü bireylerin olmadığı ailelere yapılan

ekonomik destekler anlamlı olmaktan uzaklaşır. Bu bağlamda, ailelerin özellikle yukarıda sayılan görevleri yerine getirmelerine yönelik bilinçlendirme ve güçlendirme çalışmalarının yapılması oldukça önemlidir.

1.7.3. Sosyal Yaşam ve Yaşlı Ayrımcılığı

Yaşlı bireylerin, yaşlılık sürecine uyum sağlamasında yakın çevresine özellikle de ailesine önemli görevler düşmektedir (Göçer, 2012; Öz, 1999). Bununla birlikte yaşlının sosyal çevresini oluşturan çalışma ortamı, arkadaş, akraba ve kurumların da yaşlılık sürecine uyum sağlamada olumlu veya olumsuz etkileri söz konusudur. Yaşlının sosyal çevresinde kendisine yönelik tutum ve davranışlar ile bunların yaşlı tarafından algılanma biçimi yaşlı ayrımcılığının yönünü belirlemede etkilidir. Yaşlı sosyal çevresinde olumlu algılanır ve bu yönde tutum sergilenirse negatif yaşlı ayrımcılığının yaşanma olasılığı azalmaktadır. Buna karşın yaşlı sosyal çevresinde “yük” olarak algılanırsa negatif yaşlı ayrımcılığının yaşanma olasılığından bahsedilebilir. Sosyal yaşamda yaşlılığın algılanma biçimi toplumların; kültürel, ekonomik, demografik ve sosyal yapıları ile yakından ilişkilidir.

Kültürel yapımızda aile ve akrabalık sistemi ile arkadaş ve akran grubunun dostluğu, sıcaklığı ve desteği, yaşlı bireyin yaşam doyumunu artırabilmekte ve rol değişimlerine uyum sağlamasını kolaylaştırabilmektedir. Öte yandan, yaşlı bireyin toplumdan kopmaması, arkadaş ilişkilerini sürdürmesi ve toplumda hala bir şeyler yapma gücünde olduğuna inanması sosyal uyum sağlamasında etkili olmaktadır. Fiziksel güç kaybı, bedeninde meydana gelen değişimler gibi durumlara uyum sağlamada zorluklar, yaşlı bireyin psikolojik sorunlar yaşamasına neden olur (Göçer, 2012; Öz, 1999). Yaşlılar ve yaşlılıkla ilgili sosyal yaşamda gelişmiş olumsuz kalıp önyargıların varlığı bir gerçektir. Bunlar; yaşlıların yalnız yaşamayı ve sosyal olarak izole edilmeyi tercih ettiklerinin toplum tarafından kabul görülmesidir. Buna ek olarak yaşlı bireylerin değişikliklere kolay uyum sağlayamadıkları ve yaşlı bireyler ile vakit geçirmenin sıkıcı olduğu düşünülmektedir (Özdemir, 2009). Oysaki yaşlıların arkadaş, akraba ve çocuklarıyla birlikte olmayı tercih ettikleri belirtilmektedir (Akdemir vd., 2007; Çilingiroğlu ve Demirel, 2004). Olumsuz kalıp önyargılar, sosyal yaşamda yaşlı ayrımcılığının yayılmasına neden olmaktadır. Bu durum özellikle de sanayileşme ve hızlı kentleşme ile birlikte aile yapısındaki çözümlerin yaşandığı Türkiye’de yaşlılar açısından ciddi bir

sosyal sorunun yaşanmasına yol açabilir. Zira Türkiye her geçen yıl yaşlı nüfus oranı artan bir ülkedir.

Sosyal yaşamda negatif yaşlı ayrımcılığının yaşanması ve yaygınlaşmasının önlenmesi için toplumsal algıda yaşlılık ve yaşlılara yönelik algı yönetiminin sağlıklı yürütülmesi gerekmektedir. Bunun için başta yaşlı politikaları ve eğitim sisteminin yaşlılar açısından yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte Türk aile yapısının güçlendirilmesi ve kültürel değerlerin korunması yönünde destekleyici-güçlendirici uygulamaların yaygınlaştırılması önemlidir.

BÖLÜM 2: YAŞLI AYRIMCILIĞI ve SOSYAL HİZMET

2.1. Sosyal Hizmetlerde Yaşlı Refahı Alanı ve Yaşlı Ayrımcılığı

Sosyal hizmet terimi, Simmons Sosyal Hizmet Yüksek Okulu'nun ilk müdürü olan Jeffrey Braccett'e (1860-1949) dayanmaktadır (Sheafor ve Horejsi, 2014: 21)¹².

Sosyal hizmet/çalışma mesleğinin ortaya çıkışı temelde, herkesin toplumdaki hizmet ve olanaklardan eşit olarak yararlandırılması inancına dayanır ve bir bütün olarak insanla ilgilidir (Kongar, 2007: 146; Thompson, 2013: 13). Sosyal hizmet uygulamaları tarihsel süreçte çok eskilerden bu yana gerçekleştirilmiştir. Ancak bunlar daha çok dinsel, geleneksel ve kültürel kodlardan gelen yardımseverlik ve hayırseverlik duyguları ile yürütülmekteydi (Yolcuoğlu, 2012: 15). Yapılan uygulamaların mesleki olarak kimlik kazanması ise yakın tarihlerde olmuştur. 1800'lerin başlarında, kentsel bölgelerde yaşayan insanların gereksinimlerini karşılayacak bir girişim ile başladı. Bu kurumlar veya hizmetler, başlarda inanç önderleri ve dinsel grupların inisiyatifiyle gelişen özel kurumlardı. 1900'lerin başlarına kadar bu hizmetler yalnızca resmi eğitim almamış, insan davranışlarını çok iyi kavrayamayan inanç grupları üyeleri ve varlıklı hayırseverler tarafından sağlandı. Gıda ve barınak gibi temel fiziksel gereksinimleri karşılamak, duygusal ve kişisel güçlükleri dini telkinlerle "sağaltım" (tedavi) konuları çalışmanın odağıydı (Hatiboğlu, 2012: 1; Yolcuoğlu, 2012: 15; Zastrow, 2013: 2).

Sosyal hizmet, ancak I. Dünya Savaşı'nın sonunda bir meslek olarak yaygın kabul görmüştür. Bu kabulde 1930'lardaki kriz ve 1935'te sosyal güvenlik hareketlerinin yasalaşması etkili olmuştur (Zastrow, 2013: 2). 1917 yılında Mary Richmond'un tıp ve psikoloji biliminden etkilenerek yazdığı "sosyal teşhis" kitabı ile sosyal hizmet eğitiminin temelleri atılmıştır (Hatiboğlu, 2012: 6). Sosyal hizmet, günümüzün karmaşık ve sürekli değişen toplumlarında vazgeçilmez bir meslek konumuna gelmiş ve mesleğe duyulan ihtiyaç son yıllarda sosyal hizmet eğitiminde dikkate değer bir gelişme sağlamıştır (Duyan vd., 2008; Sheafor ve Horejsi, 2014). Böylece hem sosyal hizmetlerin profesyonel sunumu sağlanmakta hem de sosyal hizmetin meslek olarak tanınma süreci gerçekleşmektedir (Duyan vd., 2008: 15).

¹² "1900'lerin başında Brackett, "sosyal" kelimesinin gelişmekte olan bu mesleğin adının bir parçası olması gerektiğini iddia etti. Çünkü Brackett, sosyal kelimesinin, insanın aile üyeleri, arkadaşları ya da kişinin içinde bulunduğu kültürel-etnik grup, okul, iş ortamı, yaşadığı muhit, topluluk gibi sayısız önemli etken ile olan ilişkisini betimlediğini düşünmektedir. Brackett, "hizmet" kelimesini mesleği betimleyen terimde bulundurmanın, bu aktivitelerin hazırlıksız kimselerce yapılmadığını, düzen, disiplin ve sorumluluk ile icra edildiğini vurgulamak için önemli olduğuna inanıyordu."(Sheafor ve Horejsi, 2014: 21-22).

Sosyal hizmet, bir bilim dalı ve meslek olarak bilgi, değer ve beceri temeline dayanır (Yolcuoğlu, 2012; Kongar, 2007). Bilgi temelinde diğer bilim dalları ve kendi ürettiği bilgi bulunur ve eklektik olarak kullanılır. Sosyal hizmet bilgisinin psiko-sosyal olması bu eklektik yapıyı gerekli kılmaktadır. Değer temelinde ise iki temel vardır; “insan haklarını koruma, güçlendirme, uygulama ve sosyal adaleti yerine getirmektir” (Kongar, 2007; Küçükkaraca, 2013: 83)

Sosyal hizmet, insanı ve toplumu konu alan bir meslek ve disiplindir (Kongar, 2007: 146; Thompson, 2013: 13). Sosyal hizmetin uygulamacı yönü, mesleği öteki toplumsal ve beşeri bilimlerden ayıran en önemli özelliğidir. Sosyal hizmet, insanı ve onun meydana getirdiği toplumların sorunlarına yönelmiştir. Amacı çok kısaca, bu sorunları belirlemek ve çözümlerine yardımcı olmaktır (Kongar, 2007).

İnsan hakları ve sosyal adaletin sağlanması, sosyal hizmetin olmazsa olmaz amaçlarındanıdır. Sosyal hizmet insan hakları ve sosyal adaletin sağlanmasında sosyal refah ve sosyal politikayı araç olarak kullanır (Küçükkaraca, 2013). Sosyal hizmet en temel insan hakkıdır ve herkes yaşamının bir döneminde kendisinin ve ailesinin psiko-sosyal ve ekonomik kaynaklarından başka, devletin kaynaklarından yararlanma durumunda kalabilir ve insan haklarının korunmasını, sosyal adaletin insan hakları zedelenmeden yararlanmayı isteyebilir (Kongar, 2007; Küçükkaraca, 2013).

Sosyal hizmet, geniş bir ekosistem içerisinde toplumun çeşitli gereksinim gruplarına karşı sorumlulukları olan uygulamalı bir disiplindir (Özbesler ve Bulut, 2013: 97). Sosyal hizmet uzmanları/sosyal çalışmacılar, toplumun her bir kesiminden farklı özelliklere sahip müracaatçı sistemleri ile çalışmaktadır. Sosyal hizmet uzmanlarının/sosyal çalışmacıların çalıştıkları müracaatçı sistemlerinin psiko-sosyal özellikleri ve sorunları sosyal hizmetin ilk uygulamalarının gerçekleştirildiği günlerden günümüze kadar giderek karmaşılaşmaktadır (Özbesler ve Bulut, 2013; Sheafor ve Horejsi, 2014).

Pincus ve Minahan (1973’ten aktaran: Duyan vd., 2008: 10)’a göre sosyal hizmet;

“İnsanların, yaşam amaçlarını, stres ile başetmelerini, özlem ve değerlerini gerçekleştirme becerilerini etkileyen, insan ve çevresi arasındaki etkileşimle ilgilidir. Sosyal hizmetin amacı bu yüzden; 1.İnsanların problem çözme ve başetme kapasitelerini geliştirmek, 2. İnsanlara kaynak, hizmet ve şanslar tanıyan sistemler ile

insanlar arasında bağlantı kurmak, 3. Bu sistemlerin etkili ve insancıl çalışmasını geliştirmek, 4. Sosyal politikanın geliştirilmesine ve ilerletilmesine katkı vermek” olarak ifade edilebilir.

Pincus ve Minahan (1973)’ın yukarıda yer alan sosyal hizmet tanımının odak noktasında; sorunla başetme ve problem çözme, bağlantı kurma, geliştirme, katkı sağlama ve sürdürülebilirlik becerilerine vurgu yapıldığı görülmektedir.

Kongar (1972)’ ye göre ise genel olarak sosyal hizmet mesleğinin amaçları şunlardır:

“1. Kişiler ve gruplara, kendileri ile çevreleri arasındaki dengesizlikten doğan sorunların belirlenmesi, çözülmesi ya da etkisiz hale getirilmesi için yardım etmek, 2. Dengesizliğin meydana gelmesini önlemek için kişiler ya da gruplarla çevreleri arasındaki potansiyel dengesizlik alanlarını belirlemek. 3. Tedavi edici ve önleyici önlemlere ek olarak, kişilerin, grupların ve toplumların en yüksek gelişme güçlerini aramak, belirlemek ve ortaya çıkartmak. Kısaca, insanların öteki insanlarla ve doğa ile olan ilişkilerini, mevcut çelişkileri ortadan kaldıracak şekilde düzenlemelerine yardım etmektir.” (Kongar, 1972:21).

Yukarıda belirtilen amaçlar incelendiğinde birey/grup/toplumların işlevselliklerinin artırılması ve gerektiğinde tüm insanların hak temelinden hareketle arzu ettiği onurlu hizmeti alabilecek yapıların oluşturulması vurgulanmaktadır diyebiliriz.

Sosyal hizmetin temel sorunsalı, insanın ve toplumun değişmesi gelişmesidir. Sosyal hizmetin kavramsal yapısı bu sorunsala özgü bütünlüğü ve çok yönlülüğü içerir. İnsanın ve toplumun değişmesine ilişkin temel sorunları belirleme, açıklama ve çözme çabası, sosyal bilimlerde içinde kendine özgü bir bilim dalını ve mesleği ortaya çıkarır (Cılga, 2004’ten aktaran: Duyan vd., 2008: 28).

Sosyal hizmet mesleği kendine has felsefi (değer) temellerine dayanmaktadır. Kongar (1972), bu değerleri aşağıdaki gibi özetlemiştir:

“a-Birey, bu toplumun ana sorunudur. b-Bu toplum içindeki bireyler arasında karşılıklı bağımlılık vardır. c-Bireyler birbirlerine karşı toplumsal sorumluluklar taşır. d-Her bireyin ortak ihtiyaçları olmakla beraber, her birey esas olarak öteki bireylerden farklıdır. e-Demokratik bir toplumun temel özelliği her bireyin tam anlamıyla gelişebilmesi ve toplumsal sorumluluğunun, toplum etkinliklerine katılması yoluyla gerçekleşmesidir. f-Toplum, bu gelişmeyi önleyecek engellerin

(kişi ile çevresi arasındaki dengesizliğin) ortadan kaldırılması ya da önlenmesi için olanaklar hazırlamakla sorumludur.” (Kongar, 1972: 21).

Sosyal hizmet mesleği insana dair birçok alanda icra edilmektedir. Sosyal hizmet, alanları insanların ihtiyaçlarının değişmesine bağlı olarak gelişmekte ve çeşitlenmektedir. Genel başlıklar halinde sosyal hizmet alanlarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

1-Aileye yönelik sosyal hizmetler. 2-Çocuk refahı alanı. 3-Endüstriyel sosyal hizmetler. 4-Sokak sosyal hizmeti. 5-Gençlik refahı alanı. 6-Engelli refahı alanı. 7-Yaşlı refahı alanı. 8-Tıbbi sosyal hizmet. 9-Okul sosyal hizmeti. 10-Psikiyatrik sosyal hizmet. 11-Adli sosyal hizmet, 12-Yoksulluk. 13-Göçmenler, mülteciler ve sığınmacılara yönelik sosyal hizmetler. 14-Yerel yönetimlerde sosyal hizmet, 15-Sivil toplum örgütlerinde sosyal hizmet. 16-Orduda sosyal hizmet, 17-Doğal afetlerde sosyal hizmet.

Sosyal hizmet, tüm nüfus grupları için olduğu gibi çoğalan yaşlı nüfusu için de artan öneme sahip bir meslektir (Dölek, 2013: 279). Sosyal hizmet mesleği birey, grup ve topluma yönelik; koruyucu-önleyici, tedavi rehabilite edici ve geliştirici-destekleyici sosyal hizmet uygulamalarını içermektedir. Bu uygulamalardan biri de yaşlı refahı alanında gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamalarıdır. Öyle ki, yaşlı refahı alanı sosyal hizmet alanları içerisinde birincil özelliğe sahiptir. Zira değişen dünya, kimi eski insanlık sorunlarının üzerine yenilerini ekleyerek insanları daha değişik ve sorunlarını çözücü yaşamı tatmin edici arayışlara sürüklemektedir (Emiroğlu, 1989’dan aktaran: Şeker, 2012: 104).

Koşar, sosyal hizmet mesleği açısından yaşlı refahı alanını şöyle özetlemektedir: “Yaşlıların, kendilerinin ve yakınlarının imkanlarıyla karşılanamayan ihtiyaçlarını gidermek, sorunlarını çözmek, doyurucu bir yaşam sürmelerini sağlamak üzere gelişmiş bütün hizmetler, programlar, mevzuat ve politikalarıdır” (1996: 13). Yaşlıların ihtiyaçları ve beklentileri zamanla değişebilmektedir. Dolayısıyla yaşlı refahı alanında uygulanan sosyal hizmet modelleri de çeşitlenmektedir (Koşar, 1996; Duyan vd., 2008).

Yaşlı refahı alanında sosyal hizmet mesleği, yaşlı bireylerin oluşturduğu grubun mikro ve mezzo seviyede mevcut sorunlarını çözmeye, olası sorunlara karşı farkındalık

kazandırma, yaşanan değişimlere uyum sağlayabilme, sosyal yaşamda katılımcılıklarını en üst düzeye çıkarmaya çalışmaktadır. Makro düzeyde ise yaşlı bireylerin toplumlardaki sosyal refahtan hak ettikleri payı alabilmeleri için sosyal politikaların oluşturulmasına katkı sağlamaya çalışmaktadır (Koşar, 1996).

Yaşlı nüfusun genel nüfus içindeki oranının her geçen yıl yükselmeye devam etmesi, doğumda beklenen ortalama yaşam süresinin artması, aile yapısında yaşanan değişimler, hızlı kentleşme, modernizmin getirdiği kuşaklararası yabancılaşma, kadının iş hayatına katılma oranının artması vb. nedenler yaşlı refahı alanını sosyal hizmet mesleğinin merkezinde tutmaya devam etmektedir. Zira bir zamanlar birincil ilişkilerin olanaklarıyla bakılan yaşlılık artık ikincil ilişki dinamiklerine kaymakta, sonuç olarak ise birtakım kuruluşların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Şeker, 2012: 104).

Türkiye’de yaşlılara yönelik sosyal refah hizmetleri yeterli olma noktasında tartışılabilir olsa da sunulan sosyal güvenlik amaçlı programlar, belediyelerin, çeşitli sivil toplum kuruluşları ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının gerçekleştirmiş olduğu sosyal hizmet uygulamaları varlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte Türkiye’de 50 yılı aşkın bir geçmişe sahip olan sosyal hizmet mesleğinin bilgi birikimi ve uygulayıcılarının tecrübeleri, etkin ve verimli kullanılarak yaşlıların yüksek yararını odak noktasına alan, hak temelli, yaşlı bireylerin yaşadıkları topluma aidiyet duygusunu en üst seviyede tutmayı hedefleyen çağdaş uygulamaların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması yönünde yeni paradigmalardan tartışılması gerekmektedir. Ayrıca sosyal hizmet mesleğinin uygulayıcıları olan sosyal çalışmacıların ve sosyal çalışmacı adaylarının gelecekteki yaşlı refahı alanı ve muhtemel sorunları bağlamında farkındalıklarının artırılması bu alandaki uygulamaların verimliliğini artıracaktır.

2.2. Yaşlı Refahı Alanında Sosyal Çalışmacının Roller

Sosyal çalışmacılar, sosyal hizmet mesleğinin uygulandığı alanlarda önemli bir yere sahip uygulayıcılardır. Sosyal çalışmacılar, sosyal hizmet lisans eğitimi boyunca dezavantajlı gruplara yönelik teorik bilgilerin yanı sıra müdahale yöntem ve tekniklerinin uygulanmasına yönelik de donanım kazanmaktadırlar. Dolayısıyla sosyal çalışmacılar, diğer sosyal hizmet alanlarında olduğu gibi yaşlılara ve ailelerine yalnız psiko-sosyal değerlendirme ve tedavi şeklinde doğrudan hizmet sunarak değil karmaşık hizmetler ağına yönelik ulaşılabilir bağlantılar kurulması amaçlı da hizmet verirler (Dölek, 2013: 281).

Sosyal çalışma mesleğinin yaşlı refahı alanındaki işlevi düşünüldüğünde; sağlık, konut, evde bakım, sosyal-kültürel faaliyetler, toplumsal koruma gibi birçok hizmet alanında sosyal çalışmacılar önemli roller yüklenmektedirler. Zastrow (2004'den aktaran: Duyan vd. 2008), sosyal çalışmacıların rollerini genel olarak şu başlıklar altında ele almıştır: “Kolaylaştırıcı, bağlantı kurucu, savunucu, aktivist, ara bulucu, uzlaştırıcı, eğitmen, harekete geçirici, güçlendirici, koordinatör, araştırmacı, grup kolaylaştırıcısı, toplum sözcüsü”¹³.

Sosyal çalışmacılar, rollerini uygulamaya geçirirken sosyal hizmetin bilgi, beceri ve değer temeline dayalı olarak sistem kuramı ve yaşlılık kuramlarını genelci sosyal hizmetin bütüncül, ekolojik ve güçlendirme yaklaşımlarıyla birlikte uygulamaya çalışmaktadırlar.

Yaşlı refahı alanında çalışan sosyal çalışmacılardan gerçekleştirecekleri tüm eylemlerde bireyin yüksek yararı ve hak temelli hizmet ilkesi vazgeçilemezdir. Unutulmamalıdır ki hiçbir hizmet lütuf olduğu için değil hak olduğu için sunulmalıdır.

Sosyal çalışmacılar, mesleki rolleri gerçekleştirirken “Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkelerini” kendilerine rehber edinmektedirler. Bu ilkeler ana başlıklar halinde şöyledir (<http://www.eyh.gov.tr/tr/8638/Yaslilik-Eylem-Plani>, 03.07.2014).

Bağımsızlık

Yaşlı Bireyler;

-Beslenme, barınma, giyim gibi temel gereksinimlerini karşılamak ve sağlık bakımından yararlanmak için yeterli gelire sahip olmalıdır.

-Sayılan gereksinimlerini karşılayabilmeleri için ailelerinden ve toplumun her kesiminden destek almalıdır.

-Gereksinimlerini karşılama konusunda kendi kendilerine yardımcı olabilmeleri yönünde destek almalıdır.

-Gelir getirici bir işte çalışabilmeli ya da toplumdaki diğer gelir getirici faaliyetlerden yararlanmalıdır.

¹³ Rollerle ilgili detaylı bilgi için bakınız: “DUYAN, V., Ö.Ö. Sayar ve M. Özbulut; (2008), **Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak**, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları, Ankara.”

-Emeklilik yaşının belirlenmesi ve emeklilik koşullarının tanımlanmasında söz sahibi olmalıdır.

-Yaşlarına, yeteneklerine uygun eğitim ve öğretim programlarına sahip olmalıdır.

-Bireysel tercihlerine uygun, güvenli bir çevrede yaşamalıdır.

-Yaşadıkları çevre aynı zamanda onlara kapasitelerini geliştirebilecek fırsatlar sunmalıdır.

-Mümkün olduğunca uzun süre kendi evlerinde ya da aile ortamında yaşamalıdır.

Katılım

Yaşlı bireyler;

-Toplumla ilişkilerini sürdürmelidir.

-Refah düzeylerini doğrudan etkileyecek politikaların hazırlanması ve uygulanması aşamalarına aktif bir biçimde katılımda bulunmalıdır.

-Bilgi ve becerilerini genç kuşaklar ile paylaşmalıdır.

-Topluma hizmet etmek için çeşitli fırsatlar geliştirebilmelidir.

-Kendi ilgi ve yeteneklerine uygun etkinliklere gönüllü olarak katılımda bulunmalı ve hizmet edebilmelidir.

Bakım

Yaşlı bireyler;

-Aile ve toplum tarafından desteklenmeli, ihtiyacı olanlara uygun bakım hizmetleri verilmelidir.

-Her toplumun kültürel değerler sistemine uygun bir biçimde korunmalı ve gözetilmelidir.

-Asgari düzeyde fiziksel, zihinsel ve ruhsal iyiliği kazandıracak ve sürdürecektir sağlık bakımına sahip olmalıdır.

-Yaşamlarını kendi başlarına sürdürebilecekleri, gereksinim duyduklarında korunabilecekleri ve bakılabilecekleri çeşitli sosyal hizmetlere ve yasal düzenlemelere sahip olmalıdır.

-İnsana yakışır ve güvenli bir ortamda, sosyal ve zihinsel yönden desteklenecekleri, kendilerini geliştirebilecekleri, koruma ve rehabilitasyon hizmeti alabilecekleri, uygun kurumsal bakım modellerinden yararlanmalıdır.

-Bir huzurevi ya da rehabilitasyon merkezinde yaşamaları durumunda; ihtiyaçlarına, inançlarına, haysiyetlerine, özel yaşamlarına (mahremiyetlerine), bakımları ve yaşam biçimleri hakkında kendi kararlarını vermelerine tam olarak saygı görmelidir. İnsan haklarından ve temel özgürlüklerden tam olarak yararlanmalıdır.

Kendini Gerçekleştirme

Yaşlı Bireyler;

-Bireysel potansiyellerini (yetenek ve becerilerini) tam olarak geliştirebilecek fırsatlar yaratmalı, var olan uygulamalardan yararlanmalıdır.

-Toplumun eğitim ve kültür etkinliklerine aktif olarak katılabilmelidir.

İtibar

Yaşlı Bireyler;

-İtibar görmeli ve güven içerisinde yaşamalıdır.

-Sömürüden, fiziksel ya da zihinsel istismardan uzak tutulmalıdır.

-Hizmetlerden yararlanırken; yaş, cinsiyet, ırk, etnik köken, özür durumu ya da diğer konumları nedeniyle bir ayırım görmemelidir.

-Gelir durumları belirleyici bir unsur olmamalı, gelir düzeyinden bağımsız olarak gereksinimleri karşılanacak şekilde uygun hizmetlerden yararlanmalıdır.

2.3. Yaşlı Refahı Alanında Sosyal Çalışmacının Etik İlke ve Mesleki Değerleri

Bütün mesleklerde olduğu gibi sosyal hizmet mesleğinde de etik değerler mesleki uygulamalardaki iyi ve kötüyü tanımlar. Etik değerler, mesleki uygulamaların nasıl olsa daha iyi olacağını ne durumlarda da iyi olmayacağını tanımlamaktadır (Aktaş, 2008).

Kongar (1972)'ın, kaleme aldığı sosyal çalışma mesleğinin değerlerinden hareketle yaşlı refahı alanında çalışan sosyal çalışmacıların mesleki değerlerini şu şekilde özetlemek mümkündür: 1- Yaşlı bireylerin toplumsal hizmet ve olanaklardan eşit yararlanmalarını sağlamak, 2- Yaşlı bireylerin refahı için toplumsal ve ekonomik koşulların iyileşmesini sağlamak, 3- Yaşlı bireyler için yapılacak mesleki çalışmalarda yaşlı bireylerin yüksek yararı için; yapacağı çalışmaları mesleki bilgi ve beceriye dayandırmalı, mesleki amaçlarını kişisel çıkarlarının üstünde tutmalı, gizlilik ilkesine uymalı, yapmış olduğu mesleki çalışmaların sorumluluklarını üstlenmelidir.

Ross (1877-1971) tarafından ortaya atılan ve daha sonraları birçok teorisyen tarafından geliştirilen, sosyal hizmet etiği ile ilgili çalışmaları da etkilemiş olan “öncelikli etik ilkeler” yaşlı refahı alanında çalışan sosyal çalışmacılar için de yol gösterici olmaktadır (Ross, 2002’den aktaran; Hatiboğlu, 2011:156-158). 10 başlık halinde ele alınan öncelikli etik ilkeler şunlardır: 1.Zararsızlık ya da haksızlıkta bulunmama ilkesi, 2.Yarar sağlama ve hak ilkesi, 3. Özgürlüğe saygı ilkesi, 4. Sadakat ilkesi, 5.Tazminat-onarım ilkesi, 6.Bireyin kendi çabasıyla kendini geliştirme ilkesi, 7.Minnettarlık ilkesi, 8.Adalet ilkesi, 9.Bağımsız yaşamı destekleme ilkesi, 10.Bakım ilkesi.¹⁴

¹⁴ İlkeler hakkında ayrıntılı bil için bakınız: “HATİBOĞLU, Burcu; (2011), “Sosyal Hizmet Etiğinde Radikal Yansımalar”, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Cilt. 22, Sayı.1, s. 147-163.

BÖLÜM 3: SOSYAL HİZMET LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLI AYRIMCILIĞINA İLİŞKİN TUTUMLARI ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma sosyal hizmet lisans eğitimi alan öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini, Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır.

3.3. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmada örneklem seçimi yapılmayarak araştırma evreninin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. Sosyal Hizmet Bölümü toplam öğrenci sayısı 617 olup araştırmada 418 öğrenciye ulaşılabilmektedir (2 anket geçersiz sayılmıştır). Araştırmaya katılım oranı % 67,74 olarak gerçekleşmiştir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında konuya ilişkin literatür (Göçer, 2012; Özdemir, 2009; Vefikuluçay, 2008) incelenerek araştırmacı tarafından hazırlanmış olan anket formu (Ek: 1) ve Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) (Ek:2) kullanılmıştır.

3.4.1. Anket Formu

Anket formunda öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular ile yaşlı ayrımcılığı tutumlarını etkileyebilecek “mekân, eğitim, ekonomi” konularına dair sorular yer almaktadır. Ayrıca öğrencilerin yaşlılığı algılama ve gelecekte yaşlı bireyle çalışma isteklerini belirlemeye yönelik sorulara da kullanılmıştır.

3.4.2. Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ)

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ) , yaşlının yaşamını sınırlamaya, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık ve yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık konularını içeren üç alt boyutlu 23 maddeden oluşan bir ölçektir. YATÖ Vefikuluçay tarafından 2008 yılında geliştirilmiş ve geçerlilik-güvenirlilik (Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı 0,80) çalışması yapılmıştır. Ayrıca ölçek maddeleri ve üç alt boyutunun güvenilirliğinin de saptandığı belirtilmektedir (Vefikuluçay, 2008).

Tablo 5. Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği

Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği Alt Boyutları	Ölçek Maddeleri	Min. Puan	Max. Puan
Yaşlının Yaşamını Sınırlama	1,5,12,14,17,19,21,22,23	9	45
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	2,4,6,7,8,9,13,20	8	40
Yaşlıya yönelik Olumsuz ayrımcılık	3,10,11,15,16,18	6	30
YATÖ		23	115

Araştırmada kullanılan YATÖ'ye verilen yanıtlar her bir maddeye verilen toplam puanlar üzerinden değerlendirilmiştir. Ölçekte yer alan maddeler “Kesinlikle Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” seçenekleri olan 5’li likert tipi bir ölçek ile değerlendirilmiştir. Öğrenciler yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutum cümlelerine; tamamen katılıyorsa “5” puan, katılıyorsa “4” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “2” puan, kesinlikle katılmıyorsa “1” puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumsuz tutum cümleleri ise; yukarıda belirtilen puanlamanın tam tersi olarak, öğrenciler tamamen katılıyorsa “1” puan, katılıyorsa “2” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “4” puan, kesinlikle katılmıyorsa “5” puan alacak şekilde puanlandırılmıştır.

Öğrencilerin ölçekten alabilecekleri maksimum puan “115”, minimum puan ise “23”dür. Ölçekten alınan en yüksek değer öğrencinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise öğrencinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumsuz tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle; YATÖ puan ortalamasının “115”e yakın olması, öğrencinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir. YATÖ puan ortalamasının “23”e yakın olması, öğrencinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumsuz tutuma sahip olduğunu göstermektedir.

YATÖ’nün “yaşlının yaşamını sınırlama” alt boyutu puan ortalamasının “45”e yakın olması, öğrencinin yaşlının yaşamını sınırlama boyutuna ilişkin tutumunun olumlu olduğunu göstermektedir. YATÖ’nün “yaşlının yaşamını sınırlama” alt boyutu puan ortalamasının “9”a yakın olması, öğrencinin yaşlının yaşamını sınırlama boyutuna ilişkin tutumunun olumsuz olduğunu göstermektedir. YATÖ’nün “yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık” alt boyutu puan ortalamasının “40”a yakın olması, öğrencinin

yaşıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutuna ilişkin olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir. YATÖ'nün “yaşıya yönelik olumlu ayrımcılık” alt boyutu puan ortalamasının “8”e yakın olması, öğrencinin yaşıya yönelik olumlu ayrımcılık boyutuna ilişkin olumsuz tutuma sahip olduğunu göstermektedir. YATÖ'nün “yaşıya yönelik olumsuz ayrımcılık” alt boyutu puan ortalamasının “30”a yakın olması, öğrencinin yaşıya yönelik olumsuz ayrımcılık boyutuna ilişkin tutumunun olumlu olduğunu göstermektedir. YATÖ'nün “yaşıya yönelik olumsuz ayrımcılık” alt boyutu puan ortalamasının “6”ya yakın olması, öğrencinin yaşıya yönelik olumsuz ayrımcılık boyutuna ilişkin tutumunun olumsuz olduğunu göstermektedir (Vefikuluçay, 2008).

3.5. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Veri toplama araçlarının (soru formu ve YATÖ) uygulaması öncesinde Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığından yazılı izin alınmıştır. Yazılı izin sonrasında derslerin sorumlu öğretim elemanlarının da sözel izinleri alınarak dersin ilk 10-15 dakikasında öğrencilerin veri toplama aracını doldurmaları sağlanmıştır.

3.6. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmada kullanılan “YATÖ”, ölçeği geliştiren ve literatüre kazandıran Duygu VEFİKULUÇAY YILMAZ'dan sözlü izin alınarak uygulanmıştır. Ayrıca anketlerin uygulanması öncesinde araştırmanın amacı öğrencilere açıklanarak gönüllülük esası ile katılımları sağlanmıştır.

3.7. Araştırmanın Veri Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotları (Sayı, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır.

Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı t-testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek yönlü (One way) Anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Scheffe testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3.7. Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan öğrencilerin ölçekler yoluyla toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgulara dayalı olarak açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

3.7.1. Araştırmanın Sonuçları

Tablo 6. Cinsiyet Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Kadın	273	65,6
Erkek	143	34,4
Toplam	416	100,0

Öğrenciler cinsiyet değişkenine göre 273'ü (%65,6) kadın, 143'ü (%34,4) erkek olarak dağılmaktadır.

Tablo 7. Yaş Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
17-19 Yaş	110	26,4
20-22 Yaş	249	59,9
23-25 Yaş	57	13,7
Toplam	416	100,0

Öğrenciler yaş değişkenine göre 110'u (%26,4) 17-19 yaş, 249'u (%59,9) 20-22 yaş, 57'si (%13,7) 23-25 yaş olarak dağılmaktadır.

Tablo 8. Sınıf Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
1. Sınıf	85	20,4
2. Sınıf	154	37,0
3. Sınıf	87	20,9
4. Sınıf	90	21,6
Toplam	416	100,0

Öğrenciler sınıf değişkenine göre 85'i (%20,4) 1. Sınıf, 154'ü (%37,0) 2. Sınıf, 87'si (%20,9) 3. Sınıf, 90'ı (%21,6) 4. Sınıf olarak dağılmaktadır.

Tablo 9. Bitirilen Okul Türü Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Normal Lise	161	38,7
Anadolu Lisesi	224	53,8
Diğer	31	7,5
Toplam	416	100,0

Öğrenciler bitirilen okul türü değişkenine göre 161'i (%38,7) normal lise, 224'ü (%53,8) anadolu lisesi, 31'i (%7,5) diğer olarak dağılmaktadır.

Tablo 10. İkamet Edilen Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Köy ve Belde	78	18,8
İlçe	130	31,2
İl	208	50,0
Toplam	416	100,0

Öğrenciler ikamet edilen yerleşim yeri değişkenine göre 78'i (%18,8) köy ve belde, 130'u (%31,2) ilçe, 208'i (%50,0) il olarak dağılmaktadır.

Tablo 11. Konut Türü Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Apartman Dairesi	217	52,2
Müstakil Ev	199	47,8
Toplam	416	100,0

Öğrenciler konut türü değişkenine göre 217'si (%52,2) apartman dairesi, 199'u (%47,8) müstakil ev olarak dağılmaktadır.

Tablo 12. Konutun Mülkiyet Durumu Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Kiralık	70	16,8
Ev Sahibi	334	80,3
Lojman ve Diğer	12	2,9
Toplam	416	100,0

Öğrenciler konutun mülkiyet durumu değişkenine göre 70'i (%16,8) kiralık, 334'ü (%80,3) ev sahibi, 12'si (%2,9) lojman ve diğer olarak dağılmaktadır.

Tablo 13. Konutun Oda Sayısı Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
1+1	8	1,9
2+1	88	21,2
3+1	257	61,8
4+1 ve üzeri	63	15,1
Toplam	416	100,0

Öğrenciler konutun oda sayısı değişkenine göre 8'i (%1,9) 1+1, 88'i (%21,2) 2+1, 257'si (%61,8) 3+1, 63'ü (%15,1) 4+1 ve üzeri olarak dağılmaktadır.

Tablo 14. Konutta Yaşayan Kişi Sayısı Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
2-3 Kişi	63	15,1
4 Kişi	145	34,9
5 Kişi	105	25,2
5 ve üzeri	103	24,8
Toplam	416	100,0

Öğrenciler konutta yaşayan kişi sayısı değişkenine göre 63'ü (%15,1) 2-3 kişi, 145'i (%34,9) 4 kişi, 105'i (%25,2) 5 kişi, 103'ü (%24,8) 5 ve üzeri olarak dağılmaktadır.

Tablo 15. Ailenin Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Düzenli Geliri Yok	45	10,8
500-1000 Tl	73	17,5
1000-1500 Tl	87	20,9
1500-2000 Tl	60	14,4
2000-2500 Tl	70	16,8
2500 Tl üstü	81	19,5
Toplam	416	100,0

Öğrenciler ailenin aylık gelir durumu değişkenine göre 45'i (%10,8) düzenli geliri yok, 73'ü (%17,5) 500-1000 tl, 87'si (%20,9) 1000-1500 tl, 60'ı (%14,4) 1500-2000 tl, 70'i (%16,8) 2000-2500 tl, 81'i (%19,5) 2500 tl üstü olarak dağılmaktadır.

Tablo 16. Yaşlılarla Birlikte Aynı Evde Yaşama Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Evet	122	29,3
Hayır Hiç Yaşamadım	294	70,7
Toplam	416	100,0

Öğrenciler yaşlılarla birlikte aynı evde yaşama değişkenine göre 122'si (%29,3) evet, 294'ü (%70,7) hayır hiç yaşamadım olarak dağılmaktadır.

Tablo 17. Hangi Yaşlı Veya Yaşlılarla Aynı Evde Yaşandığı Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Büyükanne-büyükbaba İle Birlikte Yaşadım.	55	45,1
Sadece Büyükanne İle Birlikte Yaşadım	49	40,2
Sadece Büyükbaba İle Birlikte Yaşadım	10	8,2
Diğer	8	6,6
Toplam	122	100,0

Öğrenciler hangi yaşlı veya yaşlılarla aynı evde yaşadığı değişkenine göre 55'i (%45,1) büyükanne-büyükbaba ile birlikte yaşadım, 49'u (%40,2) sadece büyükanne ile birlikte yaşadım, 10'u (%8,2) sadece büyükbaba ile birlikte yaşadım, 8'i (%6,6) diğer olarak dağılmaktadır.

Tablo 18. Büyükanne ve Büyükbabanın Yaşadığı Yer Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Ailemle Birlikte Çalışmaktadır.	57	13,7
Diğer Akrabalarım ile Çalışmaktadır.	86	20,7
Kendi Evlerinde Yalnız Yaşıyorlar	191	45,9
Diğer	82	19,7
Toplam	416	100,0

Öğrenciler büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer değişkenine göre 57'si (%13,7) ailemle birlikte yaşamaktadır, 86'sı (%20,7) diğer akrabalarım ile yaşamaktadır, 191'i (%45,9) kendi evlerinde yalnız yaşıyorlar, 82'si (%19,7) diğer olarak dağılmaktadır

Tablo 19. Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Okur-yazar Değil	70	16,8
Okur-yazar	24	5,8
İlkokul Mezunu	210	50,5
Ortaokul Mezunu	51	12,3
Lise Mezunu	46	11,1
Üniversite/yüksekokul mezunu	15	3,6
Toplam	416	100,0

Öğrenciler anne eğitim durumu değişkenine göre 70'i (%16,8) okur-yazar değil, 24'ü (%5,8) okur-yazar, 210'u (%50,5) ilkokul mezunu, 51'i (%12,3) ortaokul mezunu, 46'sı (%11,1) lise mezunu, 15'i (%3,6) üniversite/yüksekokul mezunu olarak dağılmaktadır.

Tablo 20. Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Okur-yazar Değil	19	4,6
Okur-yazar	17	4,1
İlkokul Mezunu	155	37,3
Ortaokul Mezunu	72	17,3
Lise Mezunu	90	21,6
Üniversite/yüksekokul mezunu	63	15,1
Toplam	416	100,0

Öğrenciler baba eğitim durumu değişkenine göre 19'u (%4,6) okur-yazar değil, 17'si (%4,1) okur-yazar, 155'i (%37,3) ilkokul mezunu, 72'si (%17,3) ortaokul mezunu, 90'ı (%21,6) lise mezunu, 63'ü (%15,1) üniversite/yüksekokul mezunu olarak dağılmaktadır.

Tablo 21. Mezun Olduktan Sonra Yaşlı Bireyle Çalışma İsteği Değişkenine Göre Öğrencileri Tanımlayıcı Özellikleri

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Evet	237	57,0
Hayır	179	43,0
Toplam	416	100,0

Öğrenciler mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışma isteği değişkenine göre 237'si (%57,0) evet, 179'u (%43,0) hayır olarak dağılmaktadır.

Tablo 22. Öğrencilerin Yaşlılık Kavramına İlişkin Algı Biçimleri

Tablolar	Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Şefkat	Evet	290	69,7
	Hayır	126	30,3
	Toplam	416	100,0
İzolasyon	Evet	22	5,3
	Hayır	394	94,7
	Toplam	416	100,0
Bağlılık	Evet	158	38,0
	Hayır	258	62,0
	Toplam	416	100,0
Hastalık	Evet	234	56,2
	Hayır	182	43,8
	Toplam	416	100,0
Çirkinlik	Evet	8	1,9
	Hayır	408	98,1
	Toplam	416	100,0
Politik Güç	Evet	9	2,2
	Hayır	407	97,8
	Toplam	416	100,0
Mutluluk	Evet	54	13,0
	Hayır	362	87,0
	Toplam	416	100,0
İşe Yaramazlık	Evet	17	4,1
	Hayır	399	95,9
	Toplam	416	100,0
Yalnızlık	Evet	190	45,7
	Hayır	226	54,3
	Toplam	416	100,0
Bilgelik	Evet	209	50,2
	Hayır	207	49,8
	Toplam	416	100,0

Tablo 22'nin devamıdır.

Yoksulluk	Evet	30	7,2
	Hayır	386	92,8
	Toplam	416	100,0
Bolluk	Evet	22	5,3
	Hayır	394	94,7
	Toplam	416	100,0
Güçsüzlük	Evet	211	50,7
	Hayır	205	49,3
	Toplam	416	100,0
Depresyon	Evet	44	10,6
	Hayır	372	89,4
	Toplam	416	100,0
Bağımsızlık	Evet	9	2,2
	Hayır	407	97,8
	Toplam	416	100,0
Zihinsel Azalma	Evet	107	25,7
	Hayır	309	74,3
	Toplam	416	100,0

Öğrencilerin “*şefkat*” değişkenine göre 290'ı (%69,7) evet, 126'sı (%30,3) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *izolasyon* değişkenine göre 22'si (%5,3) evet, 394'ü (%94,7) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *bağlılık* değişkenine göre 158'i (%38,0) evet, 258'i (%62,0) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *hastalık* değişkenine göre 234'ü (%56,2) evet, 182'si (%43,8) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *çirkinlik* değişkenine göre 8'i (%1,9) evet, 408'i (%98,1) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *politik güç* değişkenine göre 9'u (%2,2) evet, 407'si (%97,8) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *mutluluk* değişkenine göre 54'ü (%13,0) evet, 362'si (%87,0) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *işe yaramazlık* değişkenine göre 17'si (%4,1) evet, 399'u (%95,9) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *yalnızlık* değişkenine göre 190'ı (%45,7) evet, 226'sı (%54,3) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *bilgelik* değişkenine göre 209'u (%50,2) evet, 207'si (%49,8) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *yoksulluk* değişkenine göre 30'u (%7,2) evet, 386'sı (%92,8) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *bolluk* değişkenine göre 22'si (%5,3) evet, 394'ü (%94,7) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *güçsüzlük* değişkenine göre 211'i (%50,7) evet, 205'i (%49,3) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *depresyon* değişkenine göre 44'ü (%10,6) evet, 372'si (%89,4) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *bağımsızlık* değişkenine göre 9'u (%2,2) evet, 407'si (%97,8) hayır olarak dağılmaktadır.

Öğrencilerin *zihinsel azalma* değişkenine göre 107'si (%25,7) evet, 309'u (%74,3) hayır olarak dağılmaktadır.

Tablo 23. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Ortalaması

	N	Ort.	Ss	Min.	Max.
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	416	36,978	3,961	25,000	45,000
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	416	31,510	4,580	14,000	40,000
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	416	17,894	3,309	9,000	29,000
YATÖ Toplamı	416	86,382	8,253	62,000	107,000

Araştırmaya katılan öğrencilerin “yaşlıların yaşamını sınırlama” düzeyi ($36,978 \pm 3,961$); “yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık” düzeyi ($31,510 \pm 4,580$); “yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık” düzeyi ($17,894 \pm 3,309$); “YATÖ toplam” düzeyi ($86,382 \pm 8,253$); olarak saptanmıştır.

Tablo 24. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Ailenin Aylık Gelir Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	Düzenli Geliri Yok	45	36,222	4,122	1,228	0,295
	500-1000 Tl	73	37,069	3,735		
	1000-1500 Tl	87	37,379	4,124		
	1500-2000 Tl	60	36,683	4,196		
	2000-2500 Tl	70	36,429	4,130		
	2500 Tl üstü	81	37,580	3,507		
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	Düzenli Geliri Yok	45	31,756	5,403	1,455	0,204
	500-1000 Tl	73	32,192	4,909		
	1000-1500 Tl	87	31,517	4,844		
	1500-2000 Tl	60	30,217	4,644		
	2000-2500 Tl	70	31,300	3,766		
	2500 Tl üstü	81	31,889	3,975		
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	Düzenli Geliri Yok	45	17,889	3,399	1,314	0,257
	500-1000 Tl	73	18,507	3,334		
	1000-1500 Tl	87	17,805	3,440		
	1500-2000 Tl	60	17,600	3,126		
	2000-2500 Tl	70	17,243	3,085		
	2500 Tl üstü	81	18,222	3,380		
YATÖ Toplam	Düzenli Geliri Yok	45	85,867	8,933	1,935	0,088
	500-1000 Tl	73	87,767	8,414		
	1000-1500 Tl	87	86,701	9,158		
	1500-2000 Tl	60	84,500	8,146		
	2000-2500 Tl	70	84,971	7,132		
	2500 Tl üstü	81	87,691	7,389		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının ailenin aylık gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini

belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Tablo 25. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	Okur-yazar Değil	70	36,14 3	4,431	1,011	0,411
	Okur-yazar	24	36,91 7	4,662		
	İlkokul Mezunu	210	37,06 2	4,078		
	Ortaokul Mezunu	51	37,00 0	2,742		
	Lise Mezunu	46	37,58 7	3,283		
	Üniversite/yüksekokul Mezunu	15	37,86 7	4,138		
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	Okur-yazar Değil	70	31,57 1	5,635	0,519	0,762
	Okur-yazar	24	32,45 8	5,429		
	İlkokul Mezunu	210	31,51 0	4,483		
	Ortaokul Mezunu	51	31,60 8	3,889		
	Lise Mezunu	46	30,69 6	4,027		
	Üniversite/yüksekokul Mezunu	15	31,86 7	2,588		

Tablo 25'in devamıdır.

Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	Okur-yazar Değil	70	17,55 7	3,467	0,406	0,844
	Okur-yazar	24	17,70 8	4,582		
	İlkokul Mezunu	210	18,09 5	3,152		
	Ortaokul Mezunu	51	17,86 3	2,885		
	Lise Mezunu	46	17,80 4	3,397		
	Üniversite/yüksekokul Mezunu	15	17,33 3	3,773		
YATÖ Toplam	Okur-yazar Değil	70	85,27 1	9,465	0,369	0,870
	Okur-yazar	24	87,08 3	10,542		
	İlkokul Mezunu	210	86,66 7	8,133		
	Ortaokul Mezunu	51	86,47 1	6,886		
	Lise Mezunu	46	86,08 7	7,011		
	Üniversite/yüksekokul Mezunu	15	87,06 7	8,422		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 26. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	Okur-yazar Değil	19	35,105	3,635	1,031	0,399
	Okur-yazar	17	37,118	4,484		
	İlkokul Mezunu	155	37,007	3,968		
	Ortaokul Mezunu	72	36,847	4,117		
	Lise Mezunu	90	37,344	3,828		
	Üniversite/yüksek o.mez.	63	37,064	3,889		
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	Okur-yazar Değil	19	30,579	7,074	1,061	0,382
	Okur-yazar	17	32,882	5,765		
	İlkokul Mezunu	155	31,523	4,761		
	Ortaokul Mezunu	72	32,222	3,758		
	Lise Mezunu	90	31,000	4,520		
	Üniversite/yüksek o.mez.	63	31,302	3,701		
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	Okur-yazar Değil	19	17,842	3,948	1,416	0,217
	Okur-yazar	17	19,118	3,586		
	İlkokul Mezunu	155	18,232	3,019		
	Ortaokul Mezunu	72	17,708	3,454		
	Lise Mezunu	90	17,711	3,523		
	Üniversite/yüksek okul Mezunu	63	17,222	3,180		
YATÖ Toplam	Okur-yazar Değil	19	83,526	10,254	1,073	0,375
	Okur-yazar	17	89,118	9,164		
	İlkokul Mezunu	155	86,761	8,441		
	Ortaokul Mezunu	72	86,778	7,050		
	Lise Mezunu	90	86,056	8,703		
	Üniversite/yüksek ok. mz.	63	85,587	7,428		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının

baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Tablo 27. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Bitirilen Okul Türüne Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	Normal Lise	161	36,944	4,137	0,126	0,881
	Anadolu Lisesi	224	36,955	3,845		
	Diğer	31	37,323	3,961		
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	Normal Lise	161	31,932	4,704	2,568	0,078
	Anadolu Lisesi	224	31,063	4,534		
	Diğer	31	32,548	3,965		
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	Normal Lise	161	18,056	3,405	0,883	0,414
	Anadolu Lisesi	224	17,710	3,178		
	Diğer	31	18,387	3,739		
YATÖ Toplam	Normal Lise	161	86,932	8,774	1,870	0,155
	Anadolu Lisesi	224	85,728	7,728		
	Diğer	31	88,258	8,899		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının bitirilen okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Tablo 28. Öğrencilerin Yaşı Ayrımcılığı Puanlarının Büyükanne ve Büyükbabanın Yaşadığı Yere Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	Ailemle Birlikte Yaşamaktadır	57	36,404	3,936	1,018	0,385	
	Diğer Akrabalarımlla Yaşamaktadır.	86	37,116	4,065			
	Kendi Evlerinde Yalnız Yaşıyorlar	191	36,853	3,947			
	Diğer	82	37,524	3,898			
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	Ailemle Birlikte Yaşamaktadır	57	31,877	4,710	0,224	0,879	
	Diğer Akrabalarımlla Yaşamaktadır	86	31,663	4,619			
	Kendi Evlerinde Yalnız Yaşıyorlar	191	31,403	4,138			
	Diğer	82	31,342	5,421			
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	Ailemle Birlikte Yaşamaktadır.	57	17,421	3,831	3,175	0,024	4 > 1 4 > 2 4 > 3
	Diğer Akrabalarımlla Yaşamaktadır	86	17,663	3,456			
	Kendi Evlerinde Yalnız Yaşıyorlar	191	17,717	3,181			
	Diğer	82	18,878	2,903			
YATÖ Toplam	Ailemle Birlikte Yaşamaktadır	57	85,702	7,860	1,031	0,379	
	Diğer Akrabalarımlla Yaşamaktadır.	86	86,442	8,708			
	Kendi Evlerinde Yalnız Yaşıyorlar	191	85,974	7,779			
	Diğer	82	87,744	9,061			

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ortalamalarının büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,175$; $p=0,024<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer diğer olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ($18,878 \pm 2,903$), büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer ailemle birlikte çalışmaktadır olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından ($17,421 \pm 3,831$) yüksek bulunmuştur. Büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer diğer olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ($18,878 \pm 2,903$), büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer diğer akrabalarıyla çalışmaktadır olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından ($17,663 \pm 3,456$) yüksek bulunmuştur. Büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer diğer olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ($18,878 \pm 2,903$), büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer kendi evlerinde yalnız yaşıyorlar olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından ($17,717 \pm 3,181$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 29. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Hangi Yaşlı Veya Yaşlılarla Aynı Evde Yaşandığına Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	Büyükanne-büyükbaba İle Birlikte Yaşadım.	55	36,964	4,091	2,120	0,101
	Sadece Büyükanne İle Birlikte Yaşadım	49	37,837	3,619		
	Sadece Büyükbaba İle Birlikte Yaşadım	10	35,500	2,759		
	Diğer	8	34,875	4,086		
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	Büyükanne-büyükbaba İle Birlikte Yaşadım.	55	32,109	4,693	2,224	0,089
	Sadece Büyükanne İle Birlikte Yaşadım	49	32,429	4,203		
	Sadece Büyükbaba İle Birlikte Yaşadım	10	32,000	3,399		
	Diğer	8	28,000	6,437		
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	Büyükanne-büyükbaba İle Birlikte Yaşadım.	55	17,836	3,736	0,117	0,950
	Sadece Büyükanne İle Birlikte Yaşadım	49	18,102	3,647		
	Sadece Büyükbaba İle Birlikte Yaşadım	10	18,000	2,625		
	Diğer	8	17,375	2,326		
YATÖ Toplam	Büyükanne-büyükbaba İle Birlikte Yaşadım.	55	86,909	8,564	2,432	0,069
	Sadece Büyükanne İle Birlikte Yaşadım	49	88,367	7,764		
	Sadece Büyükbaba İle Birlikte Yaşadım	10	85,500	6,364		
	Diğer	8	80,250	8,648		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının hangi yaşlı veya yaşlılarla aynı evde yaşadığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 30. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının İkamet Edilen Yerleşim Yerine Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	Köy ve Belde	78	36,500	3,924	1,494	0,226
	İlçe	130	36,746	4,016		
	İl	208	37,303	3,931		
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	Köy ve Belde	78	31,936	5,476	1,269	0,282
	İlçe	130	31,000	4,346		
	İl	208	31,668	4,344		
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	Köy ve Belde	78	18,000	3,096	1,724	0,180
	İlçe	130	17,454	3,060		
	İl	208	18,130	3,518		
YATÖ Toplam	Köy ve Belde	78	86,436	8,209	2,136	0,119
	İlçe	130	85,200	7,717		
	İl	208	87,101	8,542		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının ikamet edilen yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova)

sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Tablo 31. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Konutta Yaşayan Kişi Sayısına Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	2-3 Kişi	63	37,095	4,055	0,176	0,913
	4 Kişi	145	36,993	4,095		
	5 Kişi	105	37,114	3,572		
	5 ve üzeri	103	36,748	4,132		
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	2-3 Kişi	63	31,905	4,091	1,358	0,255
	4 Kişi	145	30,938	4,618		
	5 Kişi	105	31,552	4,818		
	5 ve üzeri	103	32,029	4,534		
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	2-3 Kişi	63	17,159	3,158	1,556	0,200
	4 Kişi	145	18,235	3,308		
	5 Kişi	105	17,876	3,284		
	5 ve üzeri	103	17,884	3,399		
YATÖ Toplam	2-3 Kişi	63	86,159	7,982	0,100	0,960
	4 Kişi	145	86,166	8,439		
	5 Kişi	105	86,543	8,600		
	5 ve üzeri	103	86,660	7,888		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının konutta yaşayan kişi sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Tablo 32. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Konutun Mülkiyet Durumuna Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	Kiralık	70	37,400	3,524	4,907	0,008	1 > 3 2 > 3
	Ev Sahibi	334	37,012	4,014			
	Lojman ve Diğer	12	33,583	3,528			
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	Kiralık	70	31,043	4,642	3,329	0,037	2 > 3
	Ev Sahibi	334	31,716	4,518			
	Lojman ve Diğer	12	28,500	5,072			
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	Kiralık	70	18,257	3,387	0,888	0,412	
	Ev Sahibi	334	17,850	3,327			
	Lojman ve Diğer	12	17,000	2,089			
YATÖ Toplam	Kiralık	70	86,700	8,379	4,931	0,008	1 > 3 2 > 3
	Ev Sahibi	334	86,578	8,125			
	Lojman ve Diğer	12	79,083	8,415			

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama puanları ortalamalarının konutun mülkiyet durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($F=4,907$; $p=0,008<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc

analizi yapılmıştır. konutun mülkiyet durumu kiralık olanların yaşlıların yaşamını sınırlama puanları ($37,400 \pm 3,524$), konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların yaşlıların yaşamını sınırlama puanlarından ($33,583 \pm 3,528$) yüksek bulunmuştur. konutun mülkiyet durumu ev sahibi olanların yaşlıların yaşamını sınırlama puanları ($37,012 \pm 4,014$), konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların yaşlıların yaşamını sınırlama puanlarından ($33,583 \pm 3,528$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ortalamalarının konutun mülkiyet durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,329$; $p=0,037<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. konutun mülkiyet durumu ev sahibi olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ($31,716 \pm 4,518$), konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından ($28,500 \pm 5,072$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin YATÖ toplam puanları ortalamalarının konutun mülkiyet durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=4,931$; $p=0,008<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Konutun mülkiyet durumu kiralık olanların YATÖ toplam puanları ($86,700 \pm 8,379$), konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların YATÖ toplam puanlarından ($79,083 \pm 8,415$) yüksek bulunmuştur. Konutun mülkiyet durumu ev sahibi olanların YATÖ toplam puanları ($86,578 \pm 8,125$), konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların YATÖ toplam puanlarından ($79,083 \pm 8,415$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ortalamalarının konutun mülkiyet durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 33. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Konutun Oda Sayısına Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	1+1	8	38,375	2,875	1,039	0,375	
	2+1	88	36,955	4,394			
	3+1	257	37,109	3,762			
	4+1 ve üzeri	63	36,302	4,215			
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	1+1	8	31,875	6,312	2,680	0,047	4 > 3
	2+1	88	31,648	5,405			
	3+1	257	31,109	4,459			
	4+1 ve üzeri	63	32,905	3,176			
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	1+1	8	19,375	2,446	0,705	0,549	
	2+1	88	18,068	3,660			
	3+1	257	17,833	3,292			
	4+1 ve üzeri	63	17,714	2,954			
YATÖ Toplam	1+1	8	89,625	7,708	0,674	0,569	
	2+1	88	86,671	10,098			
	3+1	257	86,051	7,906			
	4+1 ve üzeri	63	86,921	6,764			

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ortalamalarının konutun oda sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=2,680$; $p=0,047<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Konutun oda sayısı 4+1 ve üzeri olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ($32,905 \pm 3,176$), konutun oda sayısı 3+1 olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından ($31,109 \pm 4,459$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının konutun oda sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü

varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Tablo 34. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Sınıfa Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p	Fark
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	1. Sınıf	85	36,588	3,908	0,696	0,555	
	2. Sınıf	154	36,870	4,108			
	3. Sınıf	87	37,414	4,200			
	4. Sınıf	90	37,111	3,511			
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	1. Sınıf	85	30,918	4,841	1,999	0,114	
	2. Sınıf	154	31,481	4,349			
	3. Sınıf	87	32,494	4,297			
	4. Sınıf	90	31,167	4,890			
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	1. Sınıf	85	17,671	3,006	4,254	0,006	3 > 1 3 > 2
	2. Sınıf	154	17,344	3,064			
	3. Sınıf	87	18,862	3,390			
	4. Sınıf	90	18,111	3,710			
YATÖ Toplam	1. Sınıf	85	85,177	8,313	3,449	0,017	3 > 1 3 > 2
	2. Sınıf	154	85,695	8,030			
	3. Sınıf	87	88,770	8,380			
	4. Sınıf	90	86,389	8,115			

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini

belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=4,254$; $p=0,006<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. 3. Sınıf olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ($18,862 \pm 3,390$), 1. Sınıf olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından ($17,671 \pm 3,006$) yüksek bulunmuştur. 3. Sınıf olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ($18,862 \pm 3,390$), 2. Sınıf olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından ($17,344 \pm 3,064$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin YATÖ toplam puanları ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,449$; $p=0,017<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. 3. Sınıf olanların YATÖ toplam puanları ($88,770 \pm 8,380$), 1. Sınıf olanların YATÖ toplam puanlarından ($85,177 \pm 8,313$) yüksek bulunmuştur. 3. Sınıf olanların YATÖ toplam puanları ($88,770 \pm 8,380$), 2. Sınıf olanların YATÖ toplam puanlarından ($85,695 \pm 8,030$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 35. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Yaşa Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	F	p
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	17-19 Yaş	110	37,264	3,557	1,440	0,238
	20-22 Yaş	249	36,719	4,074		
	23-25 Yaş	57	37,561	4,162		
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	17-19 Yaş	110	30,927	4,412	1,312	0,270
	20-22 Yaş	249	31,663	4,476		
	23-25 Yaş	57	31,965	5,274		
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	17-19 Yaş	110	17,482	2,853	1,762	0,173
	20-22 Yaş	249	17,944	3,302		
	23-25 Yaş	57	18,474	4,045		

Tablo 35'in devamıdır.

YATÖ Toplam	17-19 Yaş	110	85,673	7,664	1,511	0,222
	20-22 Yaş	249	86,325	8,286		
	23-25 Yaş	57	88,000	9,093		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Tablo 36. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Cinsiyete Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	Kadın	273	37,278	3,554	2,144	0,049
	Erkek	143	36,406	4,600		
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	Kadın	273	31,121	4,390	-2,406	0,017
	Erkek	143	32,252	4,851		
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	Kadın	273	17,945	3,209	0,432	0,666
	Erkek	143	17,797	3,504		
YATÖ Toplam	Kadın	273	86,344	7,845	-0,129	0,897
	Erkek	143	86,455	9,008		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=2.144$; $p=0.049<0,05$). Kadınların yaşlıların yaşamını sınırlama puanları ($x=37,278$), erkeklerin yaşlıların yaşamını sınırlama puanlarından ($x=36,406$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=-2.406$; $p=0.017<0,05$). Erkeklerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ($x=32,252$), kadınların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından ($x=31,121$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 37. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Konut Türüne Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	Apartman Dairesi	217	37,341	3,846	1,957	0,051
	Müstakil Ev	199	36,583	4,055		
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	Apartman Dairesi	217	31,267	4,303	-1,127	0,260
	Müstakil Ev	199	31,774	4,861		
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	Apartman Dairesi	217	17,843	3,300	-0,327	0,744
	Müstakil Ev	199	17,950	3,327		
YATÖ Toplam	Apartman Dairesi	217	86,452	8,389	0,179	0,858
	Müstakil Ev	199	86,307	8,122		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının konut türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 38. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Öğrenciler Yaşlılarla Birlikte Aynı Evde Yaşama Durumlarına Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	Evet	122	37,057	3,868	0,262	0,794
	Hayır Hiç Yaşamadım	294	36,946	4,005		
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	Evet	122	31,959	4,608	1,290	0,198
	Hayır Hiç Yaşamadım	294	31,323	4,563		
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	Evet	122	17,926	3,517	0,127	0,899
	Hayır Hiç Yaşamadım	294	17,881	3,226		
Yatö Toplam	Evet	122	86,943	8,243	0,892	0,373
	Hayır Hiç Yaşamadım	294	86,150	8,260		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama puanları ortalamalarının yaşlılarla birlikte aynı evde yaşamak değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($t=0,262$; $p=0,794>0,05$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ortalamalarının yaşlılarla birlikte aynı evde yaşamak değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($t=1,290$; $p=0,198>0,05$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ortalamalarının yaşlılarla birlikte aynı evde yaşamak değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup

ortalamları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($t=0,127$; $p=0,899>0,05$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin YATÖ toplam puanları ortalamalarının yaşlılarla birlikte aynı evde yaşamak değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($t=0,892$; $p=0,373>0,05$).

Tablo 39. Öğrencilerin Yaşlı Ayrımcılığı Puanlarının Mezun Olduktan Sonra Yaşlı Bireyle Çalışma İsteğine Göre Ortalamaları

	Grup	N	Ort	Ss	t	p
Yaşlıların Yaşamını Sınırlama	Evet	237	37,295	3,826	1,884	0,060
	Hayır	179	36,559	4,105		
Yaşlıya Yönelik Olumlu Ayrımcılık	Evet	237	32,038	4,681	2,729	0,007
	Hayır	179	30,810	4,357		
Yaşlıya Yönelik Olumsuz Ayrımcılık	Evet	237	18,156	3,191	1,863	0,066
	Hayır	179	17,548	3,438		
YATÖ Toplam	Evet	237	87,490	8,175	3,183	0,002
	Hayır	179	84,916	8,147		

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ortalamalarının mezun olduktan sonra yaşlı biriyle yaşama isteği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=2.729$; $p=0.007<0,05$). Mezun olduktan sonra yaşlı biriyle çalışmak isteyenlerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ($x=32,038$), mezun olduktan sonra yaşlı biriyle çalışmak istemeyenlerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından ($x=30,810$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin YATÖ toplam puanları ortalamalarının mezun olduktan sonra yaşlı biriyle yaşama isteği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları

arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=3.183$; $p=0.002<0,05$). Mezun olduktan sonra yaşlı biriyle çalışmak isteyenlerin YATÖ toplam puanları ($x=87,490$), çalışmak istemeyenlerin YATÖ toplam puanlarından ($x=84,916$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ortalamalarının mezun olduktan sonra yaşlı biriyle çalışma isteği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

3.7.2. Tartışma ve Yorumlar

Bu bölümde sosyal hizmet lisans eğitimi alan öğrencilerin, yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının olumlu ya da olumsuz olma durumu “Ekonomi, Mekan, Eğitim” durumlarını içeren çeşitli değişkenler açısından tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmada sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları “Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği (YATÖ)” kullanılarak değerlendirilmiştir. **Tablo 3.3’te** yer alan bulgularda öğrencilerin YATÖ toplam puanının “107” olduğu görülmektedir. YATÖ puan ortalamasının “115”e yakın olması, öğrencinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Buna göre sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Başka bir ifade ile sosyal hizmet lisans öğrencileri yaşlılara yönelik olumlu tutuma sahiptir.

Elde edilen sonuçlara göre araştırmanın hipotezi desteklenmiştir. Bu çalışma Vefikuluçay (2008), Özdemir (2009), Yılmaz ve Özkan (2010) tarafından üniversite öğrencilerinin yaşlılara yönelik tutumları ile ilgili yapmış oldukları araştırmalarda çıkan sonucu desteklemektedir.

Öğrencilerin yaşlılara yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde Türk aile yaşamında yaşlıya sahip çıkma, saygı duyma gibi değerlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte sosyal hizmet eğitim müfredatında yaşlı refahı alanının öncelikli alanlar içerisinde yer alması ve öğrencilerin yaşlılık kavramına dair farkındalıklarının gelişmiş olmasının yaşlılara yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmanın alt hipotezlerine ilişkin sonuçlar ise aşağıda verilmiştir. Alt hipotezler; demografik özellikler, mekân, eğitim, gelir, yaşlılığı algılama ve gelecekte yaşlı bireyle çalışma isteği değişkenlerine göre yorumlanmış ve tartışılmıştır.

Öğrenciler cinsiyet değişkenine göre 273'ü (%65,6) kadın, 143'ü (%34,4) erkek olarak dağılmaktadır. Bu durum okul genelinde kadın öğrencilerin sayıca erkek öğrencilerden daha fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Toplam öğrenci sayısının dağılımı şu şekildedir: Kadın: 384 (%62,23), Erkek: 233 (%37,76). Cinsiyet değişkeni açısından öğrencilerin yaşlı ayrımcılığı tutumları incelenmiştir.

Elde edilen bulgular sonucunda; araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=2.144$; $p=0.049<0,05$). Kadınların, yaşlıların yaşamını sınırlama puanları ($x=37,278$), erkeklerin, yaşlıların yaşamını sınırlama puanlarından ($x=36,406$) yüksek bulunmuştur.

Elde edilen sonuç kadın öğrencilerin, yaşlıların yaşamını sınırlama boyutunda erkek öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Buna karşın erkek öğrencilerin, yaşlının yaşamını sınırlama alt boyutuna dair puan ortalamasının kadın öğrencilerin puan ortalamalarına yakın olduğu dikkate alındığında yaşlıların yaşamını sınırlama boyutuna ilişkin tutumlarının olumsuz olduklarını söylemek ise yanıltıcı olur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($t=-2.406$; $p=0.017<0,05$). Erkeklerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ($x=32,252$), kadınların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından ($x=31,121$) yüksek bulunmuştur. Bu sonuçtan hareketle erkek öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyutunda kadın öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir. Buna karşın kadın öğrencilerin, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık alt boyutu puanlarının 40'a yakın olması dikkate alındığında olumsuz tutuma sahip olduklarını söylemek yanıltıcı olacaktır.

Buna karşın araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip

göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan önemsiz bulunmuştur ($p>0,05$).

Vefikuluçay (2008) tarafından yapılan araştırmada; kadın öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının (puan ortancası: 86.00) erkek öğrencilere (puan ortancası: 85.00) göre daha yüksek olmasına karşın istatistiksel açıdan önemsiz olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada ise kadın öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının (puan ortancası: 86,34) erkek öğrencilerden (puan ortancası: 86,45) daha düşük olduğu görülmüştür.

Göçer tarafından yaşlı ile yaşayan bireylerin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının belirlenmesine yönelik yapılan araştırmada erkeklerin (puan ortancası: 87.0), kadınlara (puan ortancası: 85.0) göre daha olumlu tutumlara sahip olduğu tespit edilmiştir (Göçer, 2012:32). Bu bağlamda araştırmamızın sonuçları Göçer (2012)'in elde ettiği sonuçlar ile benzerlik gösterirken Vefikuluçay (2008)'in elde ettiği sonuçlardan ise farklılık göstermektedir. Bu sonuç; araştırmamızın *“Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumları cinsiyet özelliklerinden etkilenmektedir.”* alt hipotezini desteklemektedir.

Yukarıda belirtilen araştırmaların ortak yönü ise cinsiyet değişkenine bağlı olarak puan ortancalarının birbirine çok yakın olmasıdır. Türk toplumunun kültürel mozaığının farklı dokulara sahip olmasının sonuçların da farklılaşmasında etkili olduğu söylenebilir. Buna karşın her iki grubun da puan ortancaları yüksektir. Bu da Türk toplumunda kadın veya erkeklerin yaşlılara yönelik olumlu tutumlara sahip olduklarını göstermektedir. Bu bağlamda Türk toplumunda yaşlıya yönelik geleneksel değerlerin korunmaya çalışıldığı söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%59,9) 20-22 yaş diliminde yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan önemsiz bulunmuştur ($p>0.05$).

Bu çalışmada yaş grupları ile YATÖ toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanamamasına karşın yaş dilimi artıkça puan ortalamalarının da artıkları görülmüştür (17-19 yaş: 85,67, 20-22 yaş: 86,32, 23-25 yaş: 88.00). Elde edilen sonuçlar Türkiye’de yapılan bazı araştırmalarla benzerlik göstermektedir (Özdemir, 2009; Vefikuluçay, 2008; Yılmaz ve Özkan, 2010). Edinilen akademik bilgilerin yanı

sıra yaşın ilerlemesine bağlı olarak daha olgun ve bilinçli düşünme becerisinin gelişmesi sonucun bu yönde gelişmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunu (%37) 2. Sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu durum ise 2. sınıf şube sayısının diğerlerinden fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca araştırmanın yapıldığı ders döneminde 2. sınıf öğrencilerinin ders yoğunluğunun diğerlerinden fazla olması da bu dilimdeki katılımcı sayısını diğerlerinden farklı kılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=4,254$; $p=0,006<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. 3. Sınıf olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ($18,862 \pm 3,390$), 1. Sınıf olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından ($17,671 \pm 3,006$) yüksek bulunmuştur. 3. Sınıf olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ($18,862 \pm 3,390$), 2. Sınıf olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından ($17,344 \pm 3,064$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin YATÖ toplam puanları ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,449$; $p=0,017<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. 3. Sınıf olanların YATÖ toplam puanları ($88,770 \pm 8,380$), 1. Sınıf olanların YATÖ toplam puanlarından ($85,177 \pm 8,313$) yüksek bulunmuştur. 3. Sınıf olanların YATÖ toplam puanları ($88,770 \pm 8,380$), 2. Sınıf olanların YATÖ toplam puanlarından ($85,695 \pm 8,030$) yüksek bulunmuştur.

Literatürdeki bazı akademik çalışmalarda; devam edilen sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin yaşlı bireylere yönelik tutumlarının olumlu yönde geliştiği görölmektedir (Özdemir, 2009; Vefikuluçay, 2008; Yılmaz ve Özkan, 2010). Öğrencilerin üniversitede aldıkları eğitimlerin yaşlılık alanındaki düşüncelerini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Bu sonuç araştırmanın “*Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumları sosyal hizmet eğitiminin hangi aşamasında olduklarına göre değişmektedir.*” alt hipotezini desteklemektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan önemsiz bulunmuştur ($p>0.05$).

Vefikuluçay (2008) tarafından yapılan araştırmada genel lise mezunu olan öğrencilerin YATÖ puan ortalamaları yüksek bulunmuştur. Yılmaz ve Özkan (2010) tarafından yapılan araştırmada ise en son bitirilen okul ile YATÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmadığı belirtilmektedir. Araştırmamıza katılan öğrenciler bitirilen okul türü değişkenine göre 161'i (%38,7) normal lise, 224'ü (%53,8) anadolu lisesi, 31'i (%7,5) diğer olarak dağılmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının bitirilen okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan önemsiz bulunmuştur ($p>0.05$). Bu sonuç araştırmanın “*Öğrencilerin mezun olduğu lise türleri yaşlı ayrımcılığına dair tutumlarını etkilemektedir.*” alt hipotezini desteklememektedir.

Vefikuluçay (2008:72)'in yapmış olduğu çalışmada anne-babanın eğitim düzeyi düştükçe öğrencilerin YATÖ puan ortalamalarının yüksek olduğu belirtilmiştir. Yılmaz ve Özkan (2010:50) tarafından yapılan araştırmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bu araştırmada ise öğrencilerin anne-baba eğitim durumu değişkenine göre YATÖ puan ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç araştırmanın “*Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumlarında ebeveynlerinin eğitim düzeyleri etkili olmaktadır.*” alt hipotezini desteklememektedir. Bununla birlikte yukarıda belirtilen araştırmaların sonuçlarına benzer olarak okur-yazar olanların YATÖ puan ortancası diğerlerinden daha yüksektir. Bu durum, öğrencilerin anne-babalarının Türk kültüründe evlat olma rolleri içinde yer alan yaşlı bireye bakma, saygı gösterme anlayışından kaynaklanabilir.

Öğrenciler ikamet edilen yerleşim yeri değişkenine göre 78'i (%18,8) köy ve belde, 130'u (%31,2) ilçe, 208'i (%50,0) il olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya

yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının ikamet edilen yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Öğrenciler konut türü değişkenine göre 217'si (%52,2) apartman dairesi, 199'u (%47,8) müstakil ev olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının konut türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0,05$).

Öğrenciler konutun mülkiyet durumu değişkenine göre 70'i (%16,8) kiralık, 334'ü (%80,3) ev sahibi, 12'si (%2,9) lojman ve diğer olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama puanları ortalamalarının konutun mülkiyet durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($F=4,907$; $p=0,008<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. konutun mülkiyet durumu kiralık olanların yaşlıların yaşamını sınırlama puanları ($37,400 \pm 3,524$), konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların yaşlıların yaşamını sınırlama puanlarından ($33,583 \pm 3,528$) yüksek bulunmuştur. Konutun mülkiyet durumu ev sahibi olanların yaşlıların yaşamını sınırlama puanları ($37,012 \pm 4,014$), konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların yaşlıların yaşamını sınırlama puanlarından ($33,583 \pm 3,528$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ortalamalarının konutun mülkiyet durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($F=3,329$; $p=0,037<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Konutun mülkiyet durumu ev sahibi olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ($31,716 \pm 4,518$), konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından ($28,500 \pm 5,072$) yüksek bulunmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin YATÖ toplam puanları ortalamalarının konutun mülkiyet durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini

belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=4,931$; $p=0,008<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Konutun mülkiyet durumu kiralık olanların YATÖ toplam puanları ($86,700 \pm 8,379$), konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların YATÖ toplam puanlarından ($79,083 \pm 8,415$) yüksek bulunmuştur. Konutun mülkiyet durumu ev sahibi olanların YATÖ toplam puanları ($86,578 \pm 8,125$), konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların YATÖ toplam puanlarından ($79,083 \pm 8,415$) yüksek bulunmuştur. Bu bulgular araştırmanın “*Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumları ailelerinin yaşadığı evin mülkiyet durumundan etkilenmektedir.*” hipotezini desteklemektedir.

Ev sahibi olanların yaşam alanlarını kullanmada daha bağımsız hareket etmeleri mümkün iken lojman ve diğerlerinde bu pek mümkün olamamaktadır. Dolayısıyla kendi evlerinde yaşayanlar zaten uzun bir süre aynı sosyal çevreyi paylaştıklarından yaşlıların yaşamını sınırlamama noktasında daha rahat davranabilmektedirler. Lojman ve diğerlerinde ise çevreyle olan ilişkiler daha formel olacağından yaşlıların da yaşamı bununla birlikte sınırlanabilmektedir.

Konutun mülkiyet durumu ev sahibi olanların gerek konutlarında gerekse sosyal çevrelerinde de söz sahibi olmaları kendilerini rahat hissetmelerine katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda yaşlıların da kendilerini rahat ifade etmeleri ve kendilerini mutlu hissetmeleri söz konusu olabilmektedir. Kendini mutlu hisseden ve çevresiyle iyi ilişkiler kurabilen yaşlıların ise çevreleriyle bütünleşmeleri ve olumsuz ayrımcılıkla karşılaşma durumları azalmaktadır.

Bu araştırma mülkiyet durumunun yaşlı ayrımcılığında önemli bir unsur olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Yetişkin insanların yaşlanmadan evvel ev sahibi olma çabaları da bu yönde yorumlanabilir. Literatürde mülkiyet durumunun yaşlılara yönelik tutumlarla ilişkisine yönelik bir veriye rastlanılmadığından karşılaştırma yapılamamaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ortalamalarının konutun mülkiyet durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Öğrenciler konutun oda sayısı değişkenine göre 8'i (%1,9) 1+1, 88'i (%21,2) 2+1, 257'si (%61,8) 3+1, 63'ü (%15,1) 4+1 ve üzeri olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ortalamalarının konutun oda sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=2,680$; $p=0,047<0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır. Konutun oda sayısı 4+1 ve üzeri olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ($32,905 \pm 3,176$), konutun oda sayısı 3+1 olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından ($31,109 \pm 4,459$) yüksek bulunmuştur.

Elde edilen sonuçlar araştırmanın “*Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumları ailelerinin yaşadığı mekanın niteliğinden etkilenmektedir.*” alt hipotezini desteklemektedir. Bu sonuçtan hareketle yaşanılan evde bağımsız bölümlerin çok olmasının o evdeki bireylerin hareket kabiliyeti ve bağımsız yaşamalarına katkı sağladığı böylece birbirlerini engelleme davranışını mümkün olduğunca az sergiledikleri söylenebilir. Dolayısıyla bu durumun böyle bir sonuca ulaşılmasında etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının konutun oda sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

Öğrenciler konutta yaşayan kişi sayısı değişkenine göre 63'ü (%15,1) 2-3 kişi, 145'i (%34,9) 4 kişi, 105'i (%25,2) 5 kişi, 103'ü (%24,8) 5 ve üzeri olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının konutta yaşayan kişi sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Buna karşın YATÖ puan ortalamalarının kişi sayısı ile doğru orantılı olarak arttığı görülmektedir. Bu durum ailedeki kişi sayısının aile üyeleri arasında sosyalleşmeyi artırmasıyla da açıklanabilir. Örneğin anne, baba ve çocukta oluşan üç kişilik bir ailede çocuğun sosyalleşmesi ile daha kalabalık ailelerde yetişen

çocukların sosyalleşmesi aynı olmayacaktır. Aynı durum yaşlı için de geçerlidir. Dolayısıyla ailedeki birey sayısından ziyade yaşanan evin mülkiyeti ve niteliği daha önemli olabilmektedir.

Öğrenciler ikamet edilen yerleşim yeri değişkenine göre 78'i (%18,8) köy ve belde, 130'u (%31,2) ilçe, 208'i (%50,0) il olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının ikamet edilen yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Elde edilen sonuç araştırmanın “*Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumlarında ailelerinin ikamet ettikleri yerleşim yerinin niteliği etkili olmaktadır.*” alt hipotezini desteklememektedir. Buna karşın YATÖ puan ortalamalarına bakıldığında il merkezlerinde yaşayanların en yüksek puana sahip oldukları da görülebilmektedir. Bu sonuçta; geleneksel aile bağlarının devam ettiği ailelerde torunların bir şekilde yaşlı ebeveynleriyle iletişimlerinin devam etmesi, ailelerinde yaşlı ebeveynlerine dair olumlu ifadelerin kullanılması etkili olmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Öğrenciler büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer değişkenine göre 57'si (%13,7) ailemle birlikte yaşamaktadır, 86'sı (%20,7) diğer akrabalarıyla yaşamaktadır, 191'i (%45,9) kendi evlerinde yalnız yaşıyorlar, 82'si (%19,7) diğer olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ortalamalarının büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=3,175$; $p=0,024 < 0.05$). Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı post-hoc analizi yapılmıştır.

Büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer “diğer” olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ($18,878 \pm 2,903$), büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer “ailemle birlikte yaşamaktadır” olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından ($17,421 \pm 3,831$) yüksek bulunmuştur. Büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer diğer olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ($18,878 \pm 2,903$), büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer diğer akrabalarıyla yaşamaktadır olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından ($17,663 \pm 3,456$) yüksek

bulunmuştur. Büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer diğer olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları ($18,878 \pm 2,903$), büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer kendi evlerinde yalnız yaşıyorlar olanların yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından ($17,717 \pm 3,181$) yüksek bulunmuştur. Burada diğer ifadesinden kastedilen; bakımevi, huzurevi gibi yerlerdir. Yılmaz ve Özkan'a göre bu durum şu şekilde yorumlanabilir; *“Öğrencilerin yaşlı ile daha kısa süre birlikte yaşamalarına karşın, yaşadıkları süreyi daha etkin kullanarak ve yaşlılarla daha çok iletişim kurarak olumlu düşünceler geliştirdiklerinin göstergesi olabilir.”* (2010: 50).

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının büyükanne ve büyükbabanın yaşadığı yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan önemsiz bulunmuştur ($p>0.05$).

Öğrenciler hangi yaşlı veya yaşlılarla aynı evde yaşandığı değişkenine göre 55'i (%45,1) büyükanne-büyükbaba ile birlikte yaşadım., 49'u (%40,2) sadece büyükanne ile birlikte yaşadım, 10'u (%8,2) sadece büyükbaba ile birlikte yaşadım, 8'i (%6,6) diğer olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının hangi yaşlı veya yaşlılarla aynı evde yaşandığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının hangi yaşlı veya yaşlılarla aynı evde yaşandığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır($p>0.05$). Elde edilen sonuç araştırmanın *“Öğrencilerin yaşlı bireyle yaşamış olma durumları yaşlı ayrımcılığına dair tutumlarını etkilemektedir.”* alt hipotezini desteklememektedir.

YATÖ puan ortalamalarına bakıldığında ise “Sadece büyükanne ile birlikte yaşadım” diyenlerin ortalaması en yüksektir (88,36). Buna karşın YATÖ puan ortalaması en düşük olanlar ise “Sadece büyükbaba ile birlikte yaşadım” diyenlerdir (85,50). Bu

sonuca göre torunların büyükanneleri (babaanne/anneanne) ile daha olumlu ilişkiler kurabildikleri söylenebilir. Türk aile kültüründe erkeğe yüklenen otoriter kişilik rolünün de bunda etkili olduğu söylenebilir.

Öğrenciler ailenin aylık gelir durumu değişkenine göre 45'i (%10,8) düzenli geliri yok, 73'ü (%17,5) 500-1000 tl, 87'si (%20,9) 1000-1500 tl, 60'ı (%14,4) 1500-2000 tl, 70'i (%16,8) 2000-2500 tl, 81'i (%19,5) 2500 tl üstü olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama, yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık, yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık, YATÖ toplam puanları ortalamalarının ailenin aylık gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (Anova) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$). Elde edilen sonuç *“Öğrencilerin yaşlı ayrımcılığına dair tutumları ailelerinin gelir düzeyinden etkilenmektedir.”* alt hipotezini desteklememektedir.

Bununla birlikte YATÖ puan ortalaması en yüksek olan grup “500-1000 Tl. (87,76)”, en düşük olan grup ise “1500-2000 Tl. (84,97)”. Bu sonuç oldukça dikkat çekicidir. Zira, en yüksekte olan gruptakiler asgari ücret düzeyinde geliri olanlardır. Bu gruptaki ailelerin öncelikleri temel ihtiyaçları karşılayabilmektir. Geleceğe dair çok yüksek beklentileri, sosyalleşme gereksinimleri olmayabilir. Bu tür ailelerde özellikle geliri olan yaşlılar çocuklarının aile bütçesine katkı sağlama noktasında önemlidirler. Ayrıca düzenli geliri olmayan ailelerde geliri olmayan yaşlı bir bireyin olması, devletin sunduğu bir takım sosyal yardımlardan yararlanma anlamı da taşımaktadır (Evde bakım ücreti, yaşlılık aylığı vb.). Bu açıdan kabul görebilirler.

Buna karşın 1500-2000 Tl. geliri olanlar ise daha çok geleceğe yatırım yapmak isteyen, kendi çocuklarının eğitimi için harcamalarda bulunan ailelerdir. Yaşlı birey bu aileler için kendi çocuklarına yapacakları harcamaların kısılması, gelecek planlarının ertelenmesi, sosyal yaşamın sınırlandırılması anlamı taşıyabilir. Bu bağlamda yaşlıya karşı tutumların olumsuza doğru yönelmesi söz konusu olabilir.

Öğrencilerin *“şefkat”* değişkenine göre 290'ı (%69,7) evet, 126'sı (%30,3) hayır olarak dağılmaktadır. Bu sonuca göre öğrencilerin büyük çoğunluğu yaşlıları şefkatli olarak değerlendirmiştir. Buna karşın yaşlıyı şefkatli olarak değerlendirmeyen öğrencilerin %30, 3 oranında olması da düşündürücüdür. Bu bağlamda yaşlılara yönelik olumsuz kalıp önyargıların varlığının güncel yaşamda önemini koruduğu söylenebilir.

Öğrencilerin geçmiş yaşamlarında yaşlı yakınlarıyla ya da diğer yaşlılarla edindikleri deneyimlerin de sonucun bu şekilde ortaya çıkmasında etkili olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin *izolasyon* değişkenine göre 22'si (%5,3) evet, 394'ü (%94,7) hayır olarak dağılmaktadır. Elde edilen bulgular sonucunda; ülkemizde yaşlı bireylerin çevrelerinden izole edilmedikleri, sosyal yaşamda yer buldukları belirtilebilir. Buna karşın bir takım nedenlere bağlı olarak yaşlı bireylerin çevrelerinden izole oldukları da yadsınamaz. Bu nedenler kişisel olabileceği gibi çevresel de olabilir.

Öğrencilerin *bağlılık* değişkenine göre 158'i (%38,0) evet, 258'i (%62,0) hayır olarak dağılmaktadır. Elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin büyük çoğunluğunun yaşlıların bağlılıkları hakkında olumsuz yargıya sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu sonucun ortaya çıkmasında öğrencilerin kalıp önyargılarının etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca yaşlının bu dönemde yaşamış olduğu yoksunluk ve yoksulluklar da bağlılık düzeylerini olumsuz etkileyebilir.

Öğrencilerin *hastalık* değişkenine göre 234'ü (%56,2) evet, 182'si (%43,8) hayır olarak dağılmaktadır. Elde edilen bulgulardan öğrencilerin büyük çoğunluğunun yaşlılığı hastalıkla ilişkilendirdiği anlaşılmaktadır. Arslan tarafından yapılan yaşlılık algı araştırmasında 16-25 yaş aralığındaki 400 katılımcının %29'unun yaşlılığı “fiziksel çöküntü” olarak belirtmeleri araştırmamızın bulgularını desteklemektedir. Bu durumun ülkemizde yaşlı bireylerin yaşlılık öncesi olumsuz yaşam koşulları ve bilinçli yaşlanamamaktan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Buradaki kalıp önyargının yaşlı bireye değil yaşlılık dönemine ilişkin olduğunu vurgulamak faydalı olacaktır.

Öğrencilerin *çirkinlik* değişkenine göre 8'i (%1,9) evet, 408'i (%98,1) hayır olarak dağılmaktadır. Çirkinlik kavramı kişiye yönelik bir ifadedir. Dolayısıyla bir dönemle ilişkili ele alınmamalıdır. Elde edilen bulgularda öğrencilerin tamamına yakını yaşlılığı çirkinlik olarak algılamadıklarını belirtmiştir. Bu sonuçtan hareketle Türkiye’de yaşlıya değil yaşlılığa yönelik kalıp önyargılar vardır denilebilir.

Öğrencilerin *politik güç* değişkenine göre 9'u (%2,2) evet, 407'si (%97,8) hayır olarak dağılmaktadır. Elde edilen bulgulardan öğrencilerin tamamına yakınının yaşlıların politik bir güç olarak algılamadıkları anlaşılmaktadır. Her ne kadar 65 yaş üstü yaşlı nüfus, genel nüfus içerisinde %8.0 (TÜİK, 2014) oranında olsa da farklı siyasal görüşlere sahip olunmasından dolayı politik güç olarak algılanmamaktadırlar. Bu sonuç da oldukça doğaldır. Zira bireylerin geçmişte sahip oldukları siyasal düşüncelerinden arınıp sadece yaşlı oldukları için bir siyasal partiyi desteklemeleri beklenemez. Buna

karşın Türkiye’de etkin yaşlılık politikalarının geliştirilebilmesi için politika yapıcılarını harekete geçirmek üzere birlikte hareket etmelerinin kaçınılmaz olduğu da ortadadır.

Öğrencilerin *mutluluk* değişkenine göre 54’ü (%13,0) evet, 362’si (%87,0) hayır olarak dağılmaktadır. Elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin oldukça büyük bir bölümü tarafından yaşlıların mutsuz bireyler olarak algılandıkları anlaşılmaktadır. Bu durum teorik arka planda yaşlılık döneminde bireylerin ekonomik, psikolojik, sosyal, biyolojik kayıplar yaşamasıyla açıklanabilir. Bununla birlikte ülkemizde yaşanan hızlı kentleşme, aile yapılarındaki küçülmeler, eş kayıpları, etkin yaşlılık politikalarının üretilmemesi, geriatik hizmetlerin oldukça yetersiz oluşunun bu algıyı güçlendirdiği söylenebilir.

Öğrencilerin *işe yaramazlık* değişkenine göre 17’si (%4,1) evet, 399’u (%95,9) hayır olarak dağılmaktadır. Elde edilen bulgulardan öğrencilerin tamamına yakınının yaşlıları işe yarar bireyler olarak algıladıkları görülmektedir. Bu durumun geleneksel Türk toplum yapısında yaşlıya verilen atalık, bilgelik, tecrübe sahibi kişi değerinden kaynaklandığı söylemek mümkündür. Öyle ki araştırmamızda elde edilen “bilgelik” değişkenine dair bulgular da bu görüşü desteklemektedir.

Öğrencilerin *yalnızlık* değişkenine göre 190’ı (%45,7) evet, 226’sı (%54,3) hayır olarak dağılmaktadır. Elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin yarıdan fazlasının yaşlılığı yalnızlık olarak algılamadıkları anlaşılmaktadır. Algının bu yönde gelişmesinde aile yapısının geniş aileden çekirdek aileye dönüşmesine rağmen geleneksel aile bağlarının korunma çabası, İslam inancının yaşlıya vermiş olduğu değerlerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Öğrencilerin *bilgelik* değişkenine göre 209’u (%50,2) evet, 207’si (%49,8) hayır olarak dağılmaktadır. Elde edilen bulgulardan öğrencilerin yarıya yakınının yaşlıları bilge olarak değerlendirirken diğer yarısının da bilge değil olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Bilgelik ve bilge olmama durumu oranlarının birbirine yakın olması iki açıdan ele alınabilir. Birincisi, yaşlıların eğitim düzeyleri giderek artmakta ve tecrübeleri bulunmaktadır. İkincisi ise gençlerin çağdaş bilgiye ulaşma ve teknolojik gelişmelere ayak uyum sağlama becerilerinin yaşlı bireylerden daha hızlı olmasıdır.

Öğrencilerin *yoksulluk* değişkenine göre 30’u (%7,2) evet, 386’sı (%92,8) hayır olarak dağılmaktadır. Elde edilen bulgularda öğrencilerin tamamına yakını yaşlıları yoksul değildir olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Son yıllarda ülkemiz sosyal güvenlik sisteminde yapılan iyileştirmeler sonucunda yaşlı bireylerin düzenli gelire kavuşmaları, emeklilik sistemine dahil olmaları, çalışan yaşlıların birikim sahibi olmaları yoksul

değil algısının artmasını desteklemektedir denilebilir. Yaşlıların ve yaşlılığın “yoksulluk” olarak algılanmaması arzu edilir bir durumdur.

Öğrencilerin *bolluk* değişkenine göre 22'si (%5,3) evet, 394'ü (%94,7) hayır olarak dağılmaktadır. Elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin tamamına yakının yaşlılığı bolluk olarak algılamadıkları anlaşılmaktadır. Bu durum, yaşlılık döneminde bireylerin tedavi giderlerinin artması, çocuklarına ekonomik destek sağlama durumunda kalmaları, (eğitim, evlendirme, askerlik, iş kurma vb.), bazı hizmetlerin artık ücret karşılığında yaptırılması (ev temizliği, kişisel bakım vb.), ekstra destek sistemlerine duyulan ihtiyaçların karşılanması (yardımcı teknolojik araç gereçler vb.) için yapılan pahalı harcamaların olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Öğrencilerin *güçsüzlük* değişkenine göre 211'i (%50,7) evet, 205'i (%49,3) hayır olarak dağılmaktadır. Elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin yarıya yakınının yaşlılığı güçsüzlük olarak algılamamalarına karşın yarıdan biraz fazlasının ise güçsüzlük olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Güçsüzlük olarak algılanma oranının daha yüksek olmasında yaşlı bireylerin, kendilerini bu şekilde kabullenme ve bu doğrultuda rol sergilemelerinin yanı sıra, yaşam alanlarının yaşlı ulaşılabilirliğini kısıtlamasının etkili olabileceği söylenebilir.

Öğrencilerin *depresyon* değişkenine göre 44'ü (%10,6) evet, 372'si (%89,4) hayır olarak dağılmaktadır. Elde edilen bulgulardan öğrencilerin büyük çoğunluğunun yaşlılığı depresyon olarak algılamadıkları anlaşılmaktadır.

Öğrencilerin *bağımsızlık* değişkenine göre 9'u (%2,2) evet, 407'si (%97,8) hayır olarak dağılmaktadır. Öğrencilerin tamamına yakını yaşlıları bağımlı kişiler olarak algılamışlardır. Yaşlı bireylerin yaşadıkları ciddi sağlık sorunları, yeti kayıpları, ekonomik sorunlar diğer aile üyelerine ya da başkalarına bağımlı olmanın sebeplerinden olabilir. Ancak uygun koşullar ve destek sistemi oluşturulduğunda yaşlı bireylerin bağımsız yaşamaları mümkündür. Araştırma bulgularından edinilen sonuca göre öğrencilerin büyük çoğunluğunda yaşlılığa yönelik olumsuz kalıp önyargıların kısmen de olsa devam ettiği söylenebilir.

Öğrencilerin *zihinsel azalma* değişkenine göre 107'si (%25,7) evet, 309'u (%74,3) hayır olarak dağılmaktadır. Elde edilen bulgulardan öğrencilerinin büyük çoğunluğunun yaşlılığı zihinsel azalma olarak görmemektedir. Yaşlılığı zihinsel azalma olarak algılayanların oranı (%25,7) da dikkat çekicidir. Literatürde yaşlılık döneminde yaşa bağlı olarak zihinsel gerilemelerin yaşanmasının doğal bir süreç olduğu belirtilmekle birlikte bu durum her yaşlıda farklı zamanlarda ve derecelerde ortaya çıkabilmektedir.

Elde edilen sonuçlar araştırmanın “*Öğrencilerin büyük bir bölümü yaşlılık kavramına yönelik olumlu ifadeler kullanmaktadır.*” alt hipotezini desteklemektedir.

Öğrenciler mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışma isteği değişkenine göre 237'si (%57,0) evet, 179'u (%43,0) hayır olarak dağılmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ortalamalarının mezun olduktan sonra yaşlı biriyle yaşama isteği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=2.729$; $p=0.007<0,05$).

Mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışmak isteyenlerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları ($x=32,038$), mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışmak istemeyenlerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından ($x=30,810$) yüksek bulunmuştur. Bu sonuç öğrencilerin büyük çoğunluğunun sosyal hizmet bölümünü bilinçli olarak tercih ettiklerini gösterir şeklinde de ifade edilebilir. Olumlu ayrımcılık puanlarının yüksek olmasında öğrencilerin kendi geleceklerine dair empatik bir bakış sergilediklerini de gösterebilir. Zira yaşamı daha erken ölümle sonuçlanmayan her birey yaşlanacaktır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin YATÖ toplam puanları ortalamalarının mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışma isteği değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=3.183$; $p=0.002<0,05$). mezun olduktan sonra yaşlı biriyle çalışmak isteyenlerin YATÖ toplam puanları ($x=87,490$), çalışmak istemeyenlerin YATÖ toplam puanlarından ($x=84,916$) yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin okudukları bölümü tercih ederken bu bölümden mezun olduklarında çalışacakları alanların içinde yaşlı refahı alanı olduğunu bilerek tercih yapmış oldukları düşünüldüğünde sonuç olumlu olarak değerlendirilmektedir. Elde edilen sonuç araştırmanın “*Sosyal hizmet öğrencilerinin büyük bir bölümü gelecekte yaşlı refahı alanında çalışmak istemektedirler.*” alt hipotezini desteklemektedir.

Sağlık alanında yapılan araştırmalarda özellikle hemşirelik öğrencilerinin büyük çoğunluğunun gelecekte yaşlı bireylerle çalışmak istediklerini belirten çalışmalar bulunmaktadır (Özdemir, 2009; Vefikuluçay, 2008; Yılmaz ve Özkan, 2010). Buna karşın Türkiye’de yaşlılarla çalışan birincil meslek elemanlarından biri olan sosyal çalışmacı adaylarının (sosyal hizmet lisans öğrencileri) mezun olduktan sonra gelecekte yaşlılarla çalışma isteklerine yönelik bir araştırma bulunmamaktadır. Bu

nedenle karşılaştırma yapılamamaktadır. Ancak sağlık sektöründe yapılan araştırmaların bulgularından hareketle Türkiye’de yaşlılara yönelik olumlu tutum sergilendiği söylenebilir. Yılmaz ve Özkan, yaşlı hastalarla en fazla çalışmak isteme nedenini; “Yaşlıların bedensel ve psikolojik desteğe daha çok ihtiyaç duyması, öğrencilerimizin aldıkları eğitimle Türk kültüründen gelen yaşlıya sevgi, saygı ve bakım gibi olumlu düşünceleri pekiştirmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir” şeklinde açıklamaktadır (Yılmaz ve Özkan, 2010: 51).

Bu araştırmada mezun olduktan sonra yaşlı bireylerle çalışmak istemeyen öğrencilerin oranı da (%43,0) göz ardı edilmemeli. Bu durumun öğrencilerin doğrudan yaşlılara yönelik kalıp önyargılarının yanı sıra gelecekte daha prestijli veya daha fazla gelir getiren alanlarda çalışma arzusundan kaynaklanabileceği söylenebilir.

SONUÇ

Sosyal çalışmacılar yaşlı refahı alanında etkin rollere sahip olan profesyonel meslek elemanları arasında birincil öneme sahiptirler. Dolayısıyla sosyal çalışmacıların yaşlılara yönelik tutumlarının niteliği önemlidir. Bu çalışma sosyal çalışmacı olarak ileride yaşlı refahı alanında uygulayıcı olarak ve müdahale yetkinliğine sahip olacak sosyal hizmet lisans öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarının “Mekan, Eğitim, Ekonomi” durumlarıyla ilişkili olarak incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinden 418 öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Tanımlayıcı nitelikte olan çalışmada öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini belirlemeyi amaçlayan anket formu ve “Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; kadın öğrencilerin, yaşlıların yaşamını sınırlama puanları, erkek öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama puanlarından yüksek bulunmuştur. Başka bir ifade ile kadın öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama konusunda erkek öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahip oldukları anlaşılmıştır.

Kadın öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puan ortalamaları erkek öğrencilerin puanlarından daha düşük çıkmıştır. Başka bir ifadeyle kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre nispeten yaşlı ayrımcılığı konusunda daha az olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

3. Sınıf öğrencilerinin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları 1. sınıf ve 2. Sınıf öğrencilerinin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından yüksek bulunmuştur. Diğer bir ifade ile 3. Sınıf öğrencilerinin yaşlılara yönelik 1. ve 2. Sınıf öğrencilerine göre daha olumlu tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin gelmiş oldukları lise türünün yaşlılara yönelik tutumlarında anlamlı bir etkiye sahip olmadıkları görülmüştür.

Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeylerinin yaşlılara yönelik tutumlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir etki etmediği anlaşılmaktadır. Buna karşın gelir seviyesi düştükçe YATÖ puanlarının da düşük olduğu görülmüştür.

Araştırma sonucuna göre yaşanan mekânın niteliğinin (oda sayısı) yaşlılara yönelik tutumu etkilediği görülmüştür. Yaşanılan mekânın oda sayısı arttıkça yaşlılara yönelik tutumların da olumlu yönde geliştiği tespit edilmiştir. Ayrıca konutun mülkiyet durumu da yaşlılara yönelik tutumlarda etkili olduğu görülmüştür. Başka bir ifade ile konutun mülkiyet durumu ev sahibi olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık

puanları konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından yüksek bulunmuştur.

Araştırma sonucuna göre öğrencilerden büyükanne ve büyükbabası, ailesi ile birlikte yaşayanlar ile yalnız kendi evlerinde yaşıyor olanların yaşlılara karşı olumsuz tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerden yalnız babaanne/anneanne ile yaşayanlar, yalnız dede ile yaşayanlara oranla daha yüksek olumlu tutuma sahiptirler.

Araştırma sonucuna göre öğrencilerin yaşlılığı ve yaşlıları algılama biçimlerinde olumsuz önyargıların (hastalık, yalnızlık, şefkat, güçsüzlük, zihinsel azalma) var olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın olumlu önyargıların da var olduğu (bağlılık, mutluluk, bilgelik, bağımsızlık vb.) tespit edilmiştir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu mezun olduklarında (Sosyal çalışmacı olarak atandıklarında) yaşlılarla çalışmayı istemektedirler. Buna karşın gelecekte yaşlı refahı alanında çalışmak istemeyen öğrencilerin sayısının da azımsanmayacak düzeyde olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, sosyal hizmet öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığı tutum ölçeği (YATÖ) puan ortalamalarının yüksek olduğu ve yaşlılara yönelik olumlu tutumlara sahip oldukları belirlenmiştir. Sosyal hizmet öğrencilerinin gelecekte yaşlı refahı alanında çalışma ihtimallerinin yüksek olduğu düşünüldüğünde, sonuç olumlu olarak değerlendirilmektedir. Araştırmanın sonucu, Türkiye’de yaşlılarla çalışan bireylere yönelik yapılan önceki araştırmaların bulguları ile benzerlik göstermektedir.

ÖNERİLER

Yapılan araştırma sonucunda, sosyal hizmet lisans öğrencilerinin genel olarak yaşlı ayrımcılığına ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Araştırmanın sonuçlarından hareketle geliştirilen öneriler aşağıda belirtilmiştir:

1. Kadın öğrencilerin, yaşlıların yaşamını sınırlama puanları, erkek öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama puanlarından yüksek bulunmuştur. Başka bir ifade ile kadın öğrenciler yaşlıların yaşamını sınırlama konusunda erkek öğrencilere göre daha olumlu tutuma sahiptirler. Bu bağlamda; erkek öğrencilerin yaşlıların yaşamını sınırlama konusunda olumsuz tutum sergilemelerindeki alt nedenlerin açığa kavuşturulması ve olumlu tutum puanlarının yükseltilebilmesi yönünde mesleki çalışmaların yapılması sağlanabilir.

Kadın öğrencilerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puan ortalamaları erkek öğrencilerin puanlarından daha düşük çıkmıştır. Başka bir ifadeyle kadın öğrenciler erkek öğrencilere göre nispeten yaşlı ayrımcılığı konusunda daha az olumlu tutuma sahiptirler. Kadın öğrencilerin olumlu tutum puanlarının yükseltilmesi yönünde farkındalık çalışmaları yapılabilir.

2. 3. Sınıf öğrencilerinin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanları 1. sınıf ve 2. Sınıf öğrencilerinin yaşlıya yönelik olumsuz ayrımcılık puanlarından yüksek bulunmuştur. Diğer bir ifade ile 3. Sınıf öğrencilerinin yaşlılara yönelik 1. ve 2. Sınıf öğrencilerine göre daha olumlu tutum sergilemektedirler. Bu bağlamda 1. ve 2. Sınıf ders müfredatlarında yaşlılık ve yaşlılara yönelik olumlu algı yönetimine dair çalışmalar yapılabilir. Yaşlılık ve yaşlılara dair olumlu vakalarının paylaşılması sağlanabilir.

3. Konutun mülkiyet durumu ev sahibi olanların yaşlıların yaşamını sınırlama puanları konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların yaşlıların yaşamını sınırlama puanlarından yüksek bulunmuştur. Diğer bir ifade ile konutun mülkiyeti kendilerine ait olanlar yaşlıların yaşamını sınırlamama konusunda konutun mülkiyeti kendilerine ait olmayanlara göre olumlu tutuma sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Konutun mülkiyet durumu ev sahibi olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından yüksek bulunmuştur. Konutun mülkiyet durumu ev sahibi olanların YATÖ toplam puanları, konutun mülkiyet durumu lojman ve diğer olanların YATÖ toplam puanlarından yüksek bulunmuştur.

Başka bir ifade ile konutun mülkiyet durumu ev sahibi olanlar yaşlı ayrımcılığı konusunda diğerlerine göre olumlu tutuma sahiptirler. Bu bağlamda konutun mülkiyet durumu yaşlı ayrımcılığı tutum puanlarını etkilemektedir. Bu bağlamda sosyal refah politikalarında konut edinme politikalarının güçlendirilerek konut sahibi olmanın kolaylaştırılması, alternatif hizmetlerin belirlenmesi sağlanabilir.

4. Konutun oda sayısı 4+1 ve üzeri olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları, konutun oda sayısı 3+1 olanların yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından yüksek bulunmuştur. Ülkemizde modern yaşamın hızlı bir şekilde yaygınlaştığı bir gerçektir. Buna karşın Türk aile yapısı da bir yandan geleneksel bağlarını korumaya çalışmaktadır. Dolayısıyla özellikle son zamanlarda kent politikalarında ele alınan kentsel dönüşüm projelerinde konutların giderek daraltılması ilerde yaşlı ayrımcılığı konusunda ciddi sorunların yaşanacağına işaret etmektedir. Bu bağlamda konut projelerinin Türk aile yapısına uygun olarak düzenlenmesi teşvik edilebilir.

5. Araştırma sonucuna göre öğrencilerden büyükanne ve büyükbabası, ailesi ile birlikte yaşayanlar ile yalnız kendi evlerinde yaşıyor olanların yaşlılara karşı olumsuz tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda kuşaklararası ilişkilerin yapıcı ve kaliteli olarak geliştirilmesi için yaşlı birey ve diğer aile üyelerini odak alan programların yapılması sağlanabilir. Özellikle yaşlı ve gençler arasında köprü görevi gören anne-babalara yönelik farkındalık programlarının geliştirilmesi faydalı olacaktır.

6. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin yaşlılığı ve yaşlıları algılama biçimlerinde olumsuz önyargıların (bağıllık, hastalık, mutluluk, yalnızlık, şefkat, bilgelik, güçsüzlük, bağımsızlık, zihinsel azalma) var olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda yaşlılık ve yaşlılara yönelik olumsuz kalıp önyargıların minimize edilebilmesi için özellikle medya etkin kullanılarak algı değişimi programlarının yapılması sağlanabilir. Özellikle “BM Yaşlı İlkelerinin” etkin ve verimli olarak toplumsal yaşama entegre edilmesi çalışmalarının ısrarlı bir şekilde yürütülmesi sağlanabilir.

7. Mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışmak isteyenlerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanları, mezun olduktan sonra yaşlı bireyle çalışmak istemeyenlerin yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puanlarından yüksek bulunmuştur. Sosyal hizmetin birincil alanlarından biri de yaşlı refahı alanıdır. Sosyal hizmet eğitimi alan öğrencilerinin yarıya yakınının yaşlı bireylerle çalışmak istememeleri üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. Öğrencilerin yaşlı refahı alanında çalışma istememelerinin alt nedenlerinin nitel araştırmalarla detaylandırılması önerilmektedir.

8. Araştırmanın sonucu, Türkiye’de yaşlılarla çalışan bireylere yönelik yapılan önceki araştırmaların bulguları ile benzerlik göstermektedir. Her ne kadar hızlı kentleşme, aile yapısında küçülmeler yaşanıyor olsa da geleneksel değerlerin korunmaya çalışıldığı söylenebilir. Bu bağlamda, Türk toplumunun tarihi geçmişinden getirdiği geleneksel değerlerin sosyal hizmet mesleğinin evrensel değerleriyle entegre edilerek korunması ve geliştirilmesi yönünde çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

ABAY, Ali Rıza; (2007), **Yaşlılık Olgusuna Nasıl Bakmalı**, Editör: ŞAN, M. K., *Sosyoloji Yazıları 1*, Kızılelma Yayıncılık, İstanbul, s. 269-281.

ABAY, Ali Rıza; (2011), **“Yaşlılara Yönelik Kamusal Sosyal Yardımlar ve Sosyal Hizmetler”**, *Yaşlılığa Küresel ve Kültürel Bakış Sempozyumu*, İstanbul.

Academy of Political and Social Sciences, 503/1, 138-147.

AKÇAY, Cengiz; (2013), **Yaşlılık: Kavramlar, Kuramlar ve Yaşlılığa Hazırlık**, Kriter Yayıncılık, Genişletilmiş 2.Baskı, İstanbul.

AKDEMİR, N., F.İ. Çınar ve Ü. Görgülü; (2007), **“Yaşlılığın Algılanması ve Yaşlı Ayrımcılığı”**, *Türk Geriatri Dergisi*, Cilt.10, Sayı.4, s.215-222.

AKIN, Galip; (2006), **Her Yönüyle Yaşlılık**, Palme Yayıncılık, Ankara.

AKÖZER, M., C. Nuhurat ve Ş. Say; (2011), **“Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler”**, *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, Yıl: 12, Sayı:27, Ekim-Kasım-Aralık, s.103-127.

AKTAŞ, A. Mavili; (2008), “Orduda Sosyal Hizmet”, www.sosyalhizmetuzmani.org, 02.07.2014.

ALTAN, Ömer Zühtü ve Yener Şişman; (2003), **“Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar”**, *Kamu-İş İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, C. 7, Sayı. 2, s. 2-36.

ARAS, Dilek; (2010), **Türk İş Hukukunda Ayrımcılık Yasağı**, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ARPACI, Fatma ve A. F. Ersoy; (2013), **“Yaşlılıkta İletişim”**, Editörler: BACANLI, H., ve Ş. Işık Terzi, *Yetişkinlik ve Yaşlılık: Gelişimi ve Psikolojisi* Açılım Kitap, s.455-488.

ARPACI, Fatma; (2005), **Farklı Boyutlarıyla Yaşlılık**, Türkiye İşçi Emeklileri Derneği Eğitim ve Kültür Yayınları, s.23-24, Ankara.

ARSLAN, Nurcan; (2013), **Derin Çalışmak**, Sokak Kitapları Yayınları, 2.Baskı, İstanbul.

ARUN, Özgür ve Deniz PAMUK; (2014), **“Kurumsal Bakım Sektöründe Ageism: Bakım Personelinin Yaşlanma ve Yaşlılığa İlişkin Ayrımcı Tutumlarının Nedenleri ve Müdahale Önerileri**, Mediterranean Journal of Humanities, 4/2, s.19-33.

BAHAR, G., A. Bahar ve H.A. Savaş; (2009), **“Yaşlılık ve Yaşlılara Sunulan Sosyal Hizmetler”**, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, Cilt.4, Sayı.12, s.85-98.

BARAN, A. G., V. Kalıncara, N. Aral, G. Akın ve Y. Özkan; (2005), **“Yaşlı ve Aile İlişkileri Ankara Örneği”**, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 127, Ankara

BARAN, Aylin Görgün; (2001), **“Türkiye’de Yaşlılık Politikalarının Sosyolojik Analizi”**, Editör: Kalıncara, V., *I. Ulusal Yaşlılık Kongresi*, Yaşlı Sorunları Araştırma Derneği, s. 256-276.

BARUT, Yaşar; (2008), **“Yaşlılık Dönemi Zihinsel ve Ruhsal Özellikleri”**, Editörler: KURTMAN, E., ve M. Kalkan, *Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açından Yaşlılık*, Pegem Akademi Yayınları, s.39-62.

BAYBORA, Dilek; (2010), **“Çalışma Yaşamında Yaş Ayrımcılığı ve Amerika Birleşik Devletleri’nde Yaş Ayrımcılığı Düzenlemesi Üzerine”**, Çalışma ve Toplum Dergisi, Sayı.24, s. 33-57, <http://asosindex.com/journal-article-fulltext?id=78&part=1>, 01.08.2014.

BAYOĞLU, Ayşe Sezen; (2011), **“Yaşlanma Sürecinde Sosyal Dışlanmaya Karşı Güçlendirme Temelli Sosyal Hizmet Müdahalesi”**, Editör: ÖZKAN, Yasemin, *Sosyal Dışlanma ve Aile: Sosyal Hizmet Müdahalelerinde Güçlendirme Yaklaşımı*, Maya Akademi Yayınları, s.123-136.

BUTLER, R. Neil; (1989). **“Dispelling Ageism: The Cross-Cutting Intervention”**. American

CANATAN, Ayşe; (2013), **“Yaşlılar ve Toplum”**, Editörler: BACANLI, H., ve Ş. Işık Terzi, *Yetişkinlik ve Yaşlılık: Gelişimi ve Psikolojisi* Açılım Kitap, s.357-395.

CEYLAN, Harun; (2012), **“İsveç’te Yaşayan Kululu Yaşlıların Sosyal Sorunları”**, Editörler: DEMİRCİ, M., M. A. Hacıgökmen ve M. A. Aydemir, *Aidiyet, Göç ve Tarımın Şehri Kulu Sempozyumu*, Kitap Dünyası Yayınları, Konya, s. 197-204.

CEYLAN, Harun; (2013), “İsveç Refah Devletinde Bakım Hizmeti Alan Yaşlıların Yaşam Algıları: Stockholm Örneği”, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Sakarya.

CEYLAN, Harun; (2015), **Sosyal Değerden Sosyal Soruna Yaşlılık: Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Değişen Yaşlılık Algısı**, Editör: CEYLAN, H., *Modern Hayat ve Yaşlılık*, Nobel Yayıncılık, s. 25-54.

CICERO, Marcus Tullius; (2011), Dostluk ve Yaşlılık (*De Amicitia & Cato Maior*), Çev., Hacı Berat, Arya Yayıncılık, İstanbul.

CÜCELOĞLU, Doğan; (2002), **İletişim Donanımları**, Remzi Kitabevi, İstanbul.

ÇAĞLAYAN, Çüğdem; (2013), “**Yaşlı İşçiler**”, İşyeri Hekimliği Eğitim Günleri, file:///C:/Users/user/Downloads/cigdemcaglayan.pdf, 09.09.2014.

ÇİLİNGİROĞLU, Nesrin ve S. Demirel; (2004), “**Yaşlılık ve Yaşlı Ayrımcılığı**”, http://geriatri.dergisi.org/pdf/pdf_TJG_239.pdf, 22.07.2014.

ÇOLAKOĞLU, Bengü Emine; (2011), **Reklamlarda Sosyal Temsil Alanı Olarak Yaşlı Kuşağın Sunumu**, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DANIŞ, Zafer; (2009), “**Türkiye’de Yaşlı Nüfusun Yalnızlık ve Yoksulluk Durumları ve Sosyal Hizmet Uygulamaları Açısından Bazı Çıkarımlar**”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, Cilt. 20, Sayı.1, s.67-83.

DEMİR, Ömer ve Mustafa ACAR; (2002), **Sosyal Bilimler Sözlüğü**, Vadi Yayınları, 3.Baskı, Ankara.

DOĞAN, Cihangir; (2007), “**Türkiye’de Yaşlılık ve Huzurevi Olgusu**”, Editör: BAYRAKTAR, F., *Yaşlılık Dönemi ve Problemleri*, Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi, Ensar Neşriyat, s.33-61.

DÖLEK, Bilge Ö.; (2013), “**Gerontolojik ve Geriatrik Sosyal Hizmet**”, Editörler: ACAR, H., N. Negiz ve E. Akman, *Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları*, Maya Akademi, s. 279-298.

DÖNÜMCÜ, Şadiye; (2006), “**Yaşlı ve Sosyal Hizmetler**”, <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/yaslisosyalhizmetlerimiz.htm>, 02.06.2014.

- DÖNÜMCÜ, Şadiye; (2009), “**Türkiye’de Yaşlı Nüfusa Yönelik Sosyal Refah Mekanizmaları**”, Yazarları: ÜSTÜNEL, A., ve V. Yılmaz, *Türkiye’de Demografik Dönüşüm: Yaşlanan Bir Toplumun Karşı Karşıya Olduğu Sorunlar Üzerine Birlikte Düşünmek Konulu Konferans Sonuç Raporu*, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu, s.3. <http://www.spf.boun.edu.tr/docs/fes-spf-turkiyede%20demografik%20donusum-rapor-revize.pdf>, 20.07.2014.
- DURAK, Mithat; (2004), “**Yaşadığı Ortamda Yaşlıya Hizmet Modeli**”, Ankara Büyükşehir Belediyesi Yaşlılara Hizmet Merkezi Yayınları, Ankara.
- DURAK, Mithat; (2013), “**Yaşlılık Döneminde Psikososyal ve Bilişsel Gelişim**”, Editörler: BACANLI, H., ve Ş. Terzi, Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişimi ve Psikolojisi, Açılım Kitap, 2. Baskı, s.275-310.
- DUYAN, V., Ö.Ö. Sayar ve M. Özbulut; (2008), **Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak**, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları, Ankara.
- DUYAN, Veli; (2012), “**Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri**”, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları, Ankara.
- EMRE, Onur; (2010), **İş İlanlarında Ayrımcılık: Kocaeli Örneği**, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERDEMİR, Firdevs; (2002), “**Sağlıklı Yaşlı ve Yaşlılıkta Yaşam Kalitesinin Önemi**”, I. Ulusal Geriatri Kongresi Kongre Kitabı, Türk Geriatri Vakfı, Ankara.
- ERSANLI, Kurtman; (2005), **Davranışlarımız: Gelişim ve Öğrenme**, 1.Baskı, Eser Matbaacılık, Samsun.
- GÖÇER, Şemsinnur; (2012), **Hacılar İlçe Merkezinde Yaşlılarla Yaşayan Bireylerin Yaşlılık ve Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları**, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- GÖKÇE, Kutsal Yeşim; (2003), “**Yaşlanan Dünya, Yaşlanan Toplum ve Yaşlanan**
- GULLETTE, Morganroth Margaret; (2013), **Kültürle Yaşlanmak**, Çev., Ilgın Yıldız, Babil Yayınları, İstanbul.
- GÜLMEZ, Mesut; (2009), “**İnsan Hakları ve Avrupa Birliği Hukukunda Ayrımcılığın Kaldırılması**”, AB’ye Sosyal Uyum Dizisi, Belediye-İş, Ankara.

GÜNAY, O., İ. Gün, A. Öztürk, F. Çetinkaya ve M. Nacar; (2005), **“The Effects Of Various Factors On Poor Self- Rated Health Among”**, Türk Geriatri Dergisi, Cilt.8, Sayı.1, s.10-12.

GÜVEN, Ş. D., G. Ucakan Muz ve N. Efe Ertürk; (2012), **“Üniversite Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları ve Bu Tutumların Bazı Değişkenlerle İlişkisi”**, Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 15:2, s.99-105.

HABLEMİTOĞLU, Şengül ve Emine Özmete; (2010), **Yaşlı Refahı: Yaşlılar İçin Sosyal Hizmet**, Kilit Yayınları, İstanbul.

HATİBOĞLU, Burcu; (2011), **“Sosyal Hizmet Etiğinde Radikal Yansımalar”**, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Cilt. 22, Sayı.1, s. 147-163.

HATİBOĞLU, Burcu; (2012), **“Sosyal Bilimlerin Potansiyeli ve Sosyal Hizmet Umudu”**, Editörler: CILGA, İ., ve B. Hatiboğlu, Sosyal Bilimler ve Sosyal Hizmet Üzerine Düşünceler, SABEV Yayınları, s.1-30.

<http://www.tckimlikilesorgulama.com/sorgulama/2022-ayligi-ne-kadar-oldu-2014-temmuz.htm>, 07.09.2014.

İLGAR, Lütfü; (2008), **“Yaşlılık Dönemi Sosyal Özellikleri ve Serbest Zaman Etkinlikleri”**, Editörler: KURTMAN, E., ve M. Kalkan, *Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açıdan Yaşlılık*, Pegem Akademi Yayınları, s.63-96.

KALINKARA, Velittin; (2011), **Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi**, Nobel Yayıncılık, Ankara.

KALKAN, Melek; (2008), **“Yaşlılık: Tanımı, Sınıflandırılması ve Genel Bilgiler”**, Editörler: ERSANLI, K., ve M. Kalkan, *Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açıdan Yaşlılık*, Pegem Akademi Yayınevi, s.1-18.

KARADENİZ, Gülten ve Özden Dedeli; (2008), **“Yaşlılık Dönemi Fiziksel Özellikleri”**, Editörler: KURTMAN, E., ve M. Kalkan, *Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açıdan Yaşlılık*, Pegem Akademi Yayınları, s.19-38.

KARAN, M. Akif; (2007), **Yaşlılık Dönemi ve Problemleri**, Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi, Ensar Neşriyat, İstanbul.

KILAVUZ, M. Akif; (2002), “**Yetişkinlik ve Yaşlılık Döneminde Eğitim ve Din Eğitiminin Önemi**”, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt.11, Sayı.2, s.59-72.

KILIÇÇI, Yadigar; (1988), “**Yaşlılığın Uyum Sorunları**”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Yıl:3 Sayı:3, s. 41-45.

KONGAR, Emre; (2007), **Sosyal Çalışmaya Giriş**, SABEV Yayınları, Tıpkı Basım, Ankara.

KORKUT, Levent; (2009), **Ayrımcılık Karşıtı Hukuk**, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Ankara.

KOŞAR, N. Güran; (1996), **Sosyal Hizmetlerde Yaşlı Refahı Alanı**, Şafak Matbaacılık, Ankara.

KÖKNEL, Özcan; (1998), **Dolu Dolu Çalışmak**, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

KÖYLÜ, Mustafa; (2007), “**Yaşlılık Döneminde Eğitim ve Din Eğitimi Gerekli Kılan Nedenler**”, Editör: BAYRAKTAR, F., *Yaşlılık Dönemi ve Problemleri*, Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi, Ensar Neşriyat, s.205-229.

KURAN-I Kerim, İsra Suresi, 23. Ayet.

KURT, G., F.Y. Beyaztaş ve Z. Erkol; (2010) “**Yaşlıların Sorunları ve Yaşam Memnuniyeti**”, *Adli Tıp Dergisi*, Cilt.24, Sayı.2, s.32-39.
<http://www.adlitipdergisi.com/jvi.asp?pdır=adlitip&plng=tur&volume=24&issue=2>,
21.07.2014

KÜÇÜKKARACA, Nilgün; (2013), “**İnsan Hakları Sosyal Adalet ve Sosyal Hizmet**”, Editörler: ACAR, H., N. Negiz ve E. Akman, Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları, Maya Akademi, s.83-96, Ankara.

MOON, Gounghee; (2009), **Pozitif Ayrımcılık**, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

NAZLI, Serap; (2009), “**Aile Danışmanlığı**”, Genişletilmiş 5. Baskı, Anı Yayınları, Ankara.

ONUR, Bekir; (1991), **Gelişim Psikolojisi, Yaşlılık, Ölüm**, Verso Yayınları, Ankara.

ONUR, Bekir; (2007), **Gelişim Psikolojisi**, İmge Kitabevi, Ankara.

ÖZ, Fatma; (1999), **“Yaşlılıkta Psiko-Sosyal Özellikler”**, Sosyal Hizmetler Dergisi, 1(9), s.19-27.

ÖZ, Fatma; (2002), **“Yaşamın Son Evresi, Yaşlılığı Psikososyal Açıdan Gözden Geçirme”**, Kriz Dergisi, Cilt.10, Sayı.2, s.17-28.

ÖZBAY, Ferhunde; (2009), **“Türkiye’de Demografik Dönüşüm”**, Yazarlar: ÜSTÜNEL, A., ve V. Yılmaz, *Türkiye’de Demografik Dönüşüm: Yaşlanan Bir Toplumun Karşı Karşıya Olduğu Sorunlar Üzerine Birlikte Düşünmek Konulu Konferans Sonuç Raporu*, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu, s.2-3. <http://www.spf.boun.edu.tr/docs/fes-spf-turkiyede%20demografik%20donusum-rapor-revize.pdf>, 20.07.2014.

ÖZBESLER, Cengiz ve Işıl Bulut; (2013), **“Sosyal Hizmette Genelci Yaklaşım ve Ekolojik Perspektif”**, Editörler: ACAR, H., N. Negiz ve E. Akman, Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları, Maya Akademi, s.97-108, Ankara.

ÖZDEMİR, Özlem; (2009), **“Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları”**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ÖZMEN Ş. Yüksel; (2013), **“Türk Kültüründe Yaşlının Yeri ve Medyayla Yaşlılığın Değişen Konumu.”**, <http://www.millifolklor.com/tr/sayfalar/100/10-.pdf>, 13.07.2014

ÖZTÜRK, Zehra KALAOĞLU; (2010), **Yaşlı Bireylerde Ölüm Kaygısı**, Uzmanlık Tezi, Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı.

PALMORE, Erdman B.; (1999), **Ageism, Negative and Positive**, Springer Publishing Company, Second Edition , New York.

RODOPLU, Merve; (2011), **İşgören Seçiminde Bir Ayrımcılık Faktörü Olarak Hemşehriciliğin Rolü Üzerine Bir Araştırma**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

SALMAN, Ferah; (2007), “Türkiye’de Ayrımcılık Uygulamaları: Mağdurları ve Uzmanları Anlatıyor”, <http://www.dezavantaj.org/files/Hepyenikbaslamaduygusu.pdf>, 01.08.2014.

SAVAŞ, Artanç; (2012), “Gençsen Ekran Senin”, <http://www.sabah.com.tr/Pazar/2012/01/15/gençsen-ekran-senin>, 02.08.2014.

SEVİL, Tekin; (2005), **Yaşlılığın Sosyal Anatomisi**, SABEV Yayınları, Ankara.

SEYYAR, Ali ve Yusuf GENÇ; (2010), **Sosyal Hizmet Terimleri**, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.

SHEAFOR, Bradford W. ve Charles J. Horejsi; (2014), **Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler**, Çev. Ayşe Bilgen, Buse Kaynarkaya, Deman Gülmez, Durdu Baran Çiftçi, S. Erdem Türközü, Funda Çoban, Gizem Çelik, Hande Özen, Onur Uraz, Taha Uraz, Yüksel Serdar Oğuz, Nika Yayınları, Ankara.

ŞEKER, Aziz; (2012), “**Sosyal Hizmete Giriş**”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

T.C. AİLE ve SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI; (2001), “**Huzurevleri ile Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği**”, http://www.eyh.gov.tr/upload/ozurluveyasli.gov.tr/mce/eski_site/yasli/Huzurevleri.pdf, 04.07.2014,

T.C. AİLE ve SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI; (2013), “Türkiye’de Yaşlıların durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı”, <http://www.eyh.gov.tr/tr/8638/Yaslilik-Eylem-Plani>, 11.07.2014.

T.C. AİLE ve SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI; (2014), “**Birleşmiş Milletler Yaşlı İlkeleri**”, <http://www.eyh.gov.tr/tr/8168/Birlesmis-Milletler-Yasli-Ilkeleri>, 18.10.2014.

T.C. DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI; (2007), **Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı**, Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, DPT Yayınları: 2741, Ankara.

T.C. KALKINMA BAKANLIĞI; (2013), “**10. Kalkınma Planı (2014-2018)**”
http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalknma%20Planlar/Attachments/12/Onuncu_Kalk%C4%B1nma_Plan%C4%B1.pdf, 03.08.2014.

T.C.AİLE ve SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI; (2011), **Türkiye’de Yaşlılık Dönemine İlişkin Beklentiler**, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları:150, Ankara.

TAŞÇI, Faruk; (2010), “**Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya Örnekleri**”, Çalışma ve Toplum Dergisi, S.24, s. 175-202

TERZİ, Şerife; (2013), “**Yaşam Boyu Gelişim**”, Editörler: BACANLI, H., ve Ş. Terzi, *Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişimi ve Psikolojisi*, Açılım Kitap, 2. Baskı, s.19-48.

THOMPSON, Neil; (2013), **Kuram ve Uygulamada Sosyal Hizmeti Anlamak**, Çev., Buğra Yıldırım, Burcu Hatiboğlu Eren, Çağıl Öngen, Eda Beydili, Gamze Erükçü Akbaş, İlkay Başak Adıgüzel, Sinan Akçay, Özge Sanem Özateş Gelmez, Dipnot Yayınları, Ankara.

TOMANBAY, İlhan; (2007), “**Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetler**”,
http://www.gebam.hacettepe.edu.tr/sosyal_boyut/yaslilara_yonelik_sosyal_hizmet.pdf, 16.07.2014.

TUFAN, İsmail; (2003), **Modernleşen Türkiye’de Yaşlılık ve Yaşlanma**, 1. Baskı, Anahtar Kitaplar Yayınevi, Ankara.

TUFAN, İsmail; (2007), “**Yaşlılık, Yoksulluk ve Sosyal Devlet Üzerine Doç. Dr. İsmail Tufan İle Bir Söyleşi**”,
<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/ismailtufansoylesi.htm>, 09.06.2014.

TURPÇU, Murat; (2004), **Avrupa Birliği Hukukunda İş Yerinde Ayrımcılık**, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TÜRK DİL KURUMU; (2014), “**Güncel Türkçe Sözlük**”
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53c084e7ce4c25.66872534, 11.07.2014

TÜRK İŞ KANUNU; (2003), <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>, 02.08.2014.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU; (2014), “**Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları**”

http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=139,

17.03.2015.

TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU; (2014), “**Demografik Göstergeler, 2000-2023**”

<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, 17.03.2015.

UYANIK, Yücel; (2003), “**Yaşlılık, Yaşlanma ve Yaşlı Ayrımcılığı Üzerine**”, Türk

Metal Sendikası, <http://www.turkmetal.org.tr/default.asp?page=arastirmalar&id=13284>,

03.08.2014.

ÜNLÜ, Tuğba; (2009), **Eşitlik İlkesi ve Pozitif Ayrımcılık**, Yüksek Lisans Tezi,

Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

VEFİKULUÇAY, Duygu; (2008), **Üniversitede Öğrenim Gören Öğrencilerin Yaşlı**

Ayrımcılığına İlişkin Tutumları, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık

Bilimleri Enstitüsü.

YAŞLILIK REHBERİ, <http://www.yasilikrehberi.org>, 09.06.2014.

YAZICI, Suzan; (2014), “**Gerontoloji ve Gelişim Süreci**”, Editörler: KORKMAZ, N.,

ve S. Yazıcı, Küreselleşme ve Yaşlılık: Eleştirel Gerontolojiye Giriş, Ütopya Yayınları,

s.21-38.

YILDIZ, Selver; (2012), “**Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar**”, Editörler: TOKOL,

A., ve Y. Alper, *Sosyal Politika*, Dora Yayınları, 3. Baskı, s.335-348.

YILMAZ, Emel ve Sultan, ÖZKAN; (2010), “**Hemşirelik Öğrencilerinin Yaşlı**

Ayrımcılığına İlişkin Tutumları”, Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı

Dergisi, Cilt:3,Sayı:2, s.35-53.

YOLCUOĞLU, İsmet Galip; (2012), **Sosyal Hizmete Giriş**, SABEV Yayınları,

Ankara.

YUMURTACI, Aynur; (2013), “**Demografik Değişim: Psiko-Sosyal ve Sosyo-**

Ekonomik Boyutları İle Yaşlılık”, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:6, Nisan-

Ekim, s.9-31.

YÜKSEL, Melek Onaran; (2000), **Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk İş Hukukunda Kadın-Erkek Eşitliği**, Beta Basım, İstanbul.

ZASTROW, Charles; (2013), **Sosyal Hizmete Giriş**, Çev., Aslıhan Aykara, Ayşe Beyazova, Burcu Yakut Çakar, Can Evren, Çağlar Karaca, Durdu Baran Çiftçi, Emek Yıldırım, Emine Bahşi, Gizem Albayrak, Mehmet Sinan Birdal, Sedat Yağcıoğlu, Seval Kurukafa, Volkan Yılmaz, Nika Yayınları, Ankara.

EKLER

Ek-1: Anket Formu

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma; Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi için yapılmaktadır. Anket sorularına verilen yanıtların doğruluğu araştırmanın sonuçları için önemlidir. Anket için vereceğiniz tüm bilgiler saklı tutulacak ve bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Lütfen ad ve soyadınızı **yazmayınız.** Katılımınız için teşekkür ederim.

Metin ÖKSÜZ

Araştırmacı

1) Cinsiyetinizi işaretleyiniz.
a.Kadın
b.Erkek	6) Ailenizin halen ikamet ettiği konutun türünü işaretleyiniz.
a.Apartman dairesi
b.Müstakil ev
c.Gecekondu
d.Diğer
2) Kaç yaşındasınız?
.....	
3) Sınıfınızı işaretleyiniz.
a.1 b.2 c.3 d.4	
4) Bitirdiğiniz lise türünü işaretleyiniz.
a.Normal lise
b.Anadolu lisesi
c.Mesleki ve teknik lise
d.İmam hatip lisesi
e.Fen lisesi
f.Özel lise/kolej
g.Açıköğretim lisesi	7) Ailenizin ikamet ettiği konutun mülkiyet durumunu işaretleyiniz.
a.Kıralık
b.Ev sahibi
c.Lojman
d.Diğer
5) Son 5 yıl içerisinde ailenizin en uzun süre ikamet ettiği yerleşim yerini işaretleyiniz.
a.Köy b-Belde c.İlçe d.İl	8) Ailenizin halen ikamet ettiği konutun salon dahil oda sayısı kaçtır (mutfak, banyo, tuvalet hariç)?
a.1+1 b.2+1 c.3+1 d.4+1 ve üzeri
	9)Ailenizin ikamet ettiği konutta siz dahil kaç kişi çalışmaktadır?
a.2 b.3 c.4 d.5 e.6 ve üzeri

10. Ailenizin aylık gelir durumunu işaretleyiniz.

- a. Düzenli geliri yok.
- b. 0-500 TL
- c. 500-1000 TL
- d. 1000-1500 TL
- e. 1500-2000 TL
- f. 2000-2500 TL
- g. 2500 TL ve üzeri

11) Şimdiye kadar 65 yaş ve üzeri yaşlı/yaşlılar ile birlikte aynı evde yaşadınız mı?

- a. Evet
- b. Hayır hiç yaşamadım (13. soruya geçiniz).

12) Hangi yaşlı/yaşlılarla birlikte aynı evde yaşadınız?

- a. Büyükanne-büyükbaba ile birlikte yaşadım.
- b. Sadece büyükanne ile birlikte yaşadım.
- c. Sadece büyükbaba ile birlikte yaşadım.
- d. Diğer

13) Büyükanneniz ya da büyükbabanız hayatta ise yaşadıkları yer durumu aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?

- a. Ailemle birlikte yaşamaktadır.
- b. Diğer akrabalarımla yaşamaktadır.
- c. Kendi evlerinde yalnız yaşıyorlar.
- d. Huzurevinde
- e. Diğer

14) Anne-babanızın eğitim durumunu

Öğrenim Durumu	Anne	Baba
Okur-yazar değil		
Okur-yazar		
İlkokul mezunu		
Ortaokulu mezunu		
Lise mezunu		
Üniversite/yüksekokul mezunu		

15) Yaşlılık kavramı size aşağıdaki ifadelerden hangisini/hangilerini çağrıştırmaktadır? (**Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz**)

- a. Şefkat
- b. İzolasyon
- c. Bağlılık
- d. Hastalık
- e. Çirkinlik
- f. Politik güç
- g. Mutluluk
- h. İşe yaramazlık
- i. Bilgelik
- j. Yoksulluk
- k. Bolluk
- l. Güçsüzlük
- m. Depresyon
- n. Bağımsızlık
- o. Zihinsel azalma
- p. Yalnızlık

16) Seçme fırsatınız olsaydı mezun olduktan sonra yaşlı bireylerle çalışmak ister miydiniz?

- 1. Evet
- 2. Hayır

“Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeğine” geçebilirsiniz

Ek-2 : Yaşlı Ayrımcılığı Tutum Ölçeği

Sevgili Öğrenciler,

Bu ölçekteki cümleler, sizin **65 yaş ve üzerindeki bireylere yönelik yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumlarınızı** belirlemek için hazırlanmıştır. Sonuçlar yalnızca araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu cümlelerden hiçbirisinin doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur. Her cümle ile ilgili görüş, kişiden kişiye değişebilir. Bunun için vereceğiniz cevaplar sizin kendi görüşünüzü yansıtmalıdır. Her cümle ile ilgili görüşünüzü belirtirken, önce cümleyi dikkatlice okuyunuz, sonra cümlede belirtilen düşüncenin, sizin düşünce ve duygularınıza ne derecede uygun olduğuna karar veriniz.

Aşağıdaki cümleler size;

hiç uygun değilse “**Kesinlikle Katılmıyorum**”

uygun değilse “**Katılmıyorum**”

karar veremiyor iseniz..... “**Kararsızım**”

uygunsa “**Katılıyorum**”

tamamen uygunsa “**Tamamen Katılıyorum**”

Cümlelerin karşısındaki yerlere aşağıdaki örneğe uygun olarak çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Bir cümleyi okuduktan sonra aklınıza ilk geleni işaretleyiniz ve **lütfen bütün cümleleri işaretlemeyi unutmayınız.**

Örnek :

Tutum Cümleleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Yaşlıların arkadaşına ihtiyacı yoktur.				X	

Katkınız için teşekkür ederiz.

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Yaşlıların yaşantısı eviyle sınırlı olmalıdır.					
2. Yaşlılar gençlere göre daha sabırlıdır.					
3. Yaşlılar sürekli hasta olur.					
4. Sıra beklenmesi gereken yerlerde yaşlılara öncelik verilmelidir.					
5. Yaşlıların dış görünüşleri iticidir.					
6. Gençler yaşlıların yaşam deneyimlerinden faydalanmalıdır.					
7. Yaşlılar birlikte yaşadığı aile bireyleri tarafından önemsenmelidir.					
8. Yaşlılar sevecendir.					
9. Ailede kararlar alınırken yaşlıların görüşü alınmalıdır.					
10. Yaşlıların temel sorumluluğu ev ve mutfak işleri, torun bakımı gibi konularda çocuklarına yardımcı olmaktır.					
11. İşe eleman alımında yaşlılar yerine gençler tercih edilmelidir.					
12. Yaşlıların ev, araba, eşya, kıyafet almaları gereksizdir.					
13. Yaşlılar gençlere göre daha hoşgörülüdür.					

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
14. Eşlerini kaybeden yaşlılar tekrar evlenmemelidir.					
15. Yaşlılar değişikliklere gençler gibi uyum sağlayamazlar.					
16. Çalışma yaşamında bireyler arasındaki terfilerde gençlere öncelik verilmelidir.					
17. Yaşlılar huzurevine yerleştirilmelidir.					
18. Yaşlıların tek başına dışarı çıkmamaları gerekir.					
19. Hastanede yaşlılar yerine öncelikle gençlere bakım verilmelidir.					
20. Ailede bütçe oluşturulurken yaşlıların da görüşü alınmalıdır.					
21. Çalışma yaşamında, yaşlılara gençlerden daha düşük ücret ödenmelidir.					
22. Yaşlılar poşetlerini ve paketlerini yardım almadan taşıyamazlar.					
23. Yaşlıların bakımı aile bireyleri tarafından ekonomik yük olarak görülmemelidir.					

Ek-3: Araştırma İzin Yazıları

	T.C. YALOVA ÜNİVERSİTESİ İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DEKANLIĞI
Sayı :32044735-000- 578	30/09/2014
Konu :Anket Uygulama İzni	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE	
İlgi: 17/09/2014 tarih ve 845 sayılı yazınız.	
İlgi yazıya istinaden Enstitünüz Sosyal Hizmet Anabilim Dalı öğrencisi Metin ÖKSÜZ'ün ilgi yazıda belirtilen araştırma için Fakültemiz Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileri ile anket çalışması yapması Dekanlığımızca uygun bulunmuştur.	
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.	
 Prof. Dr. Ali Rıza ABAY Dekan	
Adres: Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Bağlarbaşı Mah. Mehmet Durman Cad. 77100 Yalova	E-Posta: ibf@yalova.edu.tr
Tel: 0 226 815 52 00 Fax: 0 226 815 51 14	Int. Adresi: http://ibf.yalova.edu.tr/

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 63919175-100-905
Konu :Anket Uygulama İzni

13 /10/2014

Sayın Metin ÖKSÜZ

“Sosyal Hizmet Eğitim Alan Lisans Öğrencilerinin “Ekonomi, Mekan, Eğitim” Bağlamında Yaşlı Ayrımcılığına Karşı Tutumları Üzerine Bir Araştırma (Yalova Üniversitesi Örneği)” isimli teziniz için uygulayacağınız anket çalışmanız için İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nden gelen yazının bir örneği ekte sunulmuştur.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Kenan DAĞCI
Enstitü Müdürü

EK: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nden Gelen Yazının Örneği (1 sayfa)

ÖZGEÇMİŞ

Metin ÖKSÜZ, 20.02.1971 tarihinde Sakarya'nın Kaynarca ilçesi Büyükyanıkköyü'nde doğmuştur. 1993 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu'ndan mezun olmuştur. 1996-2004 yılları arasında Sakarya ilinde sınıf öğretmeni olarak görev yapmıştır. 2004-2012 tarihleri arasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Sakarya İl Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlarında sosyal çalışmacı olarak görev yapmıştır. 2012 yılında Yalova Üniversitesi Çınarcık Meslek Yüksek Okulu Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümünde öğretim görevlisi olarak göreve başlamıştır. Halen aynı görevini sürdürmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.